

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

MAGYARORSZÁG

2023. ÉVI NEMZETI REFORM PROGRAMJA

2023. április

Tartalom

1.	Bevezető	3
2.	Makrogazdasági kitekintés	6
2.1.	A makrogazdasági környezet alakulása	6
2.2.	A gazdaságpolitikai intézkedések makrogazdasági hatása	8
2.3.	A középtávú költségvetési cél elérése	9
3.	Növekedésösztönző politikák.....	11
3.1.	Vállalkozásfejlesztés	11
3.2.	Turizmus.....	14
3.3.	Kutatás-fejlesztés és innováció.....	15
3.4.	Digitalizáció	19
4.	Üzleti környezet, szabályozás.....	23
4.1.	Adórendszer	23
4.2.	Közigazgatás.....	26
4.3.	Szabályozás	32
4.4.	Közbeszerzés	35
4.5.	Antikorrupció.....	37
4.6.	Igazságszolgáltatási rendszer, társadalmi egyeztetés	40
5.	Foglalkoztatáspolitiká	42
6.	Demográfia.....	45
6.1.	Család-és ifjúsáspolitiká.....	45
6.2.	Sportpolitika.....	48
6.3.	Lakáspolitiká	49
7.	Szegénység elleni küzdelem, társadalmi felzárkózás	51
8.	Oktatás	56
8.1.	Köznevelés.....	57
8.2.	Felsőoktatás	60
8.3.	Szakképzés	62
8.4.	Felnőttképzés	64
9.	Egészségügy.....	66
10.	Fenntartható gazdaság.....	70
10.1.	Környezetvédelem, vízgazdálkodás	70
10.2.	Energiapolitika.....	75
10.3.	Közlekedés.....	78
11.	Vidék- és területfejlesztés	83
12.	Fenntartható fejlődési célok	90
13.	EU-források.....	92
14.	Intézményi folyamatok	95

1. Bevezető

A 2023. évi Nemzeti Reform Program (NRP) átfogóan és stratégiaileg mutatja be a kormány terveit Magyarország legfőbb gazdasági és társadalmi reformjairól, valamint az EU makrogazdasági céljainak elérésére vonatkozó stratégiáiról. Az NRP az Európai Szemeszter, az EU szintű gazdaságpolitikai koordináció egyik kulcsdokumentuma. Ennek megfelelően a Konvergencia Programmal, valamint az immáron elfogadott, a koronavírus járványra és a kapcsolódó gazdasági válságra választ adó Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervvel (HET) összhangban készült, illetve utóbbi előrehaladásáról is beszámol.

Az NRP a 2022-2023-ban életbe lépő, az egyes szakpolitikai reformokért felelős minisztériumok által megjelölt prioritásokat tükrözi. Az egyes kiemelt szakpolitikai intézkedések bemutatásakor arra is törekszik, hogy bemutassa a különböző intézkedések kapcsolódását a fő stratégiai célkitűzésekhez, valamint az eddigiekben elért, illetve az új intézkedésektől elvárt eredményeket. Az NRP kiemelt figyelmet fordít a koronavírus-járvány, illetve a szomszédos háború okozta kihívásokra, a kapcsolódó válságokra adott nemzeti válaszlépésekre, valamint a helyreállítást és az ellenálló képességet erősítő intézkedések ismertetésére is.

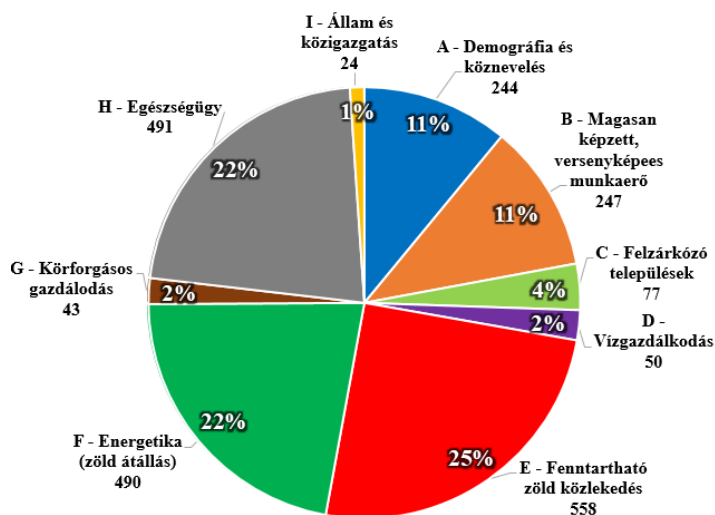
A 2023. évi Nemzeti Reform Program széleskörűen bemutatja azon fő szakpolitikai programokat és kiemelt jelentőségű beruházásokat, amelyek mind az európai célokat, mind Magyarország hosszú távú jövőjét segítik: a növekedést és versenyképességet támogató, üzleti környezetet javító, a digitalizációt támogató lépéseket, a foglalkoztatás további növelése érdekében a munkahelyteremtést, az oktatást, családpolitikát és a társadalmi felzárkózást elősegítő, illetve a környezeti fenntarthatóságot biztosító intézkedéseket.

A kihívásokkal szemben a kormány kiemelt célja a stabilitás megőrzése. A beruházások, a foglalkoztatottság uniós átlagot meghaladó szinten tartása és továbbberősítése, a költségvetési hiány és az államadósság csökkenő pályán tartása, ezen felül az infláció letörése, valamint a legnagyobb kihívást jelentő energiafüggetlenség és -hatékonyság fokozása mind jelentősen hozzájárulnak a hosszú távú, kiegyensúlyozott fejlődéshez a következő időszakban.

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének (a továbbiakban: HET) vissza nem térítendő keretösszege 5,811 milliárd euró, (394,83 HUF/EUR árfolyamon) 2,294 milliárd forint, mely 9 komponens között oszlik meg. Az uniós szabályozás szerint a HET-ben szereplő fejlesztések fókuszában a zöld és digitális fejlesztések szerepelnek. **A HET hozzájárulása a zöld átmenetnek a teljes keret 48,1 százaléka**, mely jelentősen meghaladja az RRF rendeletben¹ előírt 37 százalékos minimumot. **A digitális átállás elősegítésére a terv a keretösszeg 29,8 százalékát irányozza elő**, amely szintén az RRF rendelet által előírt 20 százalékos minimum felett van.

A HET keretösszeg megoszlása komponensenként (milliárd forint)

Az intézkedések végrehajtása során Magyarország 2026. második negyedév végéig összesen 270 darab mérföldkő vagy cél teljesülését vállalta, ebből 2023. második negyedév végéig 101 darabnak kell teljesülnie. A mérföldkövek az adott intézkedés vonatkozásában definiálható megvalósítási lépések, míg a célok az adott intézkedés által megvalósított számszerűsíthető vállalásokat („indikátorokat”) jelentik.

A HET elfogadásáról szóló tanácsi határozat mellékletében szereplő kifizetési ütemezés szerint Magyarország részéről tervezetten összesen 8 kifizetési kérelem kerül benyújtásra a Bizottság felé. 2023-ban két kifizetési kérelem benyújtása tervezett.

Technikai Támogatási Eszköz

Magyarország a közigazgatási, adózási, felnőttképzési, egészségügyi és növekedésösztönző reformjai megtervezéséhez és végrehajtásához az Európai Bizottság strukturálisreform-támogató szakértői programja, a **Technikai Támogatási Eszköz** (Technical Support Instrument, TSI) **2023. évi pályázati ciklusa keretében 4 nyertes pályázatot** nyújtott be. A TSI program ebben a ciklusban a HET végrehajtását közvetlenül is támogatja, a „Ne ártsunk jelentősen” (Do No Significant Harm, DNSH) elv érvényesítését segítő projekten keresztül. Emellett a Nemzeti Adó-és Vámhivatal (NAV) Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda csatlakozott egy, az EU Tanácsának soros elnökségét ellátó Cseh Köztársaság által benyújtott – 9 tagállam részvételével megvalósuló – közös projekthez, melynek célja az egységes jogértelmezés előmozdítása az Európai Unió által az Ukrajna elleni orosz agresszió

¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/241 RENDELETE (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról

következtében az Oroszországi Föderációval szemben alkalmazott korlátozó intézkedések tekintetében.

TSI 2023 nyertes projektek a fenntartható gazdasági növekedés és a versenyképesség támogatására

„Az egész életen át tartó tanulást és a munkaerő-piaci igények változásához történő gyors alkalmazkodást elősegítő, egységes mikrotanúsítvány rendszer és a vonatkozó szabványok kialakítása” tárgyában benyújtott projekt keretében sor kerül az érintett képzési rendszer fejlesztési kérdéseinek felmérésére, az előttük álló akadályok és a munkavállalást gátló tényezők azonosítására. Javaslat készül a közös magyar minőségi és átláthatósági szabványok kidolgozására valamennyi érintett bevonásával, valamint a mikrotanúsítványok digitális tanúsítványokként való alkalmazhatóságára.

A **„Javaslat a szakmai és tartalmi egységességet biztosító egységes nemzeti szemantikai háttér és intézményrendszer felállítására az európai jó gyakorlatok alapján”** címmel indított projekt célja egységes digitális egészségügyi nemzeti szemantikai háttér (szakmai, technológiai és infrastrukturális) és intézményrendszer létrehozása és fenntartása a már működő európai jó gyakorlatok alapján, az EU-s ajánlásokkal összhangban.

„A közigazgatási együttműködésről szóló irányelv (DAC) keretében a tagállamok között kicserélt adóügyi információk minőségének és felhasználásának javítása – A beérkező DAC adatok automatikus megfeleltetéssel kapcsolatos feldolgozásának javítása a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál” című pályázat olyan tevékenységcsomagokat javasol, amelyek középpontjában a magas minőségű adatok, a megfelelő kockázatelemzés és a nemzetközileg kicserélt adatok optimális felhasználása áll. A pályázat a Bizottság által indított zászlóshajóprojekthez kapcsolódik, amely azokat a tagállamokat célozza meg, amelyek javítani kívánják a határokon átnyúló adócsalás, adókijátszás és adókikerülés elleni küzdelmet a tagállamok között a közigazgatási együttműködésről szóló irányelv DAC keretében kicserélt adóügyi információk jobb felhasználása révén.

„A környezeti dimenziók integrálása az államháztartásba – A „Ne ártsunk jelentősen” (Do No Significant Harm, DNSH) elv megvalósítása az állami és közösségi finanszírozású programokban az állami és közösségi finanszírozású programokban” címmel indított projekt támogatja a „Jelentős károkozás elkerülése” (Do No Significant Harm, DNSH) elv tekintetében a bevezetési időszak módszertani és szabályozási környezetének kialakítását úgy a megvalósítás tervezése, mint a vállalások ellenőrzését lehetővé tévő monitoring rendszer területén.

2. Makrogazdasági kitekintés

2.1. A makrogazdasági környezet alakulása

Ebben a fejezetben röviden bemutatásra kerül az a középtávú makrogazdasági kitekintés, amelyre Magyarország Nemzeti Reform Programja épül.

Fontos hangsúlyozni, hogy az európai szemeszter integrált megközelítésének megfelelően Magyarország Nemzeti Reform Programja és Konvergencia Programja egymással szoros összhangban, egymásra épülve készült, és a két dokumentum egy időben kerül benyújtásra az Európai Bizottság felé. Tekintettel arra, hogy a 2023-2027 közötti időszakra vonatkozó makrogazdasági pálya a Konvergencia Programban kerül részletes kifejtésre, a következőkben bemutatott középtávú makrogazdasági kitekintés csupán a Konvergencia Programban részletezett makrogazdasági pálya összefoglalására törekszik.

Az ideai konvergencia program a versenyképesség javulásán alapuló, kiegyensúlyozott szerkezetű gazdasági növekedés és az átlagos európai fejlettségi szinthez történő további felzárkózás programja. A konvergencia program a hiány és az államadósság tartós csökkenését irányozza elő.

1. sz. táblázat

A középtávú makrogazdasági pálya főbb jellemzői

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	százalék, volumenváltozás az előző évhez viszonyítva					
Bruttó hazai termék	6,4	1,5	4,0	4,3	4,5	4,2
Háztartások fogyasztási kiadásai	6,5	-0,1	3,2	4,1	4,2	4,3
Bruttó állóeszköz felhalmozás	1,2	-4,8	3,7	4,9	4,2	4,0
Export	11,8	4,9	5,9	7,4	8,3	6,7
Import	11,1	1,8	4,3	6,5	6,9	5,7
	százalék, éves átlag					
Munkanélküliségi ráta (15-74)	3,6	3,9	3,5	3,2	3,0	2,9
Foglalkoztatási ráta (20-64)	80,2	80,5	81,0	81,4	81,7	81,2
	százalék, a bruttó hazai termék arányában					
Külső finanszírozási képesség/igény	-5,8	-0,7	1,4	1,9	2,1	3,3
	százalék éves átlag					
Fogyasztóiár-index	15,3	15,0	6,0	3,0	3,0	3,0

Forrás: KSH, PM számítás

A 2022. évi konvergencia program óta eltelt egy évben mind az európai országok, mind Magyarország gazdasági, társadalmi folyamatait nagyban befolyásolta az elhúzódó orosz-ukrán háború. A háború és az Oroszországra kivetett szankciók messzemenő hatásai komoly kihívások elé állították az uniós országokat. Az egekbe szökő energiaárak és az évtizedes csúcspontot döntő infláció következtében a háztartások megélhetési költségei jelentősen megnövekedtek, a vállalati szektor működési költsége megugrott és az államkasszák is komoly nyomás alá kerültek. Az infláció letörésére hozott monetáris szigorítás eredményeként a hitelezés feltételei is kedvezőtlenebbé váltak, lassítva a gazdasági növekedést egész Európában.

Ezek a kedvezőtlen fejlemények Magyarországot különösen negatívan érintettek, mivel hazánk jelentős energiainportra szorul. A megsokszorozódott energiaárak a folyó fizetési mérlegben

drasztikus hiányt okoztak, a hazai fizetőeszköz pedig jelentős leértékelődésen ment keresztül az elmúlt évben. Az energiaköltségek emelkedése, a magas világpiaci élelmiszerárak és a nyári aszály a hazai élelmiszerárak elszállását okozta. A kedvezőtlen tényezők együttállása a jövedelmek vásárlóerejének csökkenését, ezen keresztül pedig a lakossági fogyasztás fékeződését okozta az év második felében. A beruházási aktivitás az év vége felé közeledve szintén lecsökkent, egyrészt az állami fejlesztések elhalasztásának következtében, másrészt a magas hitelkamatok és a bizonytalansági tényezők miatt.

Mindezek ellenére a magyar gazdaság az elmúlt évben 4,6 százalékos GDP-növekedést ért, az egy évvel korábbi 7,2 százalékos rekord mértékű bővülést követően. A 2022. évi gazdasági növekedés jelentősen meghaladja a tavalyi konvergencia programban prognosztizált 4,3 százalékos értéket. Az elmúlt évi dinamikus, 4,6 százalékos növekedési ütem 1,1 százalékponttal magasabb az uniós átlagnál. Magyarország relatív fejlettsége a tavalyi év során tovább javult, az uniós átlag 78 százalékára emelkedett. Fontos hangsúlyozni, hogy Magyarország az elmúlt két évben úgy ért el jelentős gazdasági sikereket, hogy az uniós helyreállítási források mindezekig nem kerültek kifizetésre hazánk részére, mely jelentős versenyhátránnyá válhat.

Az elmúlt év egészében a belső keresleti tételek, a fogyasztás és a beruházások bővülése jelentős mértékben járult hozzá a gazdasági növekedéshez. A lakossági fogyasztást támogatták a háztartásokat kedvezően érintő kormányzati intézkedések, a gyermeket nevelő családok személyi-jövedelemadó visszatérítése, a 13. havi nyugdíj kifizetése, valamint a közszféra egyes szegmenseit érintő bérrendezés. A lakosság jövedelembiztonságát növelik továbbá az Európában legalacsonyabbnak számító rezsidíjak, az egyes élelmiszerekre vonatkozó árstopok és a jelzáloghitelekre vonatkozó kamatstop is.

Jóllehet, a rezsvédelem fenntartása érdekében jelentős volumenben kerültek elhalasztásra állami fejlesztések, a vállalati szektor és a háztartások beruházásai nőttek. Csúcsot döntött a Magyarországra irányuló működőtőke-befektetés, a lakossági beruházásokat pedig a kibővített otthonteremtési program hajtotta. A beruházási ráta 2022. év végére 28,5 százalékra emelkedett, mely a legmagasabb érték az Európai Unióban.

A kormány a lakosság támogatása mellett a vállalati szegmens számára, a munkahelyek megvédése és a beruházási aktivitás fenntartása céljából is támogatási programokat dolgozott ki. Az energiaintenzív kkv-kat érintő energiaköltség-kompenzáció és energiahatékonysági fejlesztések, a nagyvállalatokra vonatkozó gyármentő program mellett a kedvező kamatozású hiteleknek köszönhetően 1000 milliárd forint áramolhat a gazdaságba a Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogram keretében. A Baross Gábor Tőkeprogram további 600 milliárd forintos keretösszeggel a gazdaságfejlesztési célokkal összhangban megfelelő finanszírozást biztosít a gazdasági szereplők számára. A Széchenyi Kártya program a kkv-k számára alacsony, fix hitellehetőséget biztosít. Ezen túlmenően jelentős segítség, hogy a kis- és középvállalati szegmens meglévő hiteleire is kiterjesztésre került a kamatstop.

Az elmúlt év nyarán kicsúcsosodó energiaválság és a magas kamatkörnyezet szükségessé tette a vállalati szektor célzott támogatását, így elkerülhetővé váltak a tömeges elbocsátások, melyhez a cégek gyors alkalmazkodóképessége is hozzájárult. Kijelenthető tehát, hogy a magyar munkaerőpiac nem csupán a koronavírus okozta válsággal, de az energiasokkal szemben is ellenállónak bizonyult. Magas szinten stabilizálódott a foglalkoztatás, a munkanélküliség pedig továbbra is a legalacsonyabbak közé tartozik uniós összehasonlításban. A magas infláció ellenére a reálbérek 2022-ben is emelkedni tudtak.

A kormány prioritásként kezeli az infláció letörését, a gazdasági növekedés fenntartását, a családok, nyugdíjasok, a vállalatok és munkahelyek védelmét, mindemellett az államadósság mérséklését. Ugyanakkor a háború, a szankciók és az energiakrízis tovagyűrűző hatásaiént a költségvetés rendkívüli nyomás alá került. Az elszálló energiaárak és infláció következtében megnövekedett kiadások

fedezésére a különadók mellett a kiadási oldali tételek is csökkentésre kerültek, így nagy volumenben kerültek elhalasztásra állami beruházások, illetve a költségvetési körben is jelentős megtakarításokat eszközöltek. Mindezek eredményeként 2022-ben az államháztartási hiány a GDP 6,2 százalékán teljesült, ami 0,9 százalékponttal kedvezőbb a megelőző évinél. Az államadósság a bruttó hazai termék 73,3 százalékra mérséklődött az elmúlt év végén, a 2021. évi 76,6 százalékról. Előretekintve, a továbbra is fegyelmezett költségvetési politika eredményeként jelentősen csökkenthető mind az államháztartási hiány, mind az adósságráta.

Az előrejelzési horizonton Magyarország gazdasága 1,5 százalékkal nőhet 2023-ban, majd 2024-ben várhatóan 4,0 százalékra gyorsul a GDP növekedési üteme. A növekedés több pilléren nyugszik. Egyrészt, a magas szinten stabilizálódott foglalkoztatás, az erős munkaerő-kereslet, valamint a dezinflációs folyamatok felgyorsulásával a jövedelmek vásárlóerejének növekedése a háztartások jövedelembiztonságát támogatói intézkedésekkel karöltve a fogyasztás élénkülésének irányába hatnak az idei év második felétől.

Másrészt, az európai viszonylatban élénk beruházási aktivitás továbbra is fennmaradhat, ami a vonzó üzleti környezetnek és a kormányzati intézkedéseknek egyaránt köszönhető. Az elkövetkező években is meghatározóak lesznek a termelőkapacitásokat bővítő beruházások, valamint a hatékonyságot javító technológiai fejlesztések, amelyeknek kitüntetett szerepük van hazánk növekedési képességének megerősítésében. Ezen túlmenően a Magyarország számára járó, rekordösszegű uniós források megérkezése is jelentős dinamizáló tényező: a 2021-2030-as időszakban elérhető nagyságrendileg 50 milliárd eurós összeg évente átlagosan a hazai GDP mintegy 2,4 százalékának felel meg.

Harmadrészt, kedvező, hogy egyfelől a megvalósuló nagyberuházások révén létrejövő új kapacitások, másfelől a nemzetközi szállítmányozás és a nemzetközi turizmus visszaépülése biztosíthatja a kivitel folytatódó bővülését. Ezen túlmenően az energiaárak normalizálódása nagymértékben járul hozzá a külső egyensúly javulásához az elkövetkező időszakban.

2.2. A gazdaságpolitikai intézkedések makrogazdasági hatása

A Kormány által meghozott legfontosabb gazdaságpolitikai intézkedések makrogazdasági hatásainak számszerűsítését részletesebben a Konvergencia Program tartalmazza.

A 2022 áprilisa óta bejelentett intézkedések, valamint a korábbi döntések megemelt kiadásai együttesen számottevően hozzájárulnak a GDP növekedéséhez. A kormányzati döntések közül legnagyobb horderejűként említhető minimálbéremelés, a kamatstop és a hitelmoratórium meghosszabbítása és kibővítése, valamint a kormányzati béremelési programok.

A jelenlegi gazdasági helyzetben nagy hangsúlyt kapnak az energiahatékonyság növelését célzó, valamint a nemzetközi értékláncokban keletkezett zavarok negatív gazdasági hatásainak kitett hazai kkv-k és nagyvállalatok finanszírozására létrejött beruházási és foglalkoztatási támogatások, valamint kedvezményes hitelcsomagok. Ezekben a programokon keresztül a Kormány 3000 milliárd forintot is meghaladó támogatást nyújt a vállalati szektornak, amely az éves GDP mintegy 3,9 százalékát jelenti.

A modellezett gazdaságpolitikai lépések elsősorban a beruházási aktivitás dinamikus növekedésén keresztül támogatják a konjunktúrafolyamatokat. A kapacitásbővítések hosszú távon is javítják a gazdaság növekedési potenciálját, ugyanis a megvalósulásukat követő időszaktól kezdődően további csatornákon, elsősorban az exporton, valamint a munkajövedelmeken keresztül is serkentik a GDP-bővülést.

A számszerű hatásokat tekintve a 2022 áprilisa óta meghozott kormányzati lépések a gazdaság idei évi teljesítményét 0,8 százalékkal, a jövő évit pedig 1,6 százalékkal emelik. Az intézkedések hatása tartósan kedvező, a 2024-es évet követően is 0,5-1,7 százalékos mértékben növelik a gazdaság teljesítményét.

2. sz. táblázat

Az intézkedések makrogazdasági hatása

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
GDP	0,2	0,8	1,6	1,7	0,6	0,5
Háztartások fogyasztási kiadásai	-0,6	-0,7	-0,2	-0,3	-0,5	-0,7
Beruházások	0,6	4,9	6,1	5,6	1,3	0,8
Export	1,5	6,8	7,9	7,8	4,0	3,8
Import	1,3	5,4	7,8	7,6	3,4	3,2
Infláció	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2
Versenyszféra foglalkoztatás	0,0	-0,1	-0,1	0,2	0,1	0,1
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,0	0,1	0,3	0,6	0,8	0,7

Forrás: PM számítás

* Százalékpontos eltérés az alappályához képest

2.3. A középtávú költségvetési cél elérése

A Kormány középtávú költségvetés-politikai célkitűzéseit részletesebben a Konvergencia Program tartalmazza.

Az elmúlt években végrehajtott költségvetési konszolidáció eredményeként a kormányzati szektor hiánya 2012-től 2019-ig a GDP 3 százaléka alatt volt, és ennek megfelelően folyamatosan, évről-évre mérséklődött az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. Az adósságráta a 2011. évi 80,3 százalékról 2019 végére 65,5 százalékra süllyedt. A koronavírus járványt megelőző években megképzett költségvetési tartalékok érdemi mozgásteret biztosítottak a koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségek kezelésére és a gazdaság újraindítására. A válságkezelés nyomán a 2020-ban átmenetileg megemelkedett államháztartási hiány 2021-ben 1 százalékponttal kedvezőbbben alakult az egy évvel korábbinál, amit 2022-ben az energiakrízis ellenére tovább sikerült csökkenteni: 6,2 százalékra mérséklődött a GDP-arányos költségvetési hiány. Egyúttal az adósságráta is alacsonyabb lett: 2022 végére 73,3 százalékra süllyedt a GDP-arányos államadósság, ami a 2020-as értékhez képest 6,0 százalékpontos javulást jelent.

Az orosz-ukrán háború és az erre az Európai Unió által foganatosított szankciók tovagyrúzó negatív következményei a költségvetés terheinek jelentős emelkedéséhez vezettek, továbbá az inflációs hatások és emelkedő kockázatok révén a finanszírozási feltételek romlását is eredményezték. A munkahelyek megvédése, a rezsivédelem, a családok támogatása, a nyugdíjak értékének megőrzése, továbbá Magyarország békéjének és biztonságának fenntartása továbbra is kormányzati prioritás. Mindezek mellett a kormányzat takarékos gazdálkodást folytat a költségvetési hiány és az adósságráta további csökkentése érdekében.

A konvergencia program alapján, az idei évben a bruttó hazai termék 3,9 százalékra csökkenhet a GDP-arányos államháztartási deficit, az államadósság pedig várhatóan a bruttó hazai termék 70 százaléka alá mérséklődik. A következő években tovább folytatódhat a költségvetést érintő konszolidáció, melynek eredményeként 2027-re a GDP-arányos államháztartási hiány 1 százalék alá, az államadósság ráta érdemben 60 százalék alá süllyedhet.

3. sz. táblázat

Középtávú költségvetési tábla (GDP százalékában)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kormányzati szektor egyenlege	-6,2	-3,9	-2,9	-1,9	-1,4	-0,9
Bruttó államadósság	73,3	69,7	66,7	63,9	59,8	56,3

Forrás: KSH, MNB, PM számítás

3. Növekedésösztönző politikák

3.1. Vállalkozásfejlesztés

A magyar gazdaságban a kis- és középvállalkozások (a továbbiakban: kkv) súlya kiemelkedő: az összes hazai vállalkozás 99 százaléka tartozik ebbe a szegmensbe, és a foglalkoztatottak több mint 70 százalékát ilyen cégek alkalmazzák, így kiemelt szerepük van a magyar családok megélhetésének biztosításában. A hazai mikro-, kis- és középvállalkozói-szektor (kkv-szektor) különböző méretű, eltérő ágazatokban, piaci szegmensekben működő, sokféle élethelyzetet, jövőre irányuló elképzelést, attitűdöt képviselő vállalkozói típust foglal magában. Kiemelten fontos ezért, hogy a kkv-kat célzott támogatásokkal segítsük a kihívások leküzdésében, a fejlődésükhöz szükséges keretfeltételek megteremtésében. Mindez hozzájárul a teljes magyar nemzetgazdaság növekedéséhez.

Az ehhez szükséges irányok meghatározását az OECD-vel közös munka során kidolgozott, 2019-ben elfogadott „**A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)**” című stratégiai dokumentum (a továbbiakban: KKV Stratégia) foglalja össze, mely szinergikusan illeszkedik az Európai Bizottság által megfogalmazott irányokhoz, és a nemzeti stratégiák rendszeréhez. A KKV Stratégia ezáltal hozzájárul az Európai Unió 2050-ig kitűzött fenntarthatósági és klímasemlegességi céljaihoz, köztük a kettős átmenet megvalósításához. A Stratégia célja a kkv-k értékteremtő képességének megerősítése kiszámítható keretek mellett, a technológiaváltás, a digitalizáció és az innováció segítségével a termelékenység növelése; a megfelelő finanszírozási lehetőségek megteremtése és a külpiacra lépés támogatása.

2020 óta a vállalkozásoknak a strukturális kihívások mellett nap, mint nap akut kihívásokkal kell szembenéznie: a járványhelyzet és a szomszédos háború átalakította a gazdasági ökoszisztémát. Az újraindulás, az értékláncok átalakulása, a foglalkoztatás újrászervezése, valamint az energiahordozók árának emelkedése előre nem látott nehézségeket okozott a hazai vállalkozásoknak. Ezért fontos a kkv-k válságállóságának növelése, melyhez a vállalkozói kompetenciafejlesztés és a vállalkozói tudásbővítés nagyban hozzájárul.

A vállalkozásfejlesztési területen megvalósult és tervezett projektek hozzájárulnak a fent leírtak megvalósításához, illetve az országspecifikus ajánlásokban megfogalmazott célkitűzések eléréséhez.

Termelékenységjavítás

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésére a 2022 decemberében elfogadott, kohéziós forrásból megvalósuló **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz 1-es prioritástengelyének** keretein belül kerül sor. A fejlesztési források támogatni fogják a kkv-k széles körének technológiaváltását, szervezeti és digitális megújulását. A növekedési potenciál és versenyképesség növelése érdekében továbbra is kiemelt cél a nemzetközi piacon is sikeres, élvonalbeli technológiákra épülő vállalkozások körének bővítése, valamint ezen vállalkozások megerősítése, technológiaváltásuk elősegítése, működésük, szervezetük, menedzsmentjük komplex fejlesztése, növekedési ugrásuk elősegítése. A vállalkozói ökoszisztéma fejlesztésére irányuló szolgáltatások biztosítása érdekében az ügynökségi modell keretein belül biztosítunk támogatást a vállalkozásoknak. Az IFKA Iparfejlesztési Közhasznú Nonprofit Kft., mint a Kormány általános vállalkozásfejlesztési ügynöksége koordinálja a kapcsolódó intézményrendszer által nyújtandó, a vállalkozások számára elérhető szolgáltatásokat. Az intézkedés célja, hogy – nem pénzügyi támogatás

formájában – célzott vállalkozásfejlesztési szolgáltatásokkal és energiahatékonysági tanácsadással segítse a vállalkozások tudásbővítését és fejlődését. Az érintett szervezetek bevonásával sor kerül a **2014-2020-as Gazdaságfejlesztési és Innovációs Program (GINOP) 1-es prioritásának keretében megvalósult konstrukciók értékelésére**, melynek eredményei és tapasztalatai a tervezési folyamatba beépítésre kerülnek. A 2019-2022-es országspecifikus ajánlásokkal, az Európai Unió célkitűzéseivel, valamint a KKV Stratégiában megfogalmazott irányokkal összhangban a további konstrukciók tervezése folyamatban van.

Az egyedi kormánydöntés keretében biztosítható támogatási konstrukcióként a Magyar Kormány 2022 októberében **Gyármentő Program** elindításáról döntött a hazai nagyvállalatok energiatakarékosabb működésének, valamint fokozottabb mértékű energetikai önellátási képességeinek biztosítása céljából. A Gyármentő Program nagyvállalatok energiahatékonysági és energiatermelő beruházásait támogatja vissza nem térítendő támogatás formájában, Budapesten legfeljebb 30 százalékos, vidéken 45 százalékos támogatási intenzitással. A Gyármentő Program regisztrációs felületén keresztül 378 vállalat jelezte igényét a támogatásra, összesen 419,3 milliárd forint értékben, melynek segítségével 1 020 milliárd forintnyi energetikai beruházást kívánnak a beruházók megvalósítani. A Kormány eddig összesen 150 milliárd forintot különített el a programra. A támogatási igények elbírálása folyamatosan zajlik a beérkező hivatalos támogatási kérelmek alapján.

A **Versenyképesség Növelő Támogatási programok** meghirdetésének célja a koronavírus-járvány miatti gazdasági károk mérséklése volt. A megítélt 300 milliárd forint támogatás összesen 287 ezer munkahely megőrzéséhez járult hozzá. A három körben meghirdetett programok utolsó két fázisa jelenleg is a végrehajtás szakaszában van.

Exportösztönzés

A **Nemzeti Exportvédelmi Program** elemeként 73 milliárd forint keretösszeggel 2021-ben meghirdetett **Külpiaci Növekedési Támogatási Program** elősegíti, hogy a magyar vállalkozások külföldön indítsanak el új gazdasági tevékenységet, vagy fejlesszék, illetve bővítsék korábbi beruházásaikat. A végrehajtó HEPA Magyar Exportfejlesztési Ügynökség 2022. decemberéig a programban a jelenleg megvalósítás alatt lévő 44 céggel kötött támogatási szerződést.

A Külgazdasági és Külügyminisztérium a CED Közép-európai Gazdaságfejlesztési Hálózat Nonprofit Kft. közreműködésével a magyar vállalkozások határon átnyúló terjeszkedését, regionális szervezetté válását támogató programot indított a Kárpát-medencében, **Regionális Gazdaságfejlesztési Támogatási Program (RGTP)** néven. Az RGTP a kárpát-medencei projektek vonatkozásában a Külpiaci Növekedési Támogatási Program (KNTP) helyére lépett. Az RGTP keretein belül eddig 15 pályázó nyújtott be részletes pályázatot, értékelésük folyamatosan zajlik, ezek közül 2 esetben született támogatói és további 1 vonatkozásában feltételesen és csökkentéssel támogatott döntés. Mindhárom beruházási projekt esetében sor került a támogatási szerződések megkötésére, amelyek támogatási igénye összesen 5,95 milliárd forint 50 százalékos támogatási intenzitás mellett, a megvalósítani kívánt beruházások teljes értéke 11,9 milliárd forint.

A 22 milliárd forint keretösszegű Brexit Alkalmazkodási Tartalék program célja támogatások nyújtása magyar vállalatok számára a Brexit miatt őket érő hátrányok ellensúlyozására. Eddig összesen 80 pályázat esetében született támogatói döntés.

Finanszírozás

A Kormány célja az, hogy minden lehetséges eszközzel segítse a magyar vállalkozásokat az orosz-ukrán háború és a háború miatt bevezetett szankciók következtében előállt energiaválság hatásainak kivédésében.

A 2023. február 1. napján elindult **Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogram** keretében a Kormány az Eximbank Zrt. által kínált államilag támogatott alacsony kamatozású beruházási, forgóeszköz és zöld beruházási hitelekkel segíti a hazai kkv-k és nagyvállalatok válságból való kilábalását, támogatja az export további bővülését. A Hitelprogram keretösszege eredetileg 700 milliárd forint volt, azonban a vállalkozások nagy érdeklődésére tekintettel ezt a kormány 2023 márciusában 1000 milliárd forintra emelte. A program keretében a devizabelföldi vállalkozások többféle kedvezményes kamatozású hiteltermék (beruházási hitel, forgóeszköz hitel, zöld beruházási hitel, és lízing) közül választhatnak. A beruházási hitel igénybe vehető a megkezdett vagy új beruházásaikra, illetve gépek, berendezések, felszerelések vásárlására. A forgóeszköz hitelt a vállalkozások a likviditási hiányuk kezelésére, és a forgóeszköz igényeik finanszírozására használhatják fel. A zöld hitelt – mely a korábbi gyármentő konstrukció kibővített változata – a vállalkozások a már megkezdett vagy az újonnan tervezett energiahatékonysági és megújuló energiatermelő beruházásaikra, illetőleg az energia beruházásaik kiegészítő elemeként technológiai korszerűsítésre használhatják fel.

A Kormány a Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogram tőkelábát képező **Baross Gábor Tőkeprogram** keretében kíván megfelelő finanszírozást biztosítani a gazdasági szereplők számára. A Tőkeprogram célja a beruházási aktivitás növelése, az energiahatékonyság javítása, zöldfejlesztések megvalósítása, a gyors megvalósíthatóság, valamint az átlátható, eredményes, és felelősségteljes vagyongazdálkodás sikeresen működő alapkezelők közreműködésével. A jelen globális gazdasági helyzetben az energiaellátás biztonsága és az energiatfüggetlenség elérése minden ország, így Magyarország kormánya számára is kulcsfontosságú célkitűzés, ezért a Tőkeprogram ennek elérését elősegítő eszközöket is biztosít. A Tőkeprogram három pillérből áll: Ingatlan- és értékpapíralapok pillér; Új tőkealapok pillér; „Ráemelési” pillér. Az előírányzott indikatív keretösszeg 600 milliárd forint.

A 2023. március 1-jével induló Ingatlan- és értékpapíralapok pillér célja a beruházási aktivitás növelése, a zöldfejlesztések, valamint a tőzsdai likviditás fejlesztése, ami az ingatlan- és értékpapíralapok feltőkésítésén keresztül valósulna meg, tervezetten 150 milliárd forint összegben. Az Új tőkealapok pillér célja újonnan induló tőkealapok létrehozása. A pillér további két alprogramra tagozódik. Egyik a zöldfókuszú, elsődlegesen magántőkealapok felállítását, a másik újonnan induló kockázati tőkealapok felállítását támogatja. A „Ráemelési” pillér célja a magyar piacon legjobban teljesítő állami hátterű magántőkealapok növekedésének ösztönzése tőkeemelés végrehajtásával.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozásokat két évtizede segítő **Széchenyi Kártya Program (SZKP)** a válság, az elhúzódó háború és az európai energiaválság idején is olyan, a piaci körülményekhez mindenkor rugalmasan alkalmazkodó gazdaságfejlesztést szolgáló szakpolitikai eszköz, amely képes a vállalkozások változó finanszírozási igényeihez igazodva azok mindenkori finanszírozási szükségleteit zökkenőmentesen kielégíteni. Ezzel egy időben betölti a szakpolitika által elvárt célokat és segít a vállalkozásfejlesztési szakpolitikai elképzelések érvényre juttatásában. A kiterjesztett SZKP keretében a mikro-, kis- és középvállalkozások az ügyletek jellegétől függően állami kamattámogatás, kezelési költségtámogatás, egyéb költségtámogatás és kezességi díjtámogatás mellett juthatnak kedvező finanszírozási forrásokhoz, támogatva a munkahelyek megtartását, a likviditás fenntartását. A Széchenyi Kártya program keretén belül az eddig elérhető termékek köre 2023. januártól kiegészül

az energiahatékonyság növelését és a technológiaváltást segítő **Széchenyi Zöld Beruházási Hitellel**. Az SZKP keretében 2022-ben több mint 52 ezer ügylet megkötése valósult meg 1700 milliárd forint értékű hitelkerettel.

Továbbra is elérhető a hazai mikro-, kis és középvállalkozások számára az állami közreműködéssel megvalósuló hitelgarancia programok. A hitelgarancia biztosítása során az állami szerepvállalás legfontosabb eleme a viszontgarancia nyújtása, ami megosztja a kockázatokat a bank és a garanciaintézmény, valamint az állam között, ezzel támogatást nyújtva a hitelezett vállalkozásoknak. A viszontgarancián felül a Magyar Állam a kezességvállalási díj támogatásával is segíti a kkv-kat a készfizető kezességvállalás igénybevételében.

Az orosz-ukrán konfliktus, a kiszabott szankciók és az Oroszország ellen hozott intézkedések következtében a villamos energia és földgáz árak emelkedése komoly energiaköltség növekedést jelent a hazai vállalati szektor számára. A feldolgozóipar, elsősorban a termelési lánc alján lévő termékeket gyártó szakágazatok, különösen kitétek az energiaköltségek emelkedéséből fakadó negatív következményeknek. Mindemellett fennáll annak veszélye is, hogy az ellátási láncban lévő magyar kkv.k versenyképessége már rövidtávon is romolhat. A magyar kormány ezért a kedvezőtlen hatások mérséklése érdekében 2022 őszén a hazai energiaintenzív **Feldolgozóipari KKV Energiaköltség és Beruházás Támogatási Program** indításáról döntött. Az eredetileg meghirdetett támogatási időszak a 2022. október 1. és 2022. december 31. közötti három hónapra terjedt ki, azonban ezt a kormány három hónappal, 2023. március végéig meghosszabbította, továbbá a Program kedvezményezett körét is kiszélesítette a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás ágazatokra. A támogatásra jogosult cégek energiaköltség-növekményük fedezésére, valamint energiahatékonysági beruházásaikra igényelhetnek az önerőt kiegészítő vissza nem térítendő közvetlen támogatást. A program működtetésére a kormány összesen 76 milliárd forintot biztosított.

3.2. Turizmus

A magyar kormány számára továbbra is kiemelt prioritást jelent a turizmus fejlesztése. Ennek átfogó keretét a **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030** jelenti, amelynek hosszú távú célja, hogy a magyar turizmus GDP-hez való közvetlen és közvetett hozzájárulása a 2019. évi 13 százalékról 2030-ra 16 százalékra növekedjen. Az ágazat 2022-ben végrehajtott szakpolitikai intézkedései az adatvezérelt ágazatirányítás, a célzott értékesítés és marketing, valamint a turizmus jövedelemtermelő képességének megerősítése stratégiai célok mentén kerültek kijelölésre.

A szálláshelyek csatlakozása után 2023. július 1-jétől megvalósul a **turisztikai attrakciók és vendéglátó üzletek kötelező regisztrációja és adatszolgáltatása a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központba (NTAK)**. Ennek köszönhetően a teljes szektor forgalmi, statisztikai adatairól valós és naprakész adatok állnak rendelkezésre. Ezek alapján pontosan láthatóvá és mérhetővé válik egy-egy adott település, turisztikai térség vagy éppen az egész turisztikai szektor teljesítménye ágazati megosztásban is.

A **szálláshelyek turisztikai védjegy minősítését** az Magyar Turisztikai Minőségtanúsító Testület végzi, ennek minősítési feltételrendszere kidolgozásra került. Az intézkedés célja, hogy kialakuljanak az állandó minőséget térben és időben garantálni képes minősítési és védjegyrendszerek és létrejőjenek a jelenleg hiányzó, attrakciókra vonatkozó turisztikai minősítések. A turisztikai attrakciók önkéntes minősítésének bevezetését 2023-ban tervezzük.

A **turisztikai országmárka marketingkommunikációja, a magyarországi turisztikai kínálat népszerűsítése belföldön és külföldön** rendszeres médiakampányok mellett folyamatosan zajlik

marketing együttműködések, online aktivitás és az ezekhez kapcsolódó kreatív és gyártási tevékenység formájában. Az intézkedés hozzájárul a célzott marketing és értékesítés, valamint a turizmus jövedelemtermelő képességének megerősítése stratégiai célokhoz.

A turizmus jövedelemtermelő képességének megerősítése érdekében a **Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program** keretében a Magyarországon működő turisztikai szolgáltatók különböző konstrukciók keretében, pályázatos vagy egyedi úton részesülhetnek támogatásban, felhasználható attrakciók, vendéglátóhelyek, infrastruktúra fejlesztésére.

2023 márciusában bocsátották társadalmi vitára a többéves előkészítés után **bemutatott Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégiát**. A koronavírus-járvány hatására egyre többen keresik az aktív turisztikai élményeket, amit az is jelez, hogy a turisztikai költséken belül az aktív turizmus részaránya évről-évre növekszik. A stratégia célja, hogy a szegmens összehangolt, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztésének keretében szolgáljon, ezzel hozzájárulva a lakosság egészségesebb és környezettudatosabb életmódjához, és támogassa a fiatalok környezeti nevelését.

3.3. Kutatás-fejlesztés és innováció

A Bizottság 2019. évi országspecifikus ajánlása szerint Magyarországnak kiemelt figyelmet szükséges fordítania a kutatás és az innovációs tevékenységeire, valamint javasolt azt a beruházás-orientált gazdaságpolitika egyik fő pillérévé emelni. A Bizottság az országjelentésben kiemeli a szabadalmak, védjegyek és formatervezési minták alacsony bejelentési számát, az innovatív vállalkozások csekély arányát és a kis- és középvállalkozások nemzetköziesedésének alacsony mértékét, amely gátolja a globális értékláncban való részvételüket. A 2020. évi országspecifikus ajánlás szerint a kutatás és az innováció a hosszú távú növekedés és versenyképesség kritikus motorja, Magyarország esetében pedig az innováció egyik fő akadályának a magasan képzett munkavállalók hiányát említik meg, amely tényezőt a 2022. évi ajánlás is kiemeli.

Magyarország jelentős előrelépést tett az innovációs ökoszisztéma fejlesztésének érdekében, ennek köszönhetően az elmúlt években **dinamikusan nőtt a magyarországi K+F ráfordítások abszolút és GDP-arányos összege** is. 2021-ben 907 milliárd forintot² fordított Magyarország K+F-re, amely a **GDP 1,65 százalékát jelentette**³, ez az **eddig legmagasabb mért érték** azóta (1990), hogy a KSH publikálja a vonatkozó statisztikát.

2022-ben Magyarország 1. helyet előrelépett **az Európai Innovációs Eredménytáblán (EIS)**, ezzel a **feltörekvő innovátor országcsoport első helyén áll**. Lényeges kiemelni, hogy a Kapcsolatok, valamint az Innovátorok indikátorcsoportokban rendre 61,5, valamint 46,7 százalékponttal növekedett Magyarország teljesítménye az EU-átlaghoz viszonyítva 2015 és 2022 között⁴.

Megkezdődött a magyar innovációs ökoszisztéma egyetemek köré szervezése, ennek érdekében a felsőoktatási modellváltással párhuzamosan 2022-től Magyarország megduplázta a felsőoktatás működési finanszírozására fordított összeget, ezáltal jelentősen nőtt az egyetemek – béremelésre és a kutatási infrastruktúra fejlesztésére is költhető – éves támogatása. Stratégiai célunk a doktori képzésben résztvevő hallgatók számának megemelése is, különös tekintettel a STEM (természettudomány, technológia, mérnöki tudományok és matematika) területeken.

² https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0011.html

³ https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0022.html

⁴ https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-hu.pdf

Az elmúlt években – elsősorban a felsőoktatási intézmények esetében – **jelentősen nőtt a publikációk minősége**, a 2018-as értékhez képest 2020-ra több, mint 30 százalékkal emelkedett a világ legtöbbet idézett publikációjának TOP10 százalékába kerülő publikációk aránya az egyetemeken. 2018-tól 2022-re a teljes hazai kibocsátás eredményeként a Q1-es publikációk száma 23 százalékkal nőtt⁵. A nemzeti úton tett **szabadalmi bejelentések száma 19 darabról (2019) 74 darabra emelkedett (2021)** a felsőoktatási intézményekben⁶.

Magyarországon **kiemelkedő mértékben emelkedett a kutatók (FTE) létszáma**, amely 2010 és 2021 között több mint kétszeresére nőtt (21 342 főről 43 324 főre), ez a második legnagyobb növekedési ütem az EU-ban⁷.

2014 óta **8,8⁸százalékponttal nőtt a termékinnovációt bevezető kkv-k aránya** Magyarországon. A tudásintenzív szolgáltatásexport aránya pedig 47,9 százalékról (2013) 55,3 százalékra nőtt (2020)⁹.

KFI szakpolitikai intézkedések, programok bemutatása

A magyarországi KFI szakpolitikai magas szintű stratégiai kereteit Magyarország 2021-2030 közötti időszakra szóló **Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégiája** (a továbbiakban: **KFI Stratégia**), illetve azzal szoros összefüggésben a 2021-2027 közötti időszakra szóló **Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégiája** (a továbbiakban: S3) határozza meg. A KFI Stratégia összhangban a vonatkozó országspecifikus ajánlásokkal célul tűzi ki, hogy a beruházás-orientált gazdaságpolitika középpontjába a kutatás és az innováció kerüljön, illetve, hogy erősítse a kutatással és innovációval kapcsolatos beruházásokat.

E célkitűzéseknek való megfelelés érdekében Magyarország erőteljes és célzott támogatási programokat indított, illetve indít a jövőben annak érdekében, hogy folytatódjon az egyetemek és kutatóintézetek, valamint a gazdaság összekapcsolása, növekedjen a magyar vállalkozások innovációs teljesítménye, valamint az innovatív vállalkozások száma, fejlődjenek a magyarországi kutatási és technológiai infrastruktúrák, valamint biztosított legyen a magas színvonalú kutatói utánpótlás.

Kiemelt finanszírozási források

2022. december 22-i végrehajtási határozatában az Európai Bizottság elfogadta a Magyarországgal kötött Partnerségi Megállapodást és ennek részeként a „Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz” (**GINOP Plusz**) programot. A GINOP Plusz 2. K+F+I prioritás keretén belül 1,61 milliárd euró.

A GINOP Plusz 2. prioritás beavatkozási logikája a KFI stratégia három pillére szerint tünteti fel a beavatkozásokat:

- a „Tudástermelés támogatása” keretében a kutatási infrastruktúrák megerősítésére kerül sor,
- a „Tudásáramlás ösztönzése a KFI együttműködések támogatásával” című beavatkozás keretében a tudásközvetítő szervezetek és a gazdasági szereplők közötti együttműködések,

⁵ MTMT

⁶ Forrás: SZTNH

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/RD_P_PERSOCC_custom_5159261/default/table?lang=en

⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0017.html

⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/32524f38-b877-4bfd-b14a-0bc151eef419_en?filename=ec_rtd_eis-2022-eu-neighbours-database.xlsx

valamint a technológia-transzfer kerül a középpontba (pl. Nemzeti Laboratóriumok, Kompetencia Központok),

- a „Tudáshasznosítás erősítése a vállalati KFI tevékenység növelésével” című beavatkozás célja a vállalati szféra – különösen a mikro-, kis- és középvállalkozások K+F tevékenységének és innovációjának támogatása.

A GINOP Plusz mellett hazai oldalról meghatározó forrásként az elkülönített állami pénzalapként működő **Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap** (NKFI Alap) keretei állnak rendelkezésre. Az NKFI Alap éves kerete (amely általában 120-160 milliárd forint között mozog) folyamatosan biztosítja a tudományos projektek megvalósítását, a kutatói utánpótlás támogatását, a nagyobb közcélú infrastruktúra fejlesztéseket (Nemzeti Laboratóriumok, Kompetencia Központok), valamint a vállalati KFI tevékenységet.

A **Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv** (továbbiakban: **HET**) „B” komponens 3. reform / 6. *Beruházás* keretében a **Nemzeti Laboratóriumok** és a hozzájuk kapcsolódó szervezetek kialakítása történik meg.

Kiemelt beavatkozások

A **Nemzeti Laboratóriumok** célja, olyan fókuszált hazai csomópontok létrehozása, amelyek összefogják az adott szakterületek legkiválóbb, legkompetensebb hazai szereplőit – egyetemi tudásbázisokat, vállalkozásokat, kutatóintézményeket –, és konstruktív együttműködésen alapuló dinamikus színteret, termékeny környezetet biztosítanak a koordinált felfedező és kísérleti kutatások számára. Ezekben a tudományos csomópontokban az adott tématerületek hazai szakmai műhelyei koncentrálnak, azzal a kiemelt céllal, hogy a tevékenységükből származó eredmények jelentős gazdasági-társadalmi kihívásokra nyújtsanak olyan megoldásokat, amelyek hazai és nemzetközi környezetben egyaránt hasznosíthatók.

Jelenleg 26 darab Nemzeti Laboratórium működik, amelyek önállóan vagy konzorciumi formában kerültek kialakításra felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek, vállalatok, továbbá egyéb közigazgatási intézmények részvételével.

A Nemzeti Laboratóriumok Program támogatása a HET keretében az „RRF – a Nemzeti Laboratóriumok létrehozása, komplex fejlesztése (RRF-2.3.1-2021 kódszámú)” című pályázati felhívás keretében valósult meg. A HET keretében támogatott 14 darab Nemzeti Laboratórium három nagy kutatás-fejlesztési területen - egészséges élet, zöld átállás, valamint a gazdaság és társadalom digitális átállása – végzi tevékenységét, így többek között a megújuló energia, az adatvezérelt egészség, a gyógyszerkutatás- és fejlesztés, vízbiztonság, mesterséges intelligencia és autonóm rendszerek területén. A támogatási szerződések 2022-ben kerültek megkötésre, 2022. június 30-ig 14 darab Nemzeti Labor megalapításra került, a projektek keretében tervezett kutatás-fejlesztési tevékenységek és hozzájuk kapcsolódó indikátorvállalások 2026. év elejéig valósulnak meg. A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközből finanszírozott Nemzeti Laboratóriumok működésének hatékonyságáról, eredményességéről, a Program fejlesztendő pontjairól a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal 2026. június 30-ig jelentést készít az Európai Bizottság számára.

A Nemzeti Laboratórium program a HET forrás mellett hazai költségvetési forrásból is támogatásra került. A hazai (NKFI Alap) támogatás keretében 12 darab labor, 70,6 milliárd forint értékű

támogatásban részesült. A projektek jelenleg megvalósítás alatt állnak és hozzájárulnak az egyetemi ipari együttműködések megerősítéséhez, valamint a kutatói utánpótlás biztosításához.

Vállalati KFI tevékenységek támogatása vállalati K+F, illetve kkv innovációs tevékenységek vissza nem térítendő támogatása révén valósul meg mind a kevésbé fejlett régiókban, mind a fejlett régióknak számító Budapesten. Egyes konstrukciók esetében vállalatok és egyetemek közötti együttműködések is támogatásra kerülnek. 2022-ben új megvalósítási szakaszba lépett az – elsősorban – egyetemi és kutatóintézeti **spin-off vállalkozások grant típusú támogatásra irányuló Gyorsítósáv program**, amely 12,48 milliárd forint hazai forrásból (NKFI Alap) támogatja a kutatáshasznosítást. A GINOP Plusz keretében 2021-ben elindult a vállalati KFI támogatása, 2022/2023-tól kerülnek megvalósításra a projektek.

A Bizottság 2019-es országjelentése magas prioritású beruházási szükségletként azonosította az intézményközi kapcsolatok és együttműködés támogatását a kutatás/felsőoktatás és az üzleti élet szereplői között. A kutató-tudásközvetítő szervezetek, különösen az egyetemek kapcsolata a vállalati szektorral továbbra is fejlesztésre szorul annak érdekében, hogy az egyetemi/kutatóintézeti kutatóhelyeken létrehozott tudás hatékonyan támogassa a hazai gazdaság fejlesztését, illetve a kutatások összpontosítsanak valódi problémák gyakorlati megoldására.

A **Kompetencia Központok** kutató – tudásközvetítő szervezetek és vállalatok együttműködésében megvalósuló, mátrixszervezetként működő tudásközpontok. A központok helyi szintű, intézményi partneri hálózatban felmerülő igényekre reagálnak, céljuk az együttműködésben érintett partnerek K+F szükségleteinek kiszolgálása, illetve a szektorok közötti tudástranszfer révén versenyképes termékek és szolgáltatások fejlesztése. Az NKFI Alapból meghirdetett felhívások támogatásával eddig 10 Kompetencia Központ kezdte meg működését Magyarországon. A Kompetencia Központok létrehozásának következő üteme a 2022 decemberében elfogadott GINOP Plusz 2. prioritása keretében valósulhat meg.

A KFI ökoszisztémán belül a kutatási infrastruktúrák az alapkutatásokban és a felfedező jellegű kutatásokban egyaránt nagy jelentőséggel bírnak, ezáltal tudományos eredményeikkel hozzájárulnak Magyarország gazdasági teljesítményének fokozásához. A kutatási infrastruktúrák a KFI ökoszisztéma középpontjában helyezkednek el és kulcsfontosságú szerepet játszanak a tudományos áttörések megvalósításában és az innováció előmozdításában. Megvalósul a **hazai kutatási infrastruktúrák** komplex támogatása, valamint a hazai kutatási infrastruktúrák ESFRI 2021. Útitervben szereplő kutatási infrastruktúrákkal való együttműködésének támogatása valósul meg. A támogatás kiterjed mind az eszközberuházásokra, mind a kutatási utánpótlás fejlesztésére, mind a nemzetközi tudományos kapcsolatok bővítésére.

A kutatást és innovációt támogató főbb uniós programok keretében a nemzeti hatóságok jogilag kötelezve vannak arra, hogy szinergiákat alakítsanak ki. A **Kiválósági Pecsét (Seal of Excellence)** a Horizont 2020 kutatási és innovációs keretprogramja (2014-2020) során bevezetett minősítési kategória, amely fokozatosan a szinergiák megteremtésének kulcsfontosságú eszközévé vált. A Kiválósági pecsétet a Horizont Európa pályázati felhívás keretében benyújtott azon projektjavaslatok kapják, amelyek egy előre meghatározott minőségi küszöb felett vannak, de költségvetési korlátok miatt a Horizont Európa keretében nem kerül támogatásra. Ezzel a címkével a Bizottság elismeri a projektjavaslatok értékét, és arra ösztönzi a többi finanszírozó szervezetet, hogy használják ki a magas színvonalú Horizont Európa értékelési folyamat előnyeit. A „Seal of Excellence” támogatási

program előnyeit Magyarország is felismerte, ezért elkötelezett a minősítést elnyerő innovatív kkv-k hazai támogatása mellett.

Az Európai Bizottság által elfogadott GINOP Plusz feljogosító feltételeként került rögzítésre a nemzeti vagy regionális intelligens szakosodási stratégia megfelelő irányításával kapcsolatos elvárások teljesítése, melyek körében került nevesítésre a stratégia célkitűzéseinek megvalósítása terén elért teljesítmény felmérésére alkalmas S3 nyomonkövetési és értékelési eszközök megalkotása. Az **S3 monitoring és értékelési rendszer** kialakítása folyamatban van a fenti dokumentumok alapján. A monitoring fejlesztéspolitikai nyomon követés területi és prioritás szintű besorolással, statisztikai eredmény és kontextus mutatók alkalmazásával történik. 2023-ban az első monitoring jelentés elkészül a 2021-2027 tervezési időszakra és előkészítésre kerül a 2024/2025. évi köztes értékelés is. A monitoring rendszer keretében a kutatási infrastruktúrák folyamatos felmérése is megkezdődik. Az S3 Módszertani dokumentum elkészült, a 2021-2027 tervezési időszakra vonatkozó adatgyűjtés és összegzés megkezdődött.

A magyarországi kis- és középvállalkozások termelékenysége és innovációs aktivitása alacsony, az EIS nemzetközi összehasonlításra alkalmas adatai alapján a kkv-k innovációs mutatói egyértelműen a hazai KFI ökoszisztéma egyik leginkább fejlesztendő területét jelentik. A Bizottság 2019-es ország jelentésének mellékletében magas prioritást képező beruházási szükségletként azonosította a kis- és középvállalkozások növekedésének és versenyképességének fokozását a termelékenység és a gazdaság hozzáadott értékének növelését az innovatív vállalkozások számának gyarapítása révén.

A NKFI Alap támogatásával megkezdődött a **magyarországi startup ökoszisztéma erősítését szolgáló Startup Program** megvalósítása annak érdekében, hogy az ökoszisztéma hosszú távon önfenntartóvá váljon, és nemzetgazdasági szinten is értelmezhető, pozitív eredményekhez vezessen. A projekt célja, hogy hozzájáruljon a magyar startup ökoszisztéma tudományosan alátámasztott, kiemelt elemeinek fejlesztéséhez közcélú programok segítségével. A megvalósult projekt tervezett hatása, hogy hozzájáruljon a hazai innovációs ökoszisztéma fejlődéséhez, kapcsolati hálójának sűrűsödéséhez, a megvalósuló innovációk számának növekedéséhez, és közvetett módon pozitív hatást gyakoroljon a magyar vállalkozói kulturális szemléletre.

3.4. Digitalizáció

A digitalizáció ma már nem választás kérdése: minden országnak és minden ágazatnak határozott lépéseket kell tenni ezen a területen. Ezt különösen indokolja a koronavírus járvány következtében előállt válsághelyzet, amelynek kezelésében, legyen szó az élet, a társadalom vagy a gazdaság bármely területéről, kulcsfontosságú a digitalizáció, minden ágazatban még a legkisebb vállalkozásoknál is legyen szó az ország bármely részéről. Magyarországon a **Nemzeti Digitalizációs Stratégia** biztosítja a 2021–2030-as időszakra szóló stratégiai szakpolitikai keretet. Egy olyan átfogó stratégiáról van szó, amely csoportosítja, egyértelműsíti, és egyes esetekben kiegészíti a különböző más stratégiai dokumentumokban foglalt intézkedéseket.

Az Európai Bizottság digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatója (DESI) több dimenzió mentén méri a tagállamok digitalizációs szintjét, amely magában foglalja a humán erőforrások, az internet-hozzáférés, a vállalkozói szektor és a közszféra digitalizáltságának helyzetét. E mutató szerint Magyarország a 27 tagállam közül a 22. helyezést éri el. A digitalizáció javulásának mértéke az elmúlt években nagyjából megfelelt az EU átlagának. A különböző területek közül

Magyarország különösen jól teljesít az **internet-hozzáférés** terén (széles sávú előfizetések, 5G spektrum), ám a többi dimenzió esetében jelentős elmaradás mutatkozik az EU átlaghoz képest. A **közsféra digitalizációja** vegyes képet mutat, e téren Magyarország a 21. az EU rangsorban. Az országban az EU átlag feletti az e-kormányzati szolgáltatásokat használók aránya, ám az online szolgáltatások kínálata már elmarad az átlagtól (bár felzárkózás tapasztalható az elmúlt években e téren), és különösen gyenge a hazai nyíltadat-szolgáltatás fejlettsége. A **humán tőke** tekintetében az ország a 23. helyen áll, elsősorban a lakosság körében gyenge digitális készségek és az IKT-szakemberek alacsony aránya miatt. A magyar vállalkozások csak korlátozott mértékben alkalmazzák a digitális technológiát (ráadásul minél kisebb a vállalkozás, annál kevésbé, márpedig a magyar vállalkozások döntő többsége a mikrovállalkozások körébe tartozik). Emiatt a **gazdaság digitalizáltságát** jellemző dimenzióban Magyarország mindössze 25. a tagországok között. Az elmúlt évek javuló adatai ellenére a vállalkozások többsége nem használja ki a digitális technológiákban rejlő potenciált sem az alaptechnológiák (pl. vállalatirányítási szoftverek, információ-megosztás), sem pedig a fejlett technológiák (pl. M.I., big data) terén.

A gazdaság és a vállalkozások (kkv-k) digitalizációs fejlesztése

Magyarország kormánya felismerte a digitális átalakulásnak a jelentőségét: a vállalkozásokat a digitalizációban segíteni kell, minden gazdasági szektorban fontos a folyamatok minél magasabb szintű infokommunikációs támogatása. A Kormány kifejezett szándéka a kkv szektor **digitális fejlődésének további fokozása**, az alap és ipar 4.0 (emelt) szintű vállalati digitalizáció segítése.

Már a 2020-as országspecifikus ajánlásokban is megjelent (CSR3), hogy Magyarországon elő kell mozdítani a digitális átállást célzó vállalati magánberuházásokat a gazdaság helyreállításának elősegítése érdekében. A megtett magyar kormányzati intézkedések ezzel összhangban vannak, hiszen a Kormány ösztönözte és a továbbiakban is ösztönözni kívánja a vállalkozások (mindenekelőtt a kkv-k) digitalizációs fejlesztéseit.

Magyarország **Helyreállítási- és Ellenállóképességi Terve (HET) nem fókuszál ezen célokra**, nem tartalmaz a gazdaság digitalizációját célzó komponenst, intézkedést, beruházást. Az elfogadott 2021-2027-es hazai **Operatív Programok** (elsődlegesen a DIMOP Plusz, másodlagosan a GINOP Plusz) viszont erős hangsúlyt helyeznek a témára.

Kiemelt kormányzati cél továbbra is a vállalkozások digitális felkészültségének és átállásának, a digitális technológia integráltságának **növelése**, az innovatív infokommunikációs megoldások fejlesztésének és elterjedésének ösztönzése minden ágazatban az ország teljes területén. Ennek érdekében a már korábban (2014-2020-as programidőszakban) elindított célzott kormányzati digitális gazdaságfejlesztési intézkedések közül a **Modern Vállalkozások Programja** csaknem 16 ezer darab magyar kkv-t támogatott 6,6 milliárd forint forrással (mellette más, kapcsolódó IT vállalati konstrukciók is elérhetőek voltak). Ezek kiterjesztett és megújított formában, új elemekkel és konstrukciókkal, az emelt szintű, az élvonalbeli új technológiákra mindenekelőtt a mesterséges intelligenciára (M.I.), illetve az adatgazdaságra kiemelt figyelemmel, DIMOP Plusz, GINOP Plusz és Digitális Európa Program (DEP) támogatással folytatódnak.

A **DIMOP Plusz keretében** tervezett fontosabb konstrukciók közé tartozik a vállalkozások digitális megoldásainak fejlesztése, új technológiák beépítése az üzletmenetükbe, ágazati típusú problémákra alkalmazható modellek kidolgozása, mikro- és kkv-k digitalizációjának támogatása, fejlett technológiák (M.I., big data) adaptálása a vállalkozások üzletmenetébe, a nemzeti adatvagyon gazdaságban történő

felhasználhatóságát biztosító szolgáltatások fejlesztése. Ezen programokra a tervezett teljes forráskeret eléri a 100 milliárd forintot, meghirdetésük első ütemére legkorábban 2023 második felében kerülhet sor. Fentiek mellett akár a közeljövőben új ipar 4.0 célú program(ok) is várhatók (GINOP Plusz, esetleg DIMOP Plusz, hazai költségvetés finanszírozásával).

A tervezett konstrukciók kapcsán a legérintettebb szakmai szervezetek bevonásával szakmai workshop-ok, egyeztetések kerülnek lebonyolításra az elindítás előtt. Ezenkívül a hivatalos pályázati oldalon (palyazat.gov.hu) társadalmi egyeztetés fog történni a 2021–2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 256/2021. (V. 18.) Kormányrendelet alapján. A programokkal kapcsolatban a megvalósítási szakaszban is folyamatos lesz a szakmai konzultáció.

Digitalizáció a közszférában – infrastruktúra fejlesztések

A közszolgáltatásokat ellátó (NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. feladatkörén kívül eső) szervezetek (pl. köznevelési, egészségügyi, szociális intézmények) feladatellátásához szükséges informatikai eszközök és szoftverek biztosítása folyamatos és nagy volumenű feladat. A COVID-19 világvárvány tapasztalatai alapján is újra bebizonyosodott, hogy a közszolgáltatások rezilienciájának kiemelt tényezője a korszerű, jól karbantartott IT eszközkészlet rendelkezésre állása, ezzel segítve a jelenlegi és későbbi járványhelyzetekre való sikeres felkészülést, annak kezelését, továbbá gyorsítja, hatékonyabbá teszi a gazdasági újjáépítés végrehajtását.

Annak érdekében, hogy ez a jövőben biztosított legyen, a Kormány a jelenlegi IT eszköz ellátási mechanizmus kiterjesztését tervezi egy **nemzeti IT eszközközkezelő programmal** úgy, hogy az érintett szervezetek egyedi IT eszközmenedzsmentje kiegészüljön az eszközök életciklusának az adott szervezeten kívüli menedzsmentjével, amely országos szinten értelmezi azt másodlagos vagy akár harmadlagos életciklus biztosításával. A tervezett eszközközkezelési ökoszisztéma célja egy átfogó egységes nyilvántartás felállítása céltudatos és fenntartható eszközgazdálkodást támogató jogszabályi környezet létrehozásával. A tervezett rendszer rugalmas, költséghatékony, jelentős megtakarításokat eredményező beszerzés-menedzsmentet is támogató ellátási mechanizmussal kell, hogy rendelkezzen, folyamatosan biztosítja a közszolgáltatások számára a szükséges korszerű informatikai eszközöket és megoldásokat, valamint ennek keretében gondoskodik a kapcsolódó szolgáltatásokról (karbantartás, auditok, csere, pótlás, selejtezés stb.). Az intézkedés **összköltsége** 17,6 milliárd forint, melyből a tervezett **HET támogatás** 14,8 milliárd forint.

Az elfogadott 2021-2027-es hazai **operatív programok** közül elsődlegesen a **Digitális Megújulás Operatív Program Plusz** (DIMOP Plusz) foglalja majd a következő időszakban a területtel. A DIMOP Plusz prioritásai közé tartozik:

- Konszolidáltabb digitális közszolgáltatási tér és valódi digitális állampolgárság létrehozása, új, fejlett technológián alapuló vagy jelentősen továbbfejlesztett megoldásokkal (tervezett forráskeret: 224,4 milliárd forint).
- A digitális gazdaság fejlődéséhez, a korszerű digitális szolgáltatások biztosításához, a polgárok digitális szolgáltatásokon keresztül növelhető jólétéhez nélkülözhetetlen nagy kapacitású és magas szolgáltatási minőségű elektronikus hírközlő-hálózati infrastruktúra létrehozása (tervezett forráskeret: 91,9 milliárd forint).
- A belépő digitális kompetenciák fejlesztése a hátrányos helyzetű célcsoport körében, az alap és emelt szintű lakossági digitáliskompetencia-fejlesztés, a közszolgáltatásban dolgozók

IKT-kompetencia fejlesztése, valamint a speciálisabb kompetenciák fejlesztésének támogatása a fiatalabb korosztály esetében (tervezett forráskeret: 114,8 milliárd forint).

Jelenleg folyamatban van **az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és a tagállami igazságügyi hatóságok közötti együttműködés digitalizálását** célzó, a határokon átnyúló polgári, kereskedelmi és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés digitalizációjáról, valamint az igazságügyi együttműködés területén egyes jogi aktusok módosításáról szóló uniós rendelettervezet és a kapcsolódó irányelv-tervezet (a továbbiakban: igazságügyi digitalizációs javaslatcsomag) tárgyalása, amelyek várhatóan 2023 nyarán kerülnek elfogadásra. Az igazságügyi digitalizációs rendelet mellékletében meghatározott, határokon átnyúló polgári- és büntetőeljárásokra vonatkozóan a tagállami rendszerek közötti interoperabilitást biztosító e-CODEX alapú elektronikus alkalmazások használata kezdődik meg több lépcsőben a következő években. Ennek hazai megvalósulása érdekében szükséges a határokon átnyúló igazságszolgáltatás célját szolgáló decentralizált informatikai rendszer kialakítása és az igazságszolgáltatás hazai elektronikus rendszereinek szükség szerinti fejlesztése.

A digitalizáció terén a kormányzatnak számos szakterületet érintő további intézkedései indultak az elmúlt években, ezekről az egyes szakterületeket áttekintő fejezetekben számolunk be. Így a DIMOP Plusz további prioritásairól és programjairól is az egyes szakterületeket bemutató fejezetekben találhatóak további részletek.

4. Üzleti környezet, szabályozás

4.1. Adórendszer

Versenyképes adózás

A kormányzati adópolitikai célokat, ahogy a koronavírus-járvány, úgy a szomszédban zajló háború sem írta felül, a hazai **adópolitika legfőbb célkitűzése továbbra is a versenyképes adószervezet megőrzése, illetve megerősítése**. A Kormány célkitűzései között szerepel a **munkabarát és egyszerű adórendszer** kiépítése a **foglalkoztatás szintjének emelése és az adóelvonási szint csökkentése mellett**.

A versenyképes adószervezet érdekében 2022 januárjától a **munkáltatói terhek 4 százalékponttal csökkentek**, így mértékük 13 százalék lett. A csökkentés részben a szociális hozzájárulási adó mérséklésével (2,5 százalékpont), részben pedig a szakképzési hozzájárulás eltörlésével (1,5 százalék) valósult meg. A szakképzési hozzájárulás kedvezményrendszere integrálásra került a szociális hozzájárulási adóba. Ezzel összhangban a **kisvállalati adó adókulcsa 11 százalékról 10 százalékra mérséklődött** 2022 januárjától.

A kisadózók tételes adójának 2022. szeptemberi módosítását követően a többletadó-mentes bevétel felső határa 18 millió forintra emelkedett és csak a B2C szektorban tevékenykedő egyéni vállalkozó adózhat a kisadózó vállalkozások tételes adójának (Kata) szabályrendszere szerint.

Központi költségvetés egyensúlyának fenntartása

A központi költségvetés egyensúlyának fenntartása érdekében 2022 júliusában az egyszerűsített foglalkoztatás utáni közteher mértéke valorizálásra került, és a mindenkori minimálbérhez kötötték.

2022.július elsejétől emelkedett egyes jövedéki adó köteles termékek (dohány, egyes alkohol és energia termékek) adómértéke, továbbá az alkoholos italok népegészségügyi termékadó terhe beépült az alkoholtermékek jövedéki adójába.

A cégautóadó mértékei 2022. júliustól átlagosan 83 százalékkal emelkedtek, tekintettel arra, hogy az adómérték tételes összegű és 12 éve változatlan, továbbá – részben az adó értékvesztésének betudhatóan – a cégautó sajátos bérkiváltó juttatássá vált.

Az általános és a postai ügyletek (fizetési műveletek) tranzakciós illetékének 6 ezer forintos felső határa 10 ezer forintban került valorizálásra. Bevezetésre került az értékpapír ügyletek tranzakciós illetéke, valamint a fintech cégek (a magyarországi ügyfeleket kiszolgáló külföldi pénzügyi szolgáltatók) a tranzakciós illeték hatálya alá kerültek annak érdekében, hogy a hazai és a külföldi szolgáltatók illetékkötelezettségében jelenlévő versenytorzítás megszűnjön.

A költségvetési egyensúly megőrzése érdekében 2022. július 1-jétől hozzájárulást kell fizetnie a légi közlekedés földi kiszolgálást nyújtónak. A hozzájárulás összege 2022. december 31-ig Európán belül repülő utasonként 3900 forint, Európán kívülre repülő utasonként 9750 forint volt. 2023. január 1-jétől a hozzájárulás mértéke környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve átalakításra került, európai úti cél esetén utasonként a kibocsátás függvényében 2700, 3900 vagy 5100 forint, Európán kívüli úti cél esetén pedig 6800, 9750 vagy 12700 forint. 2023. március 1-től az adómértékek a szén-dioxid-kibocsátás alapján további differenciálásra kerültek, európai úti cél

esetén utasonként a kibocsátás függvényében 1600, 3900 vagy 6200 forint, Európán kívüli úti cél esetén pedig 3900, 9750 vagy 15 600 forint.

A biztosítokat biztosítási pótdadó-kötelezettség terheli ideiglenes jelleggel 2022-re és 2023-ra vonatkozóan, azzal, hogy a hatályos szabályhoz képest adókötelessé válik az életbiztosítás díja is.

A távközlési adó alanyai számára az extraprofit adókról szóló kormányrendelet szintén a 2022. és a 2023. évre fogalmaz meg távközlési pótdadó-kötelezettséget.

A hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások a 2022. és 2023. adóévre egy extraprofitot terhelő különadó megfizetésére kötelezettek. A különadó alapja a kamateredmény és díjbevétel. Mentesség, kedvezmény nem vehető igénybe. A különadó mértéke 2022-ben 10 százalék, 2023-ban 8 százalék.

A gyógyszergyártók esetében egy új, árbevétel alapú adónem került bevezetésre sávós adómértékekkel a 2022. és 2023. adóévre vonatkozóan.

A kőolaj-feldolgozásra vonatkozóan egy új, átmeneti különadó kötelezettség kerül bevezetésére. Az adókötelezettség a 2022. és 2023. adóévre vonatkozik. A kőolajtermék-előállító különadójának alapja a kőolaj világpiaci árkülönbözetének és az Oroszországi Föderációból beszerzett nyersolaj hordóban mért havi mennyiségének a szorzata, ha pozitív. Kedvezmény, mentesség nem vehető igénybe. Az adómérték 25 százalék 2022. július 31-ig. Az adómérték 25 százalékról 40 százalékra emelkedett augusztus elsejétől, majd december 8-tól 95 százalékos adókulcs lépett hatályba.

A 2022. és 2023. adóévekre az energiaellátók jövedelemadójának alanyává válnak a bioetanol, a keményítő és a napraforgóolaj gyártók.

Az energiaellátók jövedelemadójának mértéke 31 százalékról 41 százalékra emelkedett a 2023. adóévre, minden adóalany vonatkozásában.

Új, átmeneti különadó kötelezettség kerül bevezetésre a 2022. és 2023. adóévre azon villamos energia termelők vonatkozásában, amelyek a villamos energia kötelező átvételi rendszerében történő értékesítésből, illetve a prémium típusú támogatás alól (KÁT és METÁR) a 2022. vagy a 2023. adóévben kikerülnek (vagy nem lépnek be) és termelésük meghaladja a 0,5 MW mennyiséget. Az adó alapja a szabadpiaci árban a támogatott áron felül realizált többlet. Az adó mértéke 65 százalék. Mentesség illeti meg a termelőt a szilárd biomassza felhasználásával termelt villamos energia tekintetében.

Pótlólagos adókötelezettség alá tartozik 2022-ben és 2023-ban az átviteli rendszerirányító által beszerzett kiegyenlítő szabályozási kapacitás nyújtása. Az adó alanya a kiegyenlítő szabályozási szolgáltató. Az adó alapja a kiegyenlítő szabályozási kapacitás szolgáltatás ellenértékeként kapott árbevétel. Az adóalapot pénzforgalmi alapon kell meghatározni, azaz a tárgyidőszakban pénzügyileg realizált bevételt kell alapul venni. Az adómérték 2022-ben 13 százalék, 2023-ban 10 százalék.

A kiskereskedelmi adó tekintetében 100 milliárd forintnál nagyobb kiskereskedelmi bevétellel rendelkező cégeket érintő felső kulcs 2022. február 1-jétől 2,5 százalékról 2,7 százalékra emelkedett. A kiskereskedelmi adó a 2022. és 2023. üzleti évekre vonatkozóan jelentősen emelkedik. 2022-ben kezdődő adóévre a 2021. évi bevallott adó 80 százalékát kell egy egyszeri többletadóként megfizetni, a 2023-ban kezdődő adóévre pedig egy új, magasabb adómértékeket tartalmazó adótábla segítségével kell az adót megállapítani. Ezáltal biztosítható a várt többletbevétel már 2022-re, ugyanakkor a visszamenőleges adóztatás kockázata nem merülhet fel. Az új, 2023-ra hatályos mértéktábla szerint 500 millió forint adóalapig továbbra is 0 százalék a mérték, az a feletti adóalapra 30 milliárd forint adóalapig 0,1 százalék helyett 0,15 százalékos adómérték, a 30-100 milliárd forintos sáv részben pedig

0,4 százalék helyett 1 százalék, míg a 100 milliárd forint feletti sávba eső adóalap-rész után 2,7 százalék helyett 4,1 százalékos mértéket kell alkalmazni.

A foglalkoztatottság növelése

A foglalkoztatottság növelése érdekében 2022-ben bevezetésre került a 25 év alatti munkavállalók személyi jövedelemadó mentessége. A kedvezményezettek körét 2023 januárjával kezdődően kiterjesztették; a 30 év alatti anyák is mentesülnek bérjövödelmük után fizetendő SZJA kötelezettség alól az átlagbér szintjéig.

A vállalkozások támogatása érdekében a turizmusfejlesztési hozzájárulás 2022.október 1. és 2023. március 31. között felfüggesztésre került.

Célzott támogatások

A családtámogatási intézkedések további elemmel bővültek a szintén 2023 januárjában bevezetett tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekek után járó emelt összegű családi kedvezménnyel.

2022. február 1-től 2022 év végéig a kis benzinkutak 4 fő után kedvezményt érvényesíthettek a szociális hozzájárulási adóban és a kisvállalati adóban, illetve mentesültek a rehabilitációs hozzájárulás fizetése alól.

A benzinkutak támogatása érdekében 2022. február 28-tól literenként 5-5 forinttal, majd 2022. március 10-től újabb 20-20 forinttal csökkent a nem prémium benzin és gázolaj jövedéki adómértéke. Az intézkedést a Kormány 2022. december 6-án hatályon kívül helyezte, onnantól újra a jövedéki törvény szerinti adómértékek alkalmazandók.

2021. január 1-jétől a Családi Otthonteremtési Program keretein belül a lakásvásárlás illetékmentessé vált, valamint az új lakások esetén áfa-visszatérítés került bevezetésre. Az intézkedés jellegéből fakadóan jelentős költségvetési hatása először 2022-ben keletkezett.

Adóelkerülés elleni küzdelem

Az adóalap-erózió és nyereségátcsoportosítás megelőzése érdekében született, adóegyezményekhez kapcsolódó intézkedések végrehajtásáról szóló Multilaterális Egyezményt Magyarország 2017-ben írta alá. A 4. országspecifikus ajánlás tartalmazza, hogy Magyarországnak meg kell erősítenie az adórendszert az agresszív adótervezés kockázatával szemben. A Multilaterális Egyezmény olyan adóelkerülés elleni szabályokat tartalmaz, amelyek hozzájárulnak ezen cél megvalósításához. Az Egyezmény kihirdetését tartalmazó törvényjavaslat 2021 tavaszán a 2021. évi III. törvényként elfogadásra került. Az Egyezményben foglaltaknak megfelelően annak rendelkezései 2022. január 1-től alkalmazhatóan módosítják a hatálya alá eső kétoldalú adóegyezményeket. 2023. január 1-től, az Egyezményben foglalt notifikációs eljárás eredményeként további Magyarország által kötött **kétoldalú adóegyezmények módosultak** a Multilaterális Egyezményre tekintettel. A módosított kétoldalú adóegyezmények hatására csökken az adóelkerülés lehetősége.

Az OECD 2019 óta dolgozik a nemzetközi adózási szabályok reformján, az ún. kétpilléres megközelítésen az **adóelkerülés és agresszív adótervezés elleni további fellépés** keretében. A digitális nagyvállalatok adóztatását átalakító Pillar 1 és a globális minimumadót bevezető Pillar 2 javaslatokkal kapcsolatos politikai döntéshozatal 2021-ben megtörtént, a részletszabályok kidolgozása 2021-ben és 2022-ben tovább folytatódott. A Pillar 1 javaslat tárgyalása 2023-ban is zajlik az OECD keretei között, 2023 első felének végére tervezett egy kapcsolódó multilaterális megállapodás kidolgozása és

elfogadása. A Pillar 2 javaslat kapcsán az OECD keretei között 2021. decemberében elfogadásra kerültek a Modellszabályok, majd 2022. decemberében az OECD Modellszabályok alapján elfogadásra került a globális minimumadóról szóló EU irányelv. Az EU irányelv implementációját a tagállamoknak 2023. december 31-ig kell elvégezniük annak érdekében, hogy az irányelv 2024. január 1-től a gyakorlatban is alkalmazható legyen.

Magyarországon a jogalkotási munka 2023-ban megkezdődött, a Pillar 2 szabályozás megvalósítását célzó EU irányelv 2023. december 31-ig történő implementációja, és a globális minimumadó szabályrendszerhez alkalmazkodás érdekében. **A kapcsolódó jogalkotási javaslatok 2023 során várhatóan előterjesztésre kerülnek.** Annak érdekében, hogy a globális minimumadó hazai bevezetése a legkevésbé érintse Magyarország versenyképességét, a nagyvállalati adókedvezményi rendszer felülvizsgálata szükséges. Továbbá, Magyarország részéről érdek lehet a belföldi kiegészítő adó bevezetése annak érdekében, hogy az elvárt 15 százalékos minimum adószintet el nem érő érintett vállalkozások tekintetében a különbözeti kiegészítő adót ne más országok szedjék be. Az új szabályok alkalmazásának várható kezdete: 2024. év. Ezzel egyidejűleg Magyarország részt vesz a globális minimumadó végrehajtásával kapcsolatban tovább folyó, 2023. során is aktív OECD munkában.

A Kormány kitűzte továbbá azt, hogy 2025. IV. negyedév végéig egy független szakértői jelentés segítségével feltérképezi az agresszív adótervezéssel kapcsolatos fedőszervezetekre, valamint az olyan államokba kimenő jogdíj- és kamatkifizetésekre vonatkozó hazai szabályok eredményességét, amelyek a nem együttműködő országok és területek uniós jegyzékén szerepelnek, vagy amelyek nulla vagy alacsony adókulcsot alkalmazó joghatóságnak minősülnek.

4.2. Közigazgatás

A közigazgatás folyamatos fejlesztése elengedhetetlen követelmény a versenyképesség fenntartása, növelése szempontjából. A magyar közigazgatás jelenlegi fejlesztési irányait, a Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztési Stratégia (2014-2020) és a Nemzeti Digitalizációs stratégia (2022-2030) által rögzített célkitűzések mellett az Európai Bizottság által elfogadott Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervben foglalt vállalások határozzák meg.

A Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztési Stratégia 2014-2020 által rögzített irányok a következők: (I) a szolgáltató közigazgatás szervezési feltételeinek kialakítása, (II) a közigazgatás emberi erőforrás gazdálkodásának fejlesztése, (III) a köszolgáltatások színvonalának javítása, (IV) a Digitális Állam felépítése.

A HET keretében zajló intézkedések

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv végrehajtására, auditálására és ellenőrzésére vonatkozó jogi felhatalmazást a Kormány a 373/2022. (IX. 30.) Korm. rendelet Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve végrehajtásának alapvető szabályairól és felelős intézményeiről, valamint a 463/2022 (XI.15.) Korm. rendelettel teljesítette.

Az „**Adatalapú döntéshozatal és jogalkotási folyamat támogatása (RRF-9.6.1)**” intézkedés célja az adatelemzés és a mesterséges intelligencia megoldásainak nagyobb mértékű felhasználása a politikai, szakpolitikai, illetve közigazgatási döntéshozatal és az arról való tájékoztatás számára. A 2023. évben elkészül a jogalkotási folyamat hatékonyságát és átláthatóságát növelő adatelemző és adatvizualizációs célú adatplatform rendszer, továbbá feláll a használatára vonatkozó, akkreditált

képzési rendszer. A jogalkotási folyamatokban közvetlenül résztvevő munkatársak, valamint a szakminisztériumok, kormányzati intézmények, illetve a döntés-előkészítésbe jellemzően bevont szervezetek munkatársai képzéseken vesznek részt szervezése az adatelemzési módszerek és az adatplatform használatának elsajátítására.

A közkiadások fokozott átláthatósága reformintézkedés célja, hogy növelje a közkiadások átláthatóságát azáltal, hogy megszünteti a nyilvános információkhoz való hozzáférés akadályait, kötelezővé teszi minden állami szerv számára, hogy proaktívan közzétegye a közpénzek felhasználására vonatkozó információk előre meghatározott széles körét egy nyilvános hozzáférést biztosító központi nyilvántartásban. Magyarország a Tanács (EU) 2022/2506 végrehajtási határozatának (54) preambulum-bekezdése szerint a 2022. évi XL. törvény, majd pedig a 2022. évi XLIV. törvény elfogadásával teljesítette az előírt kulcsfontosságú végrehajtási lépéseket. Azonban a tanácsi végrehajtási határozat azt is rögzíti, hogy a Bizottság 2022. december 9-én aktualizált értékelése alapján maradtak a szabályozási keretben a hatékonyságát aláásó gyengeségek, különösen az összes ajánlatkérőre vonatkozó információ-közzétételi kötelezettség hiányára vonatkozóan abban az esetben, ha a központi nyilvántartásba minimálisan feltöltendő adatkészletből hiányoznak a közkiadásért „felelős szervre”, az ajánlatkérőre, illetve a szolgáltatókra, a beszállítókra és a kapacitásslátszolgáltatókra vonatkozó adatok. A Központi Információs Közadat-nyilvántartás a <https://kif.gov.hu/> oldalon elérhető, az 5 millió forintot meghaladó közpénzfelhasználásra vonatkozó adatok feltöltése folyamatos.

A közkiadások hatékonyságának javítása intézkedés a közkiadások minőségének, társadalmi hatásának vizsgálatát és javítását célozza oly módon, hogy a fejlesztések szem előtt tartás a gazdasági növekedés erősítését, valamint az államháztartás és az államadósság középtávú fenntarthatóságát. A reform a változó társadalmi és gazdasági környezetre adható hatékony, fenntartható költségvetési válaszok kidolgozását szolgálja és azok éves költségvetésekbe építését segíti elő. A megvalósítás érdekében a közkiadások hatékonyságának felülvizsgálatáért felelős koordinációs szervezeti egység létrehozása folyamatban van, a Pénzügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzat módosításának elfogadása és kihirdetése várhatóan rövidesen megtörténik. A közkiadások felülvizsgálatára vonatkozó jogi és szervezeti szabályok kidolgozása megkezdődött. A közkiadások felülvizsgálatának irányítási struktúrája az OECD iránymutatása és az EU tagállamok gyakorlata alapján kétszintű lesz, amely az államtitkári szintű, stratégiai iránymutatást nyújtó Irányító Testületből és a felülvizsgálatok gyakorlati végrehajtásáért felelős szakértői munkacsoportokból fog állni. Az Irányító Testület alakuló ülésére 2023. áprilisban kerül sor, amely feladata a vállalás szerint Korm. határozat előkészítése. Az Európai Bizottság illetékes szervezeti egységével folyamatos a szakmai kapcsolat, a feladat elvégzése ütemterv szerint halad.

Magyarország a közigazgatási, adózási, felnőttképzési, egészségügyi és növekedésösztönző reformjai megtervezéséhez és végrehajtásához az Európai Bizottság strukturálisreform-támogató szakértői programja, a **Technikai Támogatási Eszköz (TSI) 2023. évi pályázati ciklusa keretében 4 nyertes pályázatot** nyújtott be. A TSI program ebben a ciklusban a HET végrehajtását is támogatja, a 4 magyar pályázatból 1 a HET keretében a DNSH elv érvényesítését segíti elő.

Hatékony, digitális közigazgatás

A digitális közszolgáltatások tekintetében Magyarország 2022. évi DESI mutató (2021-es adatok) alapján az EU tagállamai között a 21. helyen áll. A 2022 decemberében elfogadott Nemzeti Digitalizációs stratégia (2022-2030) a digitális államra vonatkozó pillérében ambiciózus specifikus célokat tűz ki, melyek teljesítésével 2030-ra el kell érni a releváns DESI komponensekben az ország helyezésének javítását.

A digitális állam célkitűzéseivel kapcsolódva az elmúlt évben folytatódtak a fejlesztések a közigazgatási szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása, az államigazgatás, a lakosság és a vállalkozások ügyintézésének egyszerűsítése és adminisztratív terhei csökkentése érdekében.

Önkormányzati fejlesztések

Az **önkormányzatok Integrált Közzolgáltatási Információs Rendszere (IKIR)** 2018 májusától működik 16 szakrendszerrel. A 2021. szeptember 21-én megjelent kormányhatározat¹⁰ lehetőséget biztosított az IKIR továbbfejlesztésére, ennek megvalósítása jelenleg a Belügyminisztérium szakmai vezetése mellett megvalósuló projekt keretében történik. A projekt fejlesztései 4 milliárd forint uniós forrásból valósulnak meg tervezetten 2023. június végéig. A fejlesztések célja, hogy a rendszerhez csatlakoztatott ágazati adatbázisok számának bővítése révén az IKIR-t használó önkormányzati felhasználók a helyi közszolgáltatások szervezéséhez szélesebb körű elemzési lehetőséget vehessenek igénybe. Emellett olyan automatizált riportok kerülnek létrehozásra, amelyek a legmodernebb információtechnológiai megoldások használata területén kevésbé kompetens települési és ágazati szakemberek számára is biztosítják a digitalizáció előnyeinek érvényesülését. Az IKIR működtető infrastruktúrája szintén fejlesztésre kerül. Az IKIR rendszernek jelenleg 1328 regisztrált önkormányzati felhasználója van, és további önkormányzatok bevonását tervezik. A fejlesztés keretében létrejön egy lakossági modul is azzal a céllal, hogy az állampolgárok is megismerhessék lakóhelyük vagy más települések legfontosabb statisztikai adatait.

2022 szeptemberében elindult az Európai Bizottság Technikai Támogatási Eszköze keretében kiválasztott **„Önkormányzati közpénzügyi fejlesztések és önkormányzati kapacitásépítés”** című projekt megvalósítása. A Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) által elnyert projekt végrehajtását az Európa Tanács Jó Kormányzás Szakértői Központja irányítja. A projekt célja a helyi önkormányzatok adminisztratív és pénzügyi kapacitásának megerősítése, a hatékony közkiadások, a minőségi szolgáltatásnyújtás, a hatékony és eredményes pénzgazdálkodás és a fenntartható integrált fejlesztési tervezés helyi szinten történő támogatása. A projekt fejleszti és támogatja a helyi tisztviselők kapacitását, hatékony benchmark rendszert vezet be a helyi önkormányzatok gyakorlatába, és egy online platformot fejleszt ki, amely az önkormányzatok teljesítményét az elfogadott mutatókhoz viszonyítva méri, beleértve a helyi pénzügyek, közetikai és jó kormányzási referenciaértékeket. A projektfeladatok megvalósítása 2024. augusztus végéig tart.

A Kormányhivatalok szervezetén belüli munkafolyamatait támogató fejlesztések

Az alábbiakban bemutatott intézkedések uniós kohéziós forrásokból valósultak meg. Többségük a tavalyi év végéig befejeződött, egy részük pedig idén, 2023 júniusában zárul.

¹⁰ a Kormány 1647/2021. (IX. 21.) Korm. határozata, egyes Közigazgatás- és Közzolgáltatás-fejlesztés Operatív Programhoz tartozó projektek támogatásának növeléséről

Egységes kormányhivatali hálózati architektúra került kialakításra, amellyel 2022 második félévétől a kormányhivatalok által használt minden szakrendszer elérhetővé vált a kormányhivatali hálózat végpontjaiként működő munkaállomásokon, valamint a volt területi államigazgatási szervektől (majd szakigazgatási szervektől) az egyes fővárosi és megyei kormányhivatalok, minisztériumok által üzemeltetésre átvett szakrendszerek virtuális hálózataiban elhelyezkedő munkaállomások a kormányhivatali hálózat végpontjaiként működtethetőek tovább.

Kormányhivatali Integrált Irányítástámogatási Rendszer került kialakításra, amelyen belül (I) a Gazdálkodási Részrendszerben a kormányhivatali gazdálkodáshoz kapcsolódó valamennyi folyamatot lefedő, teljesen elektronikus, belső működést lehetővé tevő gazdálkodási rendszer alakult ki, továbbá egységes számviteli keretpolitika került kidolgozásra a kormányhivatalok számára; (II) az Üzleti intelligencia és analitikai rendszerben az adatok feldolgozhatóságát, elemezhetőségét biztosító kormányhivatali adattárház jött létre.

A **Kormányhivatali Központi Időpontfoglaló Alkalmazás** továbbfejlesztésével az online időpontfoglalást lehetővé tevő rendszer 2022 második félévétől új területen, a közlekedéssel kapcsolatos ügyek körében is használhatóvá vált, emellett az alkalmazás új ügýtípusokra is kiterjed az egészségbiztosítás és a földhivatali ügyek körében.

Az **Országos Kereskedelmi Nyilvántartás** létrehozásával a korábban településenként különböző formában vezetett nyilvántartásokat felváltva egyetlen elektronikusan elérhető, országos egységes és összesített nyilvántartás tartalmazza 10 kereskedelmi és szolgáltatási tevékenység adatait. A közhiteles digitális nyilvántartás segítségével kényelmesen, gyorsan tájékozódhatnak a vállalkozások és az állampolgárok a kereskedelmi üzletek és kereskedők, a piacok, termelői piacok, vásárok, bevásárlóközpontok, ingatlanközvetítők, társasházkezelők nyilvános adatairól. Az OKNYIR bevezetésével a mindaddig önállóan nyilvántartott, bejelentés- és engedélyköteles tevékenységek országosan egységes, átlátható és hatékony rendszerben váltak nyomon követhetővé az állampolgárok, a hatóságok és az illetékes szervezetek számára.

A közigazgatási szankciók fokozatosságára irányuló alapelv érvényesítése érdekében létrejött a **Közigazgatási Szankciók Nyilvántartása**, amely a közigazgatási szabályszegések elkövetőit és a hatóságok velük szemben alkalmazott közigazgatási szankcióit tartalmazza. A közhiteles hatósági nyilvántartás adatokat tartalmaz az ügyfelekről, az eljáró hatóságról, a közigazgatási szankciót megállapító döntésről és a szankció típusáról, amellyel segíti az eljáró hatóságokat a többi hatóság szankcióival összhangban álló, a fokozatosság elvének megfelelő jogkövetkezmények kiválasztásában.

Megvalósult az Egységes központi elektronikus irat- és dokumentumkezelési rendszer (EKEIDR) további 30 új területi közigazgatási eljárás munkafolyamat (workflow) támogatása, abból 5 automatikus döntéshozatali eljárás. Utóbbi azt jelenti, hogy 5 ügýtípus esetén, az űrlapon történő beadvány benyújtás és munkafolyamat támogatás kiegészült egy olyan egységes ügyintézői felülettel, illetve automatikus döntéshozatali eljárást támogató képességgel, ahol a kormányhivatali ügyintézők egyszerűsített formában tudják a beadványokat elbírálni, illetve a rendszer képes ügylezáró döntések, illetve azokat tartalmazó iratok (pl. határozatok) generálására ügyintézői beavatkozás nélkül felgyorsítva az ügyintézését.

Létrejött az **Egységes Szociális Ellátások Ügyvitel-támogató Rendszer (ESZEÜR)**, amellyel 2022 második félévétől a fővárosi és megyei kormányhivataloknál a szociális, a gyermekvédelmi, valamint a hadigondozotti ellátások ügykezelése egységes informatikai rendszerben kezelhető. Az új alkalmazás az alábbi ellátásokhoz biztosít ügyviteli támogatást: (i) foglalkoztatást helyettesítő

támogatás; (ii) egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás; (iii) egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság; (iv) hadigondozottak ellátása; (v) időskorúak járadéka; (vi) közgyógyellátás; (vii) ápolási díj; (viii) gyermekek otthongondozási díja; (ix) otthonteremtési támogatás; (x) gyermektartásdíj megelőlegezése.

A vállalkozások és az állampolgárok elektronikus ügyintézési lehetőségeit támogató fejlesztések

Az Európai Bizottság DESI 2022. évi értékelése alapján az elmúlt években jelentős előrelépés történt az e-kormányzat szolgáltatásainak igénybe vétele tekintetében: 2021-ben az internethasználók 81 százaléka vett igénybe online közigazgatási szolgáltatásokat (meghaladva a 65%-os uniós átlagot), szemben a 2020. évi 70 százalékkal és a 2019. évi 64 százalékkal. 2021 végén több mint 3 ezer közszolgáltatás állt rendelkezésre az interneten, – majdnem kétszer annyi volt, mint egy évvel korábban – ebből 439-et beépített online intelligens űrlapokon (iFORM) keresztül nyújtanak a személyes adatok automatikus előzetes kitöltésével (ami egy év alatt 70 százalékos növekedést jelent).

2018. január 1-jétől az állami és önkormányzati szervek kötelesek biztosítani az e-ügyintézés lehetőségét, valamint az ügyfelek bizonyos köre számára kötelező annak igénybevétele.

Kohéziós forrásokból megvalósuló projektek

2022-ben több informatikai fejlesztés zajlott a Pénzügyminisztériumban, amelyeknek célja az ügyintézés egyszerűbbé és gyorsabbá tétele, a papíralapú ügyintézés helyett a digitális megoldások bevezetése volt. Az újítások több nyilvántartással kapcsolatos hatósági eljárást érintenek, így az idei évtől a könyvelők, belső ellenőrök, adótanácsadók, adószakértők, okleveles adószakértők, vámtanácsadók és vámügyintézők hatósági ügyeiben az ügyfelek számára kényelmesebbé és gyorsabbá válik az ügyintézés. „A **Pénzügyminisztérium ügyintézési térbe való integrálása**” című KÖFOP projekt fejlesztésének köszönhetően azok az ügyfelek, akik ügyfélkapu regisztrációval rendelkeznek, a jövőben a www.magyarorszag.hu oldalon keresztül a korábbi papíralapú adatlap helyett online űrlapon, úgynevezett IFormon is indíthatják nyilvántartásba vételi vagy adatváltás bejelentést érintő ügyeiket. A fejlesztés további fontos eleme az igazgatási szolgáltatási díj online befizetésének lehetősége. Az IFormok kialakításával egy időben kerül bevezetésre a hatóságnál egy új informatikai rendszer, amely lehetővé teszi az online beérkezett kérelmek gyorsabb feldolgozását. Az új szakrendszeren keresztül egyszerűbbé válik az ügyfél és a hatóság közötti kommunikáció is, mivel az online indított ügyekről az ügyfél az Ügyfélkapuhoz csatlakozó tárhelyére kapja az értesítéseket és az ügyében hozott döntéseket. A természetes személyek ügyintézése mellett egyszerűsödött a továbbképző szervezetek számára is a kreditpont-minősítési eljárások indítása, amelyekhez szintén IFormok kerültek kialakításra, és számukra is biztosított az online fizetés lehetősége.

Az **Adatváltás-kezelési szolgáltatás** (e-Bejelentő) alkalmazásával 2022 februárjától egyszerűbbé vált a természetes személyek adataiban történt változások miatti ügyintézés, továbbá a közműátírási folyamatok elektronizáltak és egyszerűbbek lettek az új rendszerhez csatlakozó közműszolgáltatóknál. Az új rendszerrel a közműátírásnál az ügyfelek különböző élethelyzeteiben (költözés, használatba adás, bérbeadás, elhalálozás) szükségessé váló eljárásnál az állam ingyenesen igénybe vehető, egyablakos elektronikus ügyintézési lehetőséget biztosít. A változás-bejelentési szolgáltatás keretében a természetes személyek állami nyilvántartásokban tárolt adatainak változása esetén értesítést kaphatnak azon szolgáltatók, amelyek az érintett természetes személlyel szerződéses jogviszonyban állnak. A szolgáltatáshoz 2023. január 1-től kötelezően csatlakoznia szükséges a távhőszolgáltatók,

a villamos-energia szolgáltatók, a földgázszolgáltatók, illetve a víziközmű-szolgáltatók körének, valamint 2023. július 1-től az elektronikus hírközlési szolgáltatók számára is kötelező a csatlakozás.

Az **alírásminta alapú dokumentumhitelesítési rendszer** fejlesztésével megtörtént a napjainkban legelterjedtebb kézi aláírást alapul vevő új elektronikus hitelesítési forma kialakítása és széleskörű bevezetése valamennyi kormányablakban 35 ügýtípus esetében. Ennek során kialakításra került egy, a kormányablakokban alkalmazható új elektronikus hitelesítés mód, amikor az elektronikus formában tett hagyományos aláírás biometrikus adatai alapján történik a jognyilatkozatok hitelesítése. A rendszer bevezetése továbbá lehetővé teszi a tisztán elektronikus dokumentumokon alapuló back office típusú ügyintézését. A projekt zárása 2023 júniusában várható.

Az Európai Bizottság TSI szakértő-támogatói programja keretében 2022-ben eredményesen lezárult **„A munkáltatói adminisztrációs terhek csökkentését célzó elektronikus foglalkoztatói információs program (eFIP) előkészítésének támogatása”** című projekt. A Pénzügyminisztérium és az illetékes hivatalok által az Ernst & Young szakértői irányításával megvalósított projekt célja egy tranzakció-alapú, egycsatornás adatszolgáltatási módszer alapjainak lerakása volt, amely kiváltja a munkaadók számára pénz- és időigényes, a közigazgatási szervektől túlzott ellenőrzést igénylő, több, egymással nem összefüggő adatelemekkel működő rendszert. A kialakítandó rendszer a közszolgáltatási eljárások fejlesztését, az intézmények és vállalkozások adminisztratív terheinek csökkentését, valamint az árbevételek beszedésének megfelelőségét egyaránt támogatja.

A közigazgatás humán erőforrásának fejlesztése

A kormányzati igazgatási szervezetrendszer korszerű és hatékony működtetéséhez elengedhetetlen a magasan képzett tisztségviselők rendelkezésre állása, ezért a Kormány elkötelezett a munkatársak szakmai fejlődése iránt. A kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint a kormányzati igazgatási szervek kormánytisztviselőinek kötelező képzéséről, továbbképzéséről, átképzéséről, valamint a közigazgatási vezetőképzésről szóló 338/2019. (XII.23.) Korm. rendelet alapján a kormányzati (központi és területi) igazgatási szervek tisztviselőinek évente kötelező továbbképzésen részt venniük. A képzést – ha külön jogszabály ettől eltérően nem rendelkezik— a Nemzeti Közszolgálati Egyetem biztosítja központi oktatás-informatikai (Probono) felületén keresztül online, jelenléti vagy vegyes formában.

A területi államigazgatási szervek kompetenciafejlesztése

Befejeződött az országos hatókörű **„A területi államigazgatási szervek humán erőforrásának fejlesztése”** kiemelt KÖFOP projekt, amelyben 8 milliárd forint keretösszegeből 23 ezer fővárosi és vármegyei kormányhivatali tisztviselő kompetenciafejlesztése valósult meg. A projekt fő célja az volt, hogy a területi államigazgatás humán erőforrásának fejlesztésével országosan javuljon az ügyintézés minősége, növekedjen a munkatársak és az ügyfelek elégedettsége. A projekt végrehajtása során az igények felmérése után tananyagfejlesztésre, belső képzések lebonyolítására, illetve a tréningek tartásában résztvevő munkatársak módszertani felkészítésére került sor. Emellett a projekt részét képezték a munkatársak elkötelezettségét és mentális egészségét támogató képzési programok és humán szempontú egyéb fejlesztő tevékenységek is.

A fővárosi és megyei kormányhivatalok munkatársainak képzéséről és továbbképzését szabályozó rendeletek¹¹ alapján a 2022. évben **a fővárosi és vármegyei kormányhivataloknál a továbbképzésre**

¹¹ 273/2012. (IX. 28.) Korm. rendelet, 568/2022. (XII. 23.) Korm. rendelet

kötelezettek száma összesen 30 229 fő volt (a teljes létszám 90,6%-a), amelyből a kötelezettséget teljesítők összlétszáma 28 773 fő volt. A képzéseket a tisztviselők a Nemzeti Közsolgálati Egyetem által működtetett ProBono továbbképzési rendszerben teljesítették. Emellett a 2022. évben a kormányhivatalokban 56 további belső továbbképzés került megszervezésre, amelyeken a részt vevő tisztségviselők száma összesen 12 974 fő volt.

A fővárosi és vármegyei kormányhivatalok személyi állománya vonatkozásában a **felsőfokú végzettséggel rendelkező tisztviselők aránya** 73 százalék. A kormányhivataloknál a **női vezetők aránya** a teljes vezetői létszámhoz viszonyítva 60,3 százalék, azaz a kormányhivataloknál a női vezetők száma jelentősen meghaladja a férfi vezetők létszámát. A magasabb vezetői pozícióknak számító főigazgató, mint szakmai felsővezető tekintetében a női vezetők aránya 52,6 százalék, ugyanakkor a politikai vezető főispánok esetében jelentősen magasabb a férfi vezetők száma (95%).

4.3. Szabályozás

A koronavírus járvány, majd az orosz-ukrán háború energia- és élelmiszerpiacokra gyakorolt hatásainak enyhítése, a lakosság vásárlóerejének megőrzése és a nehéz helyzetbe került vállalkozások megsegítése érdekében a Kormány több rendkívüli intézkedést vezetett be (illetve hosszabbított meg).

Árstopok

A Kormány 2021 őszi átmenetileg árstopot vezetett be **egyes alapvető élelmiszerek esetében**. Az élelmiszer árstop 2023. június 30-ig tart. Ezen termékek ára nem lehet magasabb a 2021. október 15. napi árnál: kristálycukor, búzafinomliszt (BL 55), finomított napraforgó-étolaj, házi sertéscomb, csirkemell, csirke far-hát, csirkehát, csirkefar, csirkeszárnyvég, ultramagas hőmérsékleten hőkezelt, 2,8 százalék zsírtartalmú tehéntej. A tyúktojás és az étkezési burgonya (az újbungonya kivételével) ára nem lehet magasabb a 2022. szeptember 30. napi árnál.

Az üzemanyagárak és az infláció féken tartása érdekében a Kormány 2021. november 15-étől a 95-ös oktánszámú motorbenzin és a dízelgázolaj lehetséges legfelső árát literenként 480 forintban határozta meg. Az intézkedést a Kormány 2022. december 7-én vezette ki. Az árstopok az inflációt 3,4-4,6 százalékponttal csökkentették 2022 második felében.

Hiteltörlesztési moratórium – agrárium

A Kormány a 292/2022. (VIII. 8.) Kormányrendeletben fizetési moratóriumot biztosít a **mezőgazdasági gazdálkodók hitel-, kölcsönszerződéseire és pénzügyi lízingszerződéseire** 2022. szeptember 1. és 2023. december 31. között. A moratóriumba 2022. szeptember 15-ig lehetett belépni.

A fizetési moratórium célja, hogy a nehéz pénzügyi helyzetbe került mezőgazdasági gazdálkodók (agrárvállalkozás, egyéni vállalkozók és mezőgazdasági őstermelők) számára segítséget nyújtson.

A pénzügyi intézmények által szolgáltatott adatok szerint az agrármoratóriumba belépett ügyfelek moratóriummal érintett állománya 286,6 milliárd forint, amely 7414 darab szerződéshez kapcsolódik (az érintett ügyfelek száma ennél alacsonyabb, mert egy ügyfélhez több szerződés is tartozhat). Az összes hitelből 88,35 milliárd forint az egyéni vállalkozóknak, családi gazdálkodóknak és őstermelőknek nyújtott kintlévőség, ezen érintett önálló vállalkozókhöz kapcsolódó hitelszerződések száma 4266 darab. Mellettük még 2874 darab mezőgazdasági vállalkozói hitel is a moratórium hatálya alá került, amelyek állománya 196,06 milliárd forintra rúg.

Kamatstopok

A kamatstop intézkedéssel egyes banki kölcsönök kamatai meghatározott szinten kerültek rögzítésre. Ennek körében elsőként (2022. január 1-től) a legfeljebb egy éves kamatperiódusú **lakossági jelzáloghitelek** kamatát rögzítették, majd az intézkedést 2022. november 1-től kiterjesztették a **legfeljebb 5 éves kamatperiódusú, nem kamattámogatott jelzáloghitelekre**, továbbá 2022. november 15-től a **kis- és középvállalkozások** változó kamatozású, nem folyószámla-jellegű, forint alapú hitel- és kölcsönszerződéseire, illetve pénzügyi lízingszerződéseire is. 2023. január 1-től a **diákhitelekre** is kiterjed a kamatstop, amelyek esetében 4,99 százalékban rögzítették a kamat mértékét.

A kamatstop intézkedés értelmében a lakossági jelzáloghitelek esetében 2022. január 1. és 2023. június 30. között nem lehet magasabb az alkalmazott referencia-kamatláb a 2021. október 27-én érvényes referencia-kamatlábnál. Az egy évnél hosszabb, de maximum 5 éves kamatperiódusú, nem kamattámogatott jelzáloghitelek esetében 2022. november 1. és 2023. június 30. között nem lehet magasabb a kamatváltoztatási mutató számítása során alkalmazott referencia-kamatláb a 2021. október 27-én érvényes referencia-kamatlábnál. A vállalalkozói hiteleknél a referencia-kamatláb meghatározásában a BUBOR 2022. június 28-ai értékét kell alapul venni.

A lakossági kamatstop intézkedés összesen közel 350 ezer lakossági szerződést érint. A lakosságnál elért megtakarítás 2022-ben 80 milliárd forintot, 2023. első félévében pedig több mint 60 milliárd forintot ér el, így összesen 140 milliárd forint marad a lakosság zsebében. A kamatstopnak köszönhetően 2022-ben egy család 282 ezer forintot, 2023. első félévében pedig 174 ezer forintot takarít meg. Az intézkedés nélkül az érintett változó kamatozású lakossági jelzáloghitelek törlesztő részlete átlagosan 64 százalékkal, a rögzített kamatozású lakossági jelzáloghiteleké 15 százalékkal lenne magasabb 2023. júniusában.

A vállalati kamatstop a bejelentés időpontjában mintegy 1 200 milliárd forintnyi hitelállományt, illetve 36 ezer vállalkozást érint. Az intézkedéssel 2023. június 30-ig a kis és közepes cégek összességében mintegy 60 milliárd forintot takaríthatnak meg.

A jegybanktvörvény módosítása

A Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény 2022 végén több ponton **módosításra került**. A módosított jogszabály számos technikai pontosítás és aktualizálást tartalmaz, emellett a pénzügyi rendszer működéséhez kapcsolódóan a készpénzlogisztikával, illetve a makroprudenciális eszköztárral kapcsolatos szabályok emelhetők ki.

Magyarországon a készpénzállomány folyamatosan bővül, amihez a lakosság materiális fizetési szokásai mellett a közelmúltban a koronavírus, majd az orosz-ukrán háború a gazdasági és társadalmi bizonytalanságok is hozzájárult. A kimagasló készpénzforgalmi kereslethez ugyanakkor nem igazodik a magyarországi készpénzforgalmi infrastruktúra, így fokozódik az elégtelen készpénzellátottság kockázata, ami könnyen pánikhangulathoz vezethet, számtalan negatív bizalmi tovagyrúzó hatást eredményezve. Az MNB törvénymódosítás kereteiben **bővítettek a jegybank szabályozó hatósági jogkörén¹², ami orvosolhatja a készpénzforgalmi infrastrukturális hálózat eddigi hiányosságait**. A továbbiakban az üzemeltetők üzletpolitikai szempontrendszerrel mellett az MNB ellátás-biztonságra,

¹² Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. Törvény 23/A. §

terület-lefedettségre, valamint hálózat optimalizálásra vonatkozó törekvései nagyobb hangsúlyt kaphatnak.

A banki hitelportfólió, illetve a lakossági eladósodottság fenntartható és egészséges keretek között tartását támogatja az **MNB új adósságfék szabályozásra vonatkozó lehetőségeinek bővítése**. A korábban is hatályos adósságfék szabályok közül a jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatóra (JTM) vonatkozó korlát azt a célt szolgálta, hogy a havi maximális törlesztőrészlet ne haladhatta meg az adós jövedelmének egy bizonyos százalékát. A hitelfedezeti mutató (HFM) limit a jelzáloggal vagy gépjárművel fedezett hitelezés keretében megigényelhető összeget maximalizálta a fedezetként bevont ingatlan vagy gépjármű értéke alapján. Az adósságfékek alsó szabályozói korlátként szolgálnak a hitelnyújtók számára, azaz az intézmények egyedi hitelpolitikájuk alapján dönthettek szigorúbb korlátokról.

A hitelfelvevők túlzott eladósodásának megelőzése érdekében egy harmadik adósságfék eszköz MNB általi bevezetésének lehetőségéről született döntés¹³. **Az új jövedelemarányos adósságfék mutató a nettó jövedelem alapján felvehető maximális hitelösszegre határozott meg limitet.** Az új adósságfék bevezetésével élvonalok közé emelkedett a magyar gazdaságpolitika adósvédő makroprudenciális eszköztára, hiszen Európában tipikusan inkább egy, legfeljebb kettő eszköz védi hitelfelvevőket, illetve a háztartási szektor egészét a túlzott eladósodással szemben. Az új előírás MNB általi bevezetése a jövőben elsősorban a JTM limitnek kockázatosabb hitelparaméterek (pl. hosszabb futamidő, rövidebb kamatrögzítés) választásával megfelelni kívánó adósok túlzott eladósodottságát gátolhatja meg.

A Technikai Támogatási Eszköz program keretében megvalósuló reformintézkedések

A Magyar Nemzeti Bank a Technikai Támogatási Eszköz 2021-es ciklusában támogatást nyert a **„Módszertan kidolgozása a pénzügyi szektorban megjelenő kiber fenyegetettségek elemzésére és a fenyegetettségi helyzetkép készítéséhez”** című projekt megvalósításához. A projekt szakértői támogatására és végrehajtására a Bizottság az Ernst & Young Consulting Ltd.-t választotta ki. A projekt célja a már létező és kialakítás alatt álló uniós és nemzeti jogszabályi elvárások és a nemzetközi jó gyakorlatok figyelembevételével egy olyan módszertan kialakítása, mely megfelelő képet ad a pénzügyi szektort ért kibertámadásokról, incidensekről és főbb fenyegetettségekről, majd ezt követően a magyar pénzügyi szektor kiberfenyegetettségi elkészítése. A projekt 2021. augusztusában indult, 2022-ben elkészült és publikálásra került a fenyegetettségi térkép [magyar](#) és [angol](#) nyelven, a kialakított módszertan az idei évben kerül elfogadásra.

2022 szeptemberében indult a Magyar Nemzeti Bank által elnyert **„Felügyeleti módszertan a biodiverzitás csökkenéséből eredő pénzügyi kockázatokra”** című TSI szakértő támogatási projekt, melynek végrehajtásával az Európai Bizottság az OECD nemzetközi szervezetet bízta meg. A projekt célja a biodiverzitás csökkenéséből származó pénzügyi kockázatok feltérképezése a hazai pénzügyi rendszerben, és arra épülve egy pénzügyi felügyeleti módszertan kialakítása, amelyet a Magyar Nemzeti Bank alapvető felügyeleti tevékenységébe integrálhat. Jelenleg az első, elméleti-módszertani szakasz teljesítése zajlik, amely a módszertani keretrendszer publikációjával és egy nemzetközi workshopkal zárul majd idén júniusban. A következő szakasz modellezési és adatelemzési feladatokat ölel fel. A projekt várhatóan 2024 júniusában ér véget.

¹³ Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. Törvény 32. § (2).

Szintén 2022 szeptemberében indultak az MNB Biztosítás- és Pénztárfelügyeleti Igazgatósága által kezdeményezett, az EIOPA szakmai támogatásával megvalósuló projekt munkálatai, kettős céllal. Az egyik cél a **biztosítási termékek próbavásárlásai módszertanának** a mai piaci viszonyokra hangolt kidolgozása, majd a felügyeleti gyakorlatba, vizsgálati eszköztárba való beillesztése. A projekt másik célja a már létező MNB-s módszertant kiegészítve egy adatalapú, nem csak intézményi, hanem **teljes piaci szélességben megvalósuló termékstruktúrában érvényesített kockázatértékelési keretrendszer** kidolgozása. A jelenleg zajló projekt operatív munkálatai várhatóan 2023 végéig tartanak, a záródokumentumot 2024 elején tervezik elkészíteni.

A TSI 2021 pályázati ciklusban nyert támogatást a „**Versenyképességet erősítő professzionális szolgáltatások**” című, a Deloitte Zrt. szakértői segítségnyújtásával zajló projekt. A projekt a Magyarországon szabályozott, gazdaságilag is jelentős súlyt képviselő szakmák, szakmacsoportok deregulációját és esetleges újraszabályozását tűzte ki célul, ami az adminisztratív és pénzügyi terhek csökkentése révén hozzájárulhat a magyar vállalkozások versenyképességének növeléséhez. A projekt megvalósítása keretében – a több mint 400 szabályozott szakmából álló kör leszűkítését követően – a közjegyző, az ügyvéd, valamint az adótanácsadó, a könyvelő és a könyvvizsgáló szakmák szabályozásának alaposabb vizsgálatára kerül sor. A projektfeladatok koordinálását a Gazdaságfejlesztési Minisztérium látja el, megvalósítása várhatóan 2023 őszén zárul.

Az uniós támogatás közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok általi felhasználása átláthatóságának erősítése

Az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló (EU, Euratom) 2020/2092 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján Magyarország ellen indított eljárásban (a továbbiakban: kondicionalitási eljárás) tett korrekciós intézkedésben vállalt kötelezettségvállalásoknak megfelelően a közbeszerzésről szóló 2015. évi CXLI. törvény 2022. október 13-án hatályba lépett módosítása rögzíti, hogy a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok a törvény hatálya alá tartoznak. Ugyancsak 2022. október 13-án hatályba léptek azok a törvénymódosító rendelkezések, amelyek a magyar Kormány által tett kötelezettségvállalással összhangban biztosítják, hogy a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok, valamint az általuk alapított vagy fenntartott jogi személyekben tisztséget betöltő, illetve az általuk foglalkoztatott valamennyi személyre nézve az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról szóló (EU, Euratom) 2018/1046 európai parlamenti és tanácsi rendelet (uniós költségvetési rendelet) 61. cikkében rögzített szabályokkal összhangban álló összeférhetlenségi szabályok alkalmazandók. A Tanács (EU) 2022/2506 végrehajtási határozatában, illetve a Bizottság által egyes operatív programok vonatkozásában az akadémiai szabadság érvényesülésével összefüggésben a horizontális feljogosító feltételek között megfogalmazott hiányosságok orvoslásának kezelése érdekében a magyar Kormány jelenleg egyeztetést folytat az Európai Bizottsággal.

4.4. Közbeszerzés

A közbeszerzési eljárásokban a verseny növelését célzó intézkedések

Magyarország a Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervében (a továbbiakban: HET), amelyet 2022 decemberében fogadott el a Tanács, számos intézkedés teljesítését vállalta. Ilyen vállalás, és a közbeszerzési verseny fokozása szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír az egyajánlatos közbeszerzések arányának csökkentése, melynek értelmében az egyajánlatos közbeszerzések arányát

2024-ig 15 százalékosnál alacsonyabb mértékűre kell csökkenteni mind az EU forrásból megvalósuló, mind pedig a tisztán hazai forrásból megvalósuló közbeszerzések tekintetében.

A Kormány elfogadta az egyajánlatos közbeszerzések számának csökkentését szolgáló intézkedésekről szóló 63/2022. (II. 28.) Korm. rendeletet, amely 2022. március 15-én lépett hatályba. Előre kidolgozott módszertan alapján a miniszter folyamatosan figyelemmel kíséri a közbeszerzésekben a verseny szintjét és az egyajánlatos közbeszerzések számának alakulását, és évente elemzést készít az eljárásokban az egyajánlatos közbeszerzések arányának alakulásáról. Magyarország a kondicionalitási eljárásban és a HET-ben is vállalta, hogy 2022. december 31-ére az egy ajánlattal lezárt, *egészben vagy részben uniós forrásokból finanszírozott közbeszerzési eljárások* egységes piaci eredménytábla módszertanának megfelelően számított arányát 15 százalék alá csökkenti. 2022. december 31-én ez az arány 13,3 százalék volt. Ezt a vállalást a Tanács (EU) 2022/2506 végrehajtási határozata teljesítettnek minősítette. Magyarország azt is vállalta, hogy 2024. december 31-re az egy naptári éven belül egy ajánlattal lezárt, *nemzeti költségvetésből finanszírozott közbeszerzési eljárások* egységes piaci eredménytáblának megfelelően számított arányát fokozatosan 15 százalék alá csökkenti. Az éves kötelezettségvállalások a következők a nemzeti költségvetésből finanszírozott közbeszerzési eljárások tekintetében: 2022. évben 32 százalék alá, 2023. évben 24 százalék alá, 2024. évben 15 százalék alá történő csökkentés. 2022. december 31-én ez arány 31,3 százalék volt, amellyel Magyarország teljesítette a 2022. évre nézve tett vállalását.

A Kormány a **közbeszerzések hatékonyságát és költséghatékonyságát értékelő teljesítménymérési keretrendszer**t dolgozott ki. A teljesítménymérési keret létrehozásának és működésének célja a jogpolitikai célokat szolgáló intézkedések megalapozásának segítése: a közbeszerzések hatékonyságának, átláthatóságának, gazdaságosságának növelése, az egyajánlatos közbeszerzések számának csökkentése és a verseny szintjének növelése, valamint a mikro-, kis- és középvállalkozások közbeszerzésekben való részvételének elősegítése. A keretrendszer felállításához kapcsolódó feladatokat a közbeszerzések hatékonyságát és költséghatékonyságát értékelő teljesítménymérési keretrendszer kidolgozásáról szóló 1425/2022. (IX. 5.) Korm. határozat tartalmazza. A keretrendszerhez meghatározott indikátorok alapján sor került az eredmények közzétételére, első alkalommal 2023. február 28. napján. Ezt követően az eredmények éves gyakorisággal kerülnek közzétételre.

A Kormány **2023. március 31-ig átfogó cselekvési tervet fogadott el**, és azt nyilvánosan hozzáférhetővé tette a közbeszerzési verseny fokozása céljából. A cselekvési terv szervesen kapcsolódik más, a kondicionalitási eljárásban vállalt kötelezettségekhez is, amelyek hatékony végrehajtását elő kell segíteni a cselekvési tervben megfogalmazott intézkedések által. A cselekvési tervben szereplő intézkedések a következőkön alapulnak: a közbeszerzési versenyt elősegítő hazai és nemzetközi jó gyakorlatok; a 2022 decemberében működésbe lépett teljesítménymérési keretrendszer első eredményei és a keretrendszerben készült, 2023. február 28. napján közzétett elemzés megállapításai; valamint az Integritás Hatóság által vezetett Korrupcióellenes Munkacsoport keretében a közbeszerzési területet érintő, a verseny szintjének fokozása szempontjából releváns megállapítások és ajánlások.

A cselekvési terv konkrét és mérhető célokat tartalmaz, meghatározza a kapcsolódó intézkedések eléréséhez szükséges intézkedéseket, pontos határidőket állapít meg az intézkedések végrehajtására és minden egyes intézkedéshez megfelelő mutatókat rendel hozzá annak előrehaladásának nyomon követésére. A terv továbbá meghatározza a felelős hatóságot vagy intézményt az egyes intézkedések

végrehajtásához, felügyeleti mechanizmust hoz létre, amely értékeli a cselekvési tervben szereplő célok elérése felé tett előrehaladását, egy külön rendelkezést tartalmaz a cselekvési terv éves felülvizsgálatára, biztosítja, hogy a végrehajtás éves helyzetéről az akciótervben vagy annak módosításaiban szereplő intézkedések haladéktalanul nyilvánosságra legyenek hozva. A cselekvési terv egyik intézkedéseként együttműködés jött létre a Gazdaságfejlesztési és Együttműködési Szervezettel (OECD), az egyajánlatos közbeszerzések okainak felmérése és a közbeszerzések hatékonysága mérésének javítása érdekében.

Az **európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről szóló 2022. évi XXVII. törvény** létrehozta az **Integritás Hatóságot**, mely a közbeszerzésekhez kapcsolódóan jelentős hatáskörökkel rendelkezik. A jogszabály létrehozta a **Korrupcióellenes Munkacsoportot**, valamint megállapítja a Munkacsoport jogállását, szervezetét, működését feladat- és hatásköreit érintő alapvető és részletes szabályokat. A törvényt az Országgyűlés 2022. október 4-én fogadta el, és 2022. október 10-től hatályos.

Elektronikus Közbeszerzési Rendszer (EKR) fejlesztése az átláthatóság növelése érdekében

Az Elektronikus Közbeszerzési Rendszer (EKR) egyes fejlesztései a közbeszerzések átláthatóságát szolgálják. Az EKR honlapján egy rendszeresen frissített, gépi eszközökkel történő feldolgozásra alkalmas adatbázis érhető el, amely rendezett formában tartalmazza az összes, közbeszerzési eljárásból származó, közbeszerzési eljárások eredményéről szóló tájékoztató hirdetményre vonatkozó információt. Az adatbázis a konzorciumok valamennyi tagjára és alvállalkozójára vonatkozó adatokat tartalmaz. Az adatbázis **elérhető a nyilvánosság számára** 2022. szeptember 30-a óta. Az alvállalkozókra vonatkozó adatok strukturált formában 2022. november 30. napjától állnak rendelkezésre. Az alvállalkozókra vonatkozó adatok 2022. november 30. napját megelőzően indított eljárások tekintetében szabad szöveges, az azt követően indított eljárásoknál strukturált formában is rendelkezésre állnak és kereshetőek.

Képzések és támogatási rendszer a közbeszerzésben való részvétel fokozása érdekében

A HET keretében valósul meg a **mikro-, kis- és középvállalkozások számára** közbeszerzési eljárásokban való részvételük elősegítése érdekében képzési rendszer és támogatási rendszer kialakítása. Az intézkedés célja, hogy megkönnyítse a mikro-, kis- és középvállalkozások részvételét (a mikro- és kisvállalkozásokra fókuszálva) a közbeszerzési eljárásokban. A képzési rendszer várhatóan 2023 második negyedévében indul el. A kkv-k közbeszerzési részvételét ösztönző támogatási rendszer elindult, a támogatási felhívás 2023 márciusának végén megjelent.

4.5. Antikorrupció

Antikorrupciós Intézkedési csomag, nemzeti korrupcióellenes stratégia és intézkedési terv

A Korrupciómegelőzési komplex intézkedéscsomag (2020-22) rendelkezik a korrupció elleni védekezésben résztvevő szervek képzéséről, a korrupció elleni harc megfelelő jogszabályi háttérének biztosításáról, a közigazgatás további digitalizálásáról. Ezen túlmenően a hatályos **Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia** kezeli a hálapénz kriminalizálását, antikorrupciós képzéseket, automatizált döntéstámogató rendszer kifejlesztését, folyamatmodellek egységes kezelését és azok szervek közötti megosztását támogató informatikai rendszer koncepciójának létrehozását, korrupciós bűncselekményi esettár kidolgozását, a korrupciós és integritási kockázatoknak fokozottan kitett állások

feltérképezését, integritásirányítási modellek kapcsán szervezettípus specifikus útmutatókról és mintaszabályzatokról gyűjtemény összeállítását. Továbbá integritás munkatársak és integritás referensek képzését, képzések, oktatások és kommunikációs célra felhasználható médiatartalmak kidolgozását is. A hatályos stratégiát 2023. június 30-ig végrehajtja Magyarország, ezt követően kiértékeli annak eredményeit. A végrehajtással egy időben a 2023. július 1. és 2025. december 31. közötti időtartamra szóló **új Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia és a végrehajtásáról szóló intézkedési terv előkészítése is folyamatban van.**

A reform célja a korrupcióellenes keretrendszer megerősítése a jelenlegi Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia és cselekvési terv végrehajtásának biztosítása, valamint egy új nemzeti korrupcióellenes stratégia és cselekvési terv kidolgozása révén, amelynek célja a csalás és a korrupció megelőzésének, felderítésének és korrekációjának hatékony biztosítását szolgáló mechanizmusok javítása (többek között a közbeszerzési rendszerben), valamint az összeférhetlenségi kockázatok kezelésére szolgáló rendszer megerősítése.

A korrupcióellenes keretrendszer megerősítése Magyarországon az új Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia és a kapcsolódó Cselekvési Terv intézkedéseinek hatékony végrehajtására vonatkozó értékelés révén valósul meg.

A 2023. július 1. és 2025. december 31. közötti időszakra vonatkozó nemzeti korrupcióellenes stratégia és intézkedési terv 2023. június végéig a Kormány által elfogadásra kerül, és megkezdődik a kapcsolódó intézkedési terv végrehajtása. A nemzeti korrupcióellenes stratégia és intézkedési terv rendszeresen felülvizsgálatra kerül, figyelembe véve a **Korrupcióellenes Munkacsoport** és az Integritási Hatóság jelentéseinek tartalmát és az általuk végzett munkát.

A kohéziós források végrehajtása, új eljárások és intézmények felállítása

Az ARACHNE kockázatértékelő rendszer használata a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet és a 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet alapján 2022. szeptember 30-án lépett hatályba. Az ARACHNE rendszerbe kéthavonta valamennyi programozási időszakra vonatkozóan feltöltik az uniós támogatások felhasználása során az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelméhez kapcsolódó, jogszabályban meghatározott adatokat, valamint biztosítják az ARACHNE rendszer által generált kockázatértékelés szisztematikus, rendszeres és hatékony nyomon követését az összeférhetlenség, a csalás, a korrupció, a kettős finanszírozás és egyéb szabálytalanságok hatékony megelőzése és felderítése érdekében.

Az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2022. évi XXVIII. törvénnyel létrehozásra került a Belső Ellenőrzési és Integritási Igazgatóság (BEII), amely az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter munkaszervezetén – Miniszterelnökségen – belül működő szervezeti egység, tevékenységét 2022. október 13-ával kezdte meg. Hatásköre az uniós költségvetés végrehajtásában résztvevő, a fejlesztéspolitikai intézményrendszer minden szereplőjére kiterjed. A Tanács (EU) 2022/2506 végrehajtási határozata megfelelően teljesítettnek minősítette a BEII létrehozására vonatkozóan a kondicionalitási eljárásban tett vállalásokat.

Szintén az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről szóló 2022. évi XXVII. törvénnyel létrehozásra került Integritás Hatóság, amely 2022. november 19-én kezdte meg tevékenységét. Az Integritás Hatóság egy olyan autonóm államigazgatási szerv, amely széleskörű felhatalmazással rendelkezik, és beavatkozik azokban az esetekben, ahol álláspontja szerint valamely,

az európai uniós források felhasználása vagy annak ellenőrzése körében feladat- és hatáskörrel rendelkező szervezet nem tette meg a szükséges lépéseket olyan csalás, összeférhetetlenség, korrupció és egyéb jogsértés vagy szabálytalanság megelőzésére, felderítésére és kijavítására, amely érinti az európai uniós költségvetéssel való hatékony és eredményes pénzgazdálkodását vagy az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelmét, vagy ennek komoly kockázata felmerül. Ha az Integritás Hatóság a vizsgálata során szabálytalanság gyanúját tárja fel, jogosult az uniós forrásfelhasználásra irányadó jogszabályok rendelkezései alapján szabálytalansági eljárást kezdeményezni az illetékes irányító hatóságnál vagy – Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközből finanszírozott projekt esetén – a nemzeti hatóságnál.

Csalás- és Korrupcióellenes Stratégia az uniós támogatások felhasználására vonatkozóan

A stratégiák meghatározzák az uniós pénzügyi támogatások végrehajtásában részt vevő szereplők feladatait a csalás, összeférhetetlenségi esetek és korrupció megelőzésére, felderítésére és korrekációjára vonatkozóan. A stratégiáknak része a csalással, összeférhetetlenségi esetekkel és korrupcióval kapcsolatos főbb kockázatok, tényezők és gyakorlatok elemzése. A különböző uniós alapok és pénzügyi támogatási eszközök dokumentumai részletesen tartalmazzák a stratégiákat.

Az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter tevékenységének segítésére kijelölt minisztérium, a Miniszterelnökség a fejlesztéspolitikai intézményrendszer szereplőivel együttműködve megalkotta az Európai Unióból származó forrásokra vonatkozó csalás és korrupció elleni stratégiát, amely a Kormány által a 1540/2022. (XI.15.) Korm. határozattal elfogadásra és a www.palyazat.gov.hu oldalon közzétételre került.

Stratégia valamennyi, az Európai Unióból származó forrásra kiterjed, így a 2021–2027-es programozási időszak operatív programjain és a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terven túlmenően a 2014–2020-as programozási időszakra, a Brexit Alapra, a Határon Átnyúló Interreg programokra és a Közös Agrárpolitikára vonatkozóan is tartalmaz információkat.

Az OLAF-fal való együttműködés megerősítése (minden uniós támogatásra vonatkozóan)

A kondicionalitási eljárásban tett vállalásnak megfelelően az Országgyűlés 2022. október 4-én elfogadta a 2022. évi XXIX. törvényt, amely a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt jelölte ki az OLAF-ot segítő nemzeti hatóságként és módosította az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény rendelkezéseit, amely révén visszatartó erejű pénzügyi szankciót vezetett be arra az esetre, ha egy gazdasági szereplő megtagadja az OLAF-fal való együttműködést. A rendelkezések 2022. október 26-án léptek hatályba.

Összeférhetetlenségi szabályok szigorítása

A 2022. szeptember 30-án kihirdetett módosítással megerősítést nyert, hogy az európai uniós források felhasználása során irányadó összeférhetlenségi szabályokat (EU, Euratom) 2018/1046 európai parlamenti és tanácsi rendelettel (Európai Unió költségvetési rendelete), valamint az összeférhetlenség elkerüléséről és kezeléséről szóló 2021/C 121/01 számú bizottsági közleménnyel összhangban kell alkalmazni. A vonatkozó jogszabályok nemcsak szigorúbbak lettek, hanem több helyen pontosításra kerültek az összeférhetlenség kockázatának vagy látszatának objektív fennállása értelmezésével kapcsolatban.

Vagyonnyilatkozatokkal kapcsolatos szabályok szigorítása

A kondicionalitási eljárásban tett vállalások végrehajtása érdekében 2022. november 1-jei hatálybalépéssel módosultak az országgyűlési képviselők, a politikai felsővezetők, valamint a velük közös háztartásban élő hozzátartozóikra vonatkozó vagyonnyilatkozat-tételi szabályok. Az (EU) 2022/2506 tanácsi végrehajtási határozat néhány hiányosságot állapított meg, amelyek kezelése érdekében a magyar Kormány egyeztetéseket folytat az Európai Bizottsággal. A Kormány által tett vállalások alapján egyeztetések zajlanak a nyilvánosság számára elérhető, ingyenes és regisztráció nélkül hozzáférhető, kereshető adatbázis létrehozásáról is.

4.6. Igazságszolgáltatási rendszer, társadalmi egyeztetés

Az igazságszolgáltatási rendszert kiigazító jogszabálycsomag

A HET 213-216. mérföldköveiben tett vállalások végrehajtása az Európai Bizottság 2022. évi jogállamisági jelentésének magyarországi fejezetében az igazságszolgáltatási rendszerre vonatkozóan Magyarországnak címzett ajánlások teljes körű végrehajtását irányozzák elő.

A vállalások végrehajtását szolgáló, az Európai Bizottsággal előzetesen egyeztetett jogszabálytervezetről 2023. május 3-án tartja az Országgyűlés a zárószavazást. A tervezet alapján jelentősen **megerősítésre kerül az Országos Bírói Tanács (OBT) hatásköre**, elsődlegesen azért, hogy kötelező erejű véleményt ad, illetve egyetértési jogot gyakorol számos, az Országos Bírói Hivatal (OBH) elnöke által kiadandó egyedi határozat és szabályozás vonatkozásában. Az OBT az OBH, illetve a Kúria elnökének és elnökhelyetteseinek kiválasztási eljárásában is kötelező erejű véleményt ad a megerősített alkalmassági kritériumok alapján a jelentkezők alkalmasságáról. Az OBT önállóan gazdálkodó központi költségvetési szervvé válik, emellett a bíróságok igazgatásával kapcsolatos valamennyi dokumentumhoz, információhoz és adathoz hozzáférhet. A Kúria elnöke hatásköreinek, valamint diszkrecionális jogköreinek ellensúlyozása érdekében a Kúria igazgatásában közreműködő bírói testületek, valamint bizonyos esetekben az OBT is további hatásköröket kap a Kúriát és a kúriai bírót érintő adminisztratív döntések vonatkozásában. A tervezet alapján a Kúria ügyelosztási rendszere automatizált lesz. A törvény elfogadásával és hatálybalépésével az Alkotmánybíróság tagjai kizárólag a rendes eljárás lefolytatásának eredményeként nevezhetők ki kúriai bíróvá. Megszűnik a Kúria azon lehetősége, hogy felülvizsgálja a bírónak az Európai Unió Bírósága elé előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztő határozatának jogszerűségét. Megszűnik a hatóságok azon lehetősége, hogy jogerős bírósági döntéseket az Alkotmánybíróság előtt megtámadhassanak.

A jogalkotás előkészítésében való társadalmi részvétel megerősítése és a hatásvizsgálatok érvényre juttatása

2022. október 26-i hatálybalépéssel módosultak a jogalkotási eljárás során lefolytatandó társadalmi egyeztetés szabályai, ezzel is növelve a jogalkotás minőségét és átláthatóságát. A jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény (a továbbiakban: Jt.) előírása szerint a Kormány felelősséggel tartozik azért, hogy a Jt. hatálya alá tartozó, a Magyar Közlönyben kihirdetett törvény, kormányrendelet és miniszteri rendelet esetén azok 90 százalékát társadalmi egyeztetésre bocsássák. Ezen adatokról a kormányzati ellenőrzési szervnek (Kormányzati Ellenőrzési Hivatal) minden évben január 31-ig nyilvános jelentést kell közzétennie. A 90 százalékos arány elérését az európai támogatásokat auditáló szerv (Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság) évente a tárgyévet követő év március 31-ig kiadott jelentésében tanúsítja.

A szabályok értelmében egy tervezet társadalmi egyeztetésének az elmaradására csak kellően indokolt esetben, szűk körben kerülhet sor, valamint minden társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezet esetén az előzetes hatásvizsgálat összefoglalóját a tervezettel együtt kell közzétenni. A módosítás alapján nem lehet arra hivatkozni a társadalmi egyeztetés mellőzése esetén, hogy a mellőzés oka a jogszabály sürgős elfogadásához kapcsolódó kiemelkedő közérdekből fakad.

A törvény értelmében a kormányzati honlapon történő egyeztetés során bárki véleményt nyilváníthat, amelyre minimum nyolc napot kell biztosítani. A beérkezett vélemények, javaslatok érdemi mérlegelésére pedig legalább öt napot kell biztosítani.

A Jet. előírásainak nemteljesítése esetén a kormányzati ellenőrzési szervnek egymilliótól százmillió forintig terjedő pénzbírságot kell kiszabnia. Továbbá előírásra került, hogy a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos statisztikai adatok szolgáltatásával közreműködik a jogszabály előkészítése során az előzetes, valamint kihirdetés után az utólagos hatásvizsgálat elvégzésében.

A KEHI 2023. februárjában közzétette az első ellenőrzési jelentését, amelyben megállapította, hogy az ellenőrzés tárgyát képező 405 jogszabály közül 373 kihirdetésére társadalmi egyeztetést követően került sor. A további 32 jogszabályt a Jet. rendelkezései alapján nem lehetett (az egyeztetés Magyarország különösen fontos honvédelmi, nemzetbiztonsági, pénzügyi, külügyi, természetvédelmi, környezetvédelmi vagy örökségvédelmi érdekeinek védelmét veszélyeztetné) vagy nem kellett társadalmi egyeztetésre bocsátani (pl. költségvetésről, állami támogatásról, nemzetközi szerződések kihirdetéséről szóló tervezet esetén). A KEHI megállapította, hogy a Jet. hatálya alá tartozó törvények, kormányrendeletek és miniszteri rendeletek 92 százalékát társadalmi egyeztetést követően hirdették ki, a Jet. szerinti kivételek alkalmazására pedig indokoltan került sor. A KEHI a társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezetekkel kapcsolatos egyéb jogszabályi kötelezettségek vizsgálata körében kilenc minisztériummal szemben állapított meg pénzbírság-fizetési kötelezettséget a beérkezett észrevételek mérlegelésére előírt határidő be nem tartása, az előzetes hatásvizsgálati összefoglaló közzé nem tétele, valamint a nagyobb terjedelmű törvénymódosítások esetén az egységes szerkezetű szöveg közzétételének elmaradása miatt.

5. Foglalkoztatáspolitikai

Az elmúlt évtizedben uniós szinten is kiemelkedően jól teljesített Magyarország a foglalkoztatottság növelése terén: a 20-64 éves korcsoport foglalkoztatási rátája 2010 és 2022 között 18 százalékponttal növekedett a KSH adatai szerint. **2022 év egészét tekintve a foglalkoztatási ráta 80,2 százalék volt,** jóval túlteljesítve az Európa 2020 stratégiában kitűzött 75 százalékos foglalkoztatási célt. Emellett mind a női, mind a férfi foglalkoztatási ráta meghaladja az EU-s szintet. 2022-ben a foglalkoztatottak létszáma (a 15-74 éves korcsoportban) 61 ezer fővel, 4 millió 696 ezerre nőtt. Az elsődleges munkaerőpiacon dolgozók száma 60 ezer fővel emelkedett, míg a közfoglalkoztatottaké 12 ezerrel csökkent. A külföldi telephelyen munkát vállalók száma 13 ezer fővel magasabb volt ugyan, mint 2021-ben, de így is 25 ezerrel elmaradt a világjárvány kitörése előtti szinttől. A magyar Kormány **foglalkoztatási célkitűzése,** hogy a 20-64 éves népesség foglalkoztatási rátája **2030-ra érje el a 85 százalékot** (az EU-s cél 78 százalék). A cél megvalósulását egyrészt a foglalkoztatásban, oktatásban vagy képzésben részt nem vevő (ún. NEET) fiatalok arányának csökkentésével, az Ifjúsági Garancia megerősítésével, továbbá a nemek közötti foglalkoztatási rés csökkentésével, azaz a nők (kiemelten a kisgyermekes és a hozzátartozó ápolását végző nők) munkaerő-piaci részvételét előmozdító rugalmas foglalkoztatási formák bevezetésével és elterjesztésével tervezi a Kormány elérni.

A foglalkoztatási szakterület által koordinált intézkedések a munkaerőpiac rugalmassága és biztonsága közötti egyensúly megteremtését, az inkluzivitás támogatását, illetve a szociális partnerek intézményi kapacitásának erősítését szolgáló szakterületi stratégiai célok megvalósítására irányulnak, a szociális jogok európai pillérei közül a 4. (*A foglalkoztatás aktív támogatása*), 5. (*Biztonságos és rugalmas foglalkoztatás*) a 6. (*Bérek*) pilléreket támogatva.

A foglalkoztatást támogató aktív munkaerő piaci eszközök

Hazánkban **a foglalkoztatási támogatások fókusza a gazdaság helyzetének megfelelően módosult,** az intézkedések 2020-ban a koronavírus járvány okozta helyzet munkaerő-piaci következményeinek kezeléséhez, a munkahelyek védelméhez, majd ezt kiegészítve – illetve később felváltva – a munkahelyek teremtéséhez nyújtott támogatásokkal járultak hozzá. 2021 ősziig a munkaerőpiac helyreállítása, stabilizálása, a munkahelyek megőrzése volt az elsődleges feladat, a későbbiekben viszont ezeket a támogatásokat egyre célzottabbá tettük, a fókusz egyre inkább a hátrányosabb helyzetű vállalkozásokon és álláskeresőkön van. Fokozatosan **a munkahelyteremtés, a vállalkozások munkaerőigényének kielégítése, a munkaerő fejlesztése került újra a középpontba.**

A munkaerő piaci intézkedések között változatlanul fontos szerepet töltenek be a **hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci integrációját támogató, komplex támogatási eszközöket nyújtó uniós társfinanszírozású programok.** A támogatások a 2015 óta futó, Út a munkaerőpiacra (GINOP 5.1.1-15-/VEKOP 8.1.1-15-2015) és az Ifjúsági Garancia (GINOP 5.2.1-14-2015/VEKOP 8.2.1-15-2015) kiemelt projektekben valósulnak meg. A munkahelyteremtés biztosítása érdekében 2020. októbertől indult a **Vállalkozások Munkaerő Támogatása** program, amely kiegészítésre került a 90 napra igényelhető **munkatapasztalat-szerzést** elősegítő bértámogatással a fiatalok, hátrányos helyzetűek és alacsony iskolai végzettségűek csoportjaiban. A program a 2020. októberi indulás óta 2022. december 14-ig 60,2 ezer fő álláskereső foglalkoztatásához járultak hozzá 42,4 milliárd forint felhasználásával. A kevésbé fejlett régiókban 2022. augusztus 15- és december 14. között volt igényelhető

a **Vállalkozások Regionális Munkaerő Támogatása**, amely 11,9 ezer álláskereső foglalkoztatását segítette közel 9 milliárd forinttal. 2022. december 15. napjától országosan egységes szabályozással újra elérhetővé vált a **Vállalkozások Munkaerő Támogatása** és kétféle munkatapasztalat-szerzési támogatás a fiatal szakképzettek, valamint a hátrányos helyzetű álláskeresők foglalkoztatásának elősegítése érdekében. A támogatás indulása óta 2023. február 24-ig a program 4 897 fő foglalkoztatásához járult hozzá 4,7 milliárd forint felhasználásával.

A hazai forrásból megvalósuló foglalkoztatást támogató aktív munkaerő piaci eszközök közül a **„Munkásszállások kialakítása” munkaerő-piaci program** célja a munkaerő földrajzi mobilitásának ösztönzése, a munkaerő-áramlás lehetőségének javítása legalább 80 fő befogadására alkalmas munkásszállások kialakítása által. A 2017-től futó program első hat kiírása során a Kormány 62 munkásszállás kialakításához, s ezzel 8 603 férőhely létrehozásához nyújtott támogatást országszerte 24,4 milliárd forint összegben. Az **„Azonnal cselekszünk” program** célja a munkaerő folyamatos foglalkoztatásának biztosítása, a vállalkozások tartós növekedéséhez szükséges, képzett humánerőforrás rendelkezésre állásának biztosítása, valamint a vállalkozások létszám bővítésre ösztönzése, a csoportos létszámcsökkentésben érintett munkavállalók, valamint a hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának támogatása képzésekkel, célzott bértámogatással. A program teljes kerete a 2015-ös indulás óta 13,7 milliárd forint, 2022-ben 1,3 milliárd forint keretből közel ezer fő támogatása valósult meg. A **Munkaerő-intenzitást növelő program** célja a kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő és technológia-intenzív beruházásainak (például eszközvásárlás, ingatlan-beruházás) támogatása, az új technológia alkalmazása érdekében a munkavállalók képzettségi szintjének növelése, ami egyúttal pozitívan hat a munkabérekre is. Az **Innovatív kapacitásbővítő program** célja, hogy innovatív komplex kapacitásbővítő beruházások (eszközbeszerzés és ingatlan-beruházás) támogatása által elősegítse a mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességének és termelékenységének növelését, a foglalkoztatás bővítésének ösztönzését. A két program teljes kerete 4,8 és 7,2 milliárd forint, közel 130 pályázatot támogatott. A 2013 óta minden évben meghirdetésre kerülő **Nyári diák munka program** a résztvevő 16–25 év közötti nappali tagozatos diákok munkabérének 75–100 százalékát bértámogatásként finanszírozta önkormányzatok, illetve a mezőgazdaság, a turizmus és a vendéglátás területén tevékenykedő munkáltatók esetén legfeljebb 2 hónap időtartamra. megtérítésre került. 2022-ben a Kormány több mint 2,9 milliárd forint támogatási összegből mintegy 26,5 ezer diák foglalkoztatását támogatta.

A humán munkaerő képzettsége gazdaságélénkítő hatással bír, ezáltal hosszú távú szakpolitikai cél, hogy **a munkaerő-piaci szereplők gyorsan tudjanak alkalmazkodni a folyamatosan változó körülményekhez**, amelynek egyik eszköze lehet a munkavállalók képzése és kompetenciáinak fejlesztése és az élethosszig tartó tanulás lehetőségéhez hozzáférés biztosításának elősegítése. A munkaerő fejlesztését, képzését támogató program **(„a munkavállalók és vállalatok alkalmazkodóképességének és termelékenységének javítása a munkaerő fejlesztésén keresztül”)** a vállalkozások képzési költség támogatásához és a munkavállalók képzése alatti kieső munkaidőt kompenzáló bértámogatáshoz juthatnak, a program elősegíti a munkaerő-piaci készségek fejlesztését, a felnőttkori tanulás megvalósítását, valamint a munkaerőpiacra történő belépési és integrációs lehetőségeket is nyújt a foglalkoztatóknak és a foglalkoztatottaknak egyaránt. 2022-ben több mint 16 ezer főt vontak be képzésekbe, és bértámogatást több mint 31 ezer fő kapott (2021-2022-ben összesen 42 ezer fő részesült bértámogatásban).

A helyi szintű **foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések fejlesztése** keretében megvalósuló munkaerő-piaci program célja a paktumok szerinti keresletnek megfelelő munkaerő biztosítása, az adott térségben munkát vállalni szándékozó, álláskereső **hátrányos helyzetű személyek és inaktív foglalkoztathatóságának javítása**, nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedésének támogatása, a közfoglalkoztatásból a nyílt munkaerőpiacra való átlépés elősegítése. A projekt 2016-os indulása óta a ténylegesen kifizetett összeg összesen 61,7 milliárd forint, a projektbe bevontak létszáma összesen 74 559 fő. Előbbi programot egészíti ki a 2021 novemberében meghirdetett „**Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések**” program támogatási kérelmeinek elbírálása 19 vármegyében történt meg 2022-ben. A projekt célja a munkaerő kereslet és kínálat vármegyei szintű összehangolása, az álláskereső hátrányos helyzetű személyek és inaktív foglalkoztathatóságának javítása. A 73 milliárd forint forrásból a programok révén közel 40 ezer fő álláskereső és inaktív személy munkaerő-piaci helyzete javulhat. A célcsoportot országosan a 30 év feletti álláskereső és inaktív alkotják.

Hazai támogatásból megvalósuló az önfoglalkoztatást ösztönző program a **vállalkozóvá válást elősegítő** támogatás. A tavalyi évben 472 fő bevonása történt meg a programba. A programot 402 fő végezte el sikeresen, 390 fő adott be támogatási kérelmet. 370 fő felelt meg a támogatás feltételeinek, ezáltal 820 millió forint hat havi támogatás és beruházás támogatásként 444 millió forint támogatási összeg került kiutalásra.

Az aktív eszközök erősítése, valamint az intézményrendszer hatékonyságát növelő programok mellett a **közfoglalkoztatás súlya** a korábbi évekhez hasonlóan tovább **csökkent**. A bevontak létszáma 2022-ben 76,2 ezer fő volt, amely 13,4 százalékkal alacsonyabb a 2021. évinél, és 28,3 százalékkal elmarad a 2019-re jellemző átlagos létszámtól. A közfoglalkoztatás 2023-ra tervezett kerete 117,8 milliárd forint, mely 70 ezer fő közfoglalkoztatását teszi lehetővé. A **közfoglalkoztatási bér** a 2023. év elejétől a minimálbérhez hasonló **mértékben emelkedett**: 16, illetve a szakképzettséget igénylő foglalkozásokban 14 százalékos volt a növekedés, továbbra is cél, hogy a közfoglalkoztatási bér szintje a minimálbérhez viszonyítva 50 százalék legyen. A közfoglalkoztatásból való kivezetést és a közfoglalkoztatottak képzését 2022-ben is célzott intézkedések segítették. A **Közfoglalkoztatásból a versenyszférába** program keretében 2022-ben 501 közfoglalkoztatott részére állapítottak meg elhelyezkedési juttatást, ami 2023-ban is elérhető. A program eddig több mint 4 milliárd forint keretből 20 ezer fő közfoglalkoztatott elhelyezkedését támogatta az elsődleges munkaerőpiacon. Az **alacsony képzettségűek, valamint közfoglalkoztatottak kiemelt képzési programja** 2023 végéig nyújt képzési lehetőségeket 34,9 milliárd forint kerettel. A program indulása óta több mint 110 ezer fő, 2022-ben közel 5 ezer fő bevonása történt, a sikeresen végzettek száma meghaladja a 100 ezer főt. A 2019-ben indult **térségi gazdaságélénkítő program** I-III. ütemében összesen 93 település részesült támogatásban. Az elindult és indulásra váró programok fejlesztései 17,9 milliárd forintból valósulnak meg hátrányos helyzetű, magas munkanélküliséggel sújtott településeken a közfoglalkoztatásban létrehozott termelői kapacitásokra alapozva, a helyi gazdasági kezdeményezések támogatásával (szálláshely és konyhafejlesztés, építőipari, mezőgazdasági szolgáltatáshoz kapcsolódó eszközbeszerzés, élelmiszeripari kisüzemek kialakítása).

Az Ukrajnában kialakult fegyveres konfliktus elől menekülő, Ukrajna területéről 2022. február 24. óta Magyarország területére érkezett, ukrán állampolgársággal vagy ukrán-magyar kettős állampolgársággal rendelkező személy **Magyarországon történő foglalkoztatásának elősegítése érdekében** a Kormány intézkedése keretében gazdasági társaság vagy fenntartó költségvetési szerv kérelmére a lakhatási és utazási költség 50 százalékának támogatását biztosítja.

6. Demográfia

6.1. Család-és ifjúságpolitika

A családtámogatások melletti elköteleződését a Kormány idén is megerősítette a gyermeket vállaló 30 év alatti nők jövedelemadó-mentességének bevezetésével. A kormány elsődleges célkitűzése, hogy minden vágyott gyermek megszülessen Magyarországon. A fenntartható gyermekszám eléréséig a lehetőségek szerint a jövőben is minden évben újabb családsegítő döntések várhatók.

A várakozásoknak megfelelően a 2010-ben megkezdett családbarát fordulattal 2020-ban a gyermekszületek európai térképén is megtörtént a fordulat: a szülőképes korú nőkre jutó gyermekek száma hazánkban a COVID-19-járvány ellenére tovább nőtt, ennek eredményeként pedig hosszú idő után először meghaladta az európai átlagot.

A magyar kormány jelenlegi családpolitikájának fő célkitűzése egyrészt annak támogatása, hogy a fiatalok minél hamarabb alapítsanak felelősen családot. Ezt a célt támogatja a 30 év alatt gyermeket vállaló édesanyáknak biztosított személyi jövedelemadó-mentesség és a diákhitel visszafizetése alóli mentesség.

Személyijövedelemadó-mentességet kapnak azok a nők, akik 30 éves koruk betöltése előtt gyermeket vállalnak. A mentesség az átlagbért terhelő adó mértékéig, illetve legkorábban a 25. életév betöltését követő hónaptól 30 éves korig terjed, legalább 12 hetes magzat, vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermek mellett megnyíló családi kedvezményre való jogosultság esetén. Egyedülálló, házas és párkapcsolatban élő anyák 2023. január 1-jétől egyaránt igénybe vehetik a kedvezményt.

A diákhitellel rendelkező édesanyáknak az első gyermek születésekor 3 évig szünetel a törlesztés, majd a második gyermek megszületésével a tartozásuk felét, harmadik gyermekük érkezésével a Diákhitel szervezet a teljes összegét elengedi. E 2018 óta elérhető kedvezmény kibővítéseként 2023. január 1-jétől a 30 év alatti édesanyáknak a gyermektámogatás iránti kérelmet a Diákhitel szervezet által e célra rendszeresített nyomtatványán **a gyermek születését, vagy örökbefogadott gyermek esetén az örökbefogadást engedélyező határozat véglegessé válását követő 60 napon belül** nyújthatja be a Diákhitel szervezethez, ha felsőoktatási tanulmányaik alatt vagy befejezése után 2 éven belül gyermeket szünek vagy fogadnak örökbe. A tartozás elengedése halvaszületett magzat esetén is igénybe vehető.

Másik fontos célkitűzés, hogy **növeljük a gyermeket vállaló, nevelő családok anyagi biztonságát.** Ehhez kapcsolódik a **babavárási támogatás**, valamint a saját tulajdonú otthon megteremtésének céljából biztosított **falusi CSOK** és a **lakáshoz kapcsolódó adó-visszatérítési kedvezmények meghosszabbítása.**

A 2019-es Családvédelmi Akcióterv legnépszerűbb elemét, a babavárási kölcsönt 2022 végéig több mint 200 ezer fiatal család vette fel, ezért a Kormány úgy döntött, hogy a hosszútávon kiszámítható családpolitika megőrzése céljából 2024 végéig meghosszabbítja a fiatal házasok által igényelhető babavárási támogatást. A vidékfejlesztésnél bemutatott, több mint 2600 hátrányosabb helyzetű preferált kistelepülésen, valamint tanyán, birtokközponton igényelhető Falusi Családi Otthonteremtési Kedvezményt 2022 végéig több mint 35 ezer család vette igénybe, így az eredmények tükrében a fentiekhez hasonlóan, 2024 végéig történő meghosszabbításáról döntött a Kormány. A tavaly kibővített Otthonteremtési Program két adó-visszatérítési támogatása – az új lakás után bevezetett

5 százalékos áfa-visszaigénylése és a saját erőből megvalósított építkezések 27 százalékos áfa tartalmára vonatkozó, legfeljebb 5 millió forintos visszatérítés – szintén az eredetileg tervezett 2022 végénél hosszabb ideig elérhető lesz.

Az EFOP Plusz Operatív Program 6. prioritása a családpolitikai fejlesztéseket tartalmazza. A prioritás kapcsolódik a 2019. évi országspecifikus ajánlásokhoz, a korai nevelés feltételeinek bővítése tekintetében.

A magyar családpolitika harmadik célkitűzése **a munka és a család egyensúlyának támogatása**, a köztük megteremtendő minőségi kapcsolat elősegítése, amihez az elmúlt évek komplex bölcsődefejlesztése közvetlenül hozzájárult. A bölcsődefejlesztések keretében végrehajtott intézkedések célja, hogy az esélyegyenlőség elvét szem előtt tartva csökkentsék a hozzáférhetőség területi különbségeit, ösztönözzék a nők munkaerőpiacra történő mielőbbi visszatérését és biztosítva legyen a minőségi kora gyermekkori szolgáltatásokhoz való – kirekesztés nélküli, igény szerinti – hozzáférés. A területi hozzáférhetőség tovább javult: 2010-ben mintegy 330, 2022 elején már 919 településen volt elérhető a bölcsődei ellátás, ami 2023. februárban már 1030 településen biztosított. Az elérhető férőhelyek a korosztályos (0-2 éves) gyermeklétszámhoz viszonyított aránya közben 21,2 százalékra nőtt, és mintegy 10 ezer új férőhely fejlesztése jelenleg is zajlik, az összes új bölcsődei, mini bölcsődei, családi bölcsődei és munkahelyi bölcsődei férőhelyek száma pedig átlépte a 60 ezret. A 3 év alatti gyermeket nevelő 25-49 éves nők foglalkoztatási rátája pedig 2010 és 2022 között ugrásszerűen, 66,6 százalékról 77,7 százalékra javult a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján.

A bölcsődei rendszer 2017-ben megkezdődött strukturális átalakítását a 2021-2029 közötti időszakban többek között a Bölcsődei nevelés fejlesztése (RRF-1.1.2-21) című program kívánja folytatni azzal, hogy az új férőhelyek növelése mellett, a szülők munkaerő-piaci integrációját és stabilitását is elősegíti. Az új férőhelyek tervezésénél fontos szempont, hogy – a valamennyi települési önkormányzat és egyház bevonásával 2020 novemberében végzett igényfelmérés tapasztalatai alapján– a szülői igényekre reagáló bölcsődei hálózat valósuljon meg. Amellett, hogy e felmérés keretében mintegy 12 ezer további férőhely kialakítására érkezett igény, nyilvánvalóvá vált, hogy a fejlesztéseket területileg célzottan szükséges meghatározni. Magyarország számára a nemek közötti foglalkoztatási szakadék mérséklése is világos gazdasági szükséglet. Az eddigi biztató eredmények alapján a komplex bölcsődefejlesztés végrehajtásától a kis- és kora gyermekkori ellátások bővítése által a nők munkaerő-piaci hozzáféréseinek javítása egyaránt várható. Ennek érdekében az Európai Bizottság DG Reform Főigazgatósága által támogatott projektet valósítottunk meg, ami lehetővé teszi újabb szakpolitikai ajánlások megfogalmazását, és cselekvési terv készítését. A komplex bölcsődefejlesztés Magyarországon a 2021-27-es időszakban 5 forrás együttműködésével valósulhat meg: a hazai források mellett a HET a 3 ezer lakosú vagy a feletti településeken, a TOP Plusz: a 3 ezer lakos alatti településeken támogatja új bölcsődei férőhelyek létrehozását. Az EFOP Plusz tanulói vagy hallgatói jogviszonnyal rendelkező kisgyermeknevelők ösztönző támogatására, továbbá a kisgyermeket nevelők munkaerő piaci visszatérésének célzott támogatására (bölcsődei térítési díj hozzájárulás formájában), valamint munkahelyi bölcsődék szolgáltatásainak biztosítására ad lehetőséget. A DIMOP Plusz a bölcsődei dokumentáció digitalizálására biztosít forrást.

A szülői igények alapján helyben létrejövő bölcsődék hozzájárulnak ahhoz, hogy a szülők utazási költségei, és az eddig esetenként gyermekfelügyeletre költött költségeik mérséklődjenek. A jogszabályban meghatározott módon az étkeztetésért térítési díjat kell fizetni a szülőknek, azonban

a bölcsődébe járó gyermekek több mint 60 százaléka ingyenes étkeztetésben részesül a jogszabály erejénél fogva. A jogszabály a bölcsődében, mini bölcsődében a gondozásra megállapítható térítési díj meghatározását a fenntartó hatáskörébe utalja, azonban az elmúlt évek tapasztalatai, adatai ismeretében elmondható, hogy az elmúlt 10 évben a bölcsődék mintegy 43 százalékában vezették be a gondozásra megállapított térítési díjat, azonban ennek ellenére a beíratott gyermekek 70 százaléka után nem kellett a gondozásra térítési díjat fizetniük a szülőknek.

Az örökbefogadás előkészítését és utánkövetését végző **területi gyermekvédelmi szakszolgálatok megerősítése** 2021-ben történt meg, miután az örökbe fogadni szándékozók száma 2010 óta 90 százalékkal emelkedett meg, míg a lezárult örökbefogadások 2010 és 2018 között 36 százalékkal nőttek. A gyermekek jogainak és érdekének védelme mellett az eddigi 92 fő munkáját további 56 felsőfokú végzettségű szakember (örökbefogadási tanácsadó és pszichológus) segíti. Az előzetes adatszolgáltatás szerint minden eddigénél több, 1 222 gyermek örökbefogadása valósulhatott meg 2022-ben.

A nők családban és társadalomban elfoglalt helyzetének javítása, szerepének erősítése érdekében elkészült **„A nők szerepének erősítése a családban és a társadalomban” akcióterv 2021–2030** című dokumentum, melyet a Kormány elfogadott és jogszabályban rögzített, majd 2022 őszén felülvizsgált. A 2021-2022. évek mellett a **2023–2024. évekre is Intézkedési Terv született** az Akcióterv végrehajtásának elősegítésére. A bemutatott új és a változatlanul elérhető támogatások megismerését továbbra is innovatív **Családtámogatási kalkulátor** segíti, a 2021 decemberétől elérhető, átlátható internetes felületen.

Ifjúságpolitika

A **Gyermek és Ifjúsági Alapprogram** költségvetési fejezeti kezelésű előirányzatként támogatja a gyermekek és a fiatalok programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit. Szintén hosszú távú programként 1994 óta évente változó, mégis kiszámítható pályázati forrást jelentett a közösségi szemléletformálásban. A kisebb forrásigényű pályázati lehetőségek között ugyanakkor lehetőség nyílt a pályázó 15-35 év közötti fiatalokra fókuszáló lelki egészségvédelmi tevékenységének, terveinek bemutatására, e fiatalok számára közösségi jelenlétet, felelősségvállalást segítő vagy prevenciósz rendezvények, képzések szervezésére, szakképzett pszichológus, mentálhigiénés szakember, illetve ifjúsági lelkész vagy lelki pásztor bevonásával.

Magyarországon a köznevelési intézmények önmagukban nem tudják az otthoni környezetből fakadó egyenlőtlenségeket pedagógiai hatásokkal kellőképpen enyhíteni. Ez kedvezőtlenül hat a tanulók munkaerő-piaci helyzetére is. Szükség volt tehát olyan intézkedésekre, melyek hatékonyan segíthetik a tanuláshoz és a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális kompetenciák fejlesztését. Az **Erzsébet a Kárpát-medencei Gyermekekért Alapítvány** (továbbiakban: Erzsébet Alapítvány) 2023. június 30-ig európai uniós, ezzel párhuzamosan hazai költségvetési forrásból valósít meg élménypedagógiai programokat a társadalmi együttműködés előmozdítása és a szegénység, valamint hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem érdekében. A nyári tanítási szünet idején, a táborhelyeken az elmúlt 10 évben – 2012-2022 között – több mint 1 millióan vettek részt valamilyen típusú Erzsébet-táborban. Az Erzsébet-táborok közben négy évszakossá váltak, Zánka és Fonyódliget mellett Romániában, Erdélyben valósultak meg olyan többlet feladatokkal, mint a családi, gyógyító, diabétesz vagy karácsonyi ott alvós táborok. Az ép gyerekek és a fogyatékkal élő gyerekek együttes táborozása emellett jelentős szemléletformáló hatással is bír, és segíti a közösségbe történő integrációt.

A gazdaság-újraindítási akcióterv részeként a **25 év alattiak számára 2022. január 1-től jövedelemadó-mentes a munkavállalás**. Célja, hogy a fiatalok sikeresen belépjenek a munkaerőpiacra és önálló jövedelemmel rendelkezzenek. Ezzel nemcsak az önálló életkezdés felé tartó átmenet könnyíthető meg, de az önálló háztartás és családalapítás is korábban elérkezhet. A 25. életévüket még nem betöltött fiatalok így automatikus személyijövedelemadó-mentességben részesülnek, a megelőző év júliusában országos átlagban megfigyelt bruttó átlagkeresetig. A jogosultság a lehető legtovább, a 25. év betöltésének hónapjáig fennmarad. A kedvezmény munkaviszonyban, önálló vállalkozóként vagy mezőgazdasági őstermelőként egyaránt érvényesíthető, a társadalmi egyeztetés keretében pedig a részmunkaidőre és diákmunkára való kiterjesztés igénye fogalmazódott meg. Az adómentesség egy fiatal számára mintegy évi félmillió forint többletet jelent. A munkaerőpiacra újonnan belépők (a megelőző 275 napban legfeljebb 92 napig biztosítottak) ezen felül az első három évben a minimálbérig terjedő részre a szociális hozzájárulási adóból is kedvezményt kapnak, illetve teljes mentességet jelent a nappali oktatás mellett iskolaszövetkezettel fennálló jogviszony.

A Kormány célkitűzései között továbbra is szerepel a kiemelkedő teljesítményre képes gyermekek, fiatalok megtalálása és célzott, hosszú távú segítése annak érdekében, hogy tehetségük kibontakozzon és a lehető legjobban hasznosuljon. Folytatódik az e célok megvalósítását szolgáló **Nemzeti Tehetség Program**, amelynek keretében a 2022. évi forrás terhére összesen 26 pályázati felhívás került meghirdetésre, melynek eredményeképpen 1328 pályázó részesült közel 4,5 milliárd forint támogatásban.

6.2. Sportpolitika

Magyarország a 2023. évben is elsődlegesen olyan létesítményfejlesztési és üzemeltetési feladatokra biztosít forrást, mely a sportot minél szélesebb társadalmi rétegek számára teszi elérhetővé. Ennek keretében a hátrányos, elmaradt régiók kiemelt figyelmet kapnak. A már megkezdett programok mellett a járvány és háború okozta gazdasági kihívásokra is szükséges reflektálni, így a beruházások felülvizsgálata és a források – gazdasági helyzethez igazított – részbeni átcsoportosítása szükségszerűen lezajlott és folyamatosan zajlik annak érdekében, hogy az elért pozitív eredmények fennmaradjanak, és további fejlődésre legyen lehetőség.

A fókusz a megkezdett beruházások és programok továbbvitele, az energiaár-robbanás hatásainak állami intézkedésekkel ellensúlyozása, a sportszervezetek zavartalan működésének biztosítása, a sportolás infrastrukturális feltételeinek megteremtése professzionális, utánpótlás és amatőr sportolók részére is, az általános egészségi állapot javítása a sport eszközeivel.

A Nemzeti Köznevelési Infrastruktúra Fejlesztési Program 2022 után tovább folytatódik 2023-ban. Az 1. ütem befejezéséhez közeledve 2 tanterem (Budapest XX. kerület, Solymár) előkészítése történik meg. A 2. ütemben egy tornaterem (Mezőkovácsháza), 3 tanuszoda (Pétervására, Orosháza, Tapolca), 2 tanterem (Budapest I. ker., Budapest II. ker.), míg a 3. ütemben 41 tornaterem, 7 tanuszoda előkészítése valósul meg, eddig összesen 2,7 milliárd forintból.

A 2020-ban életre hívott **Úszó Nemzet Program** a 2022. évben tovább bővült és a 2023. évben is tartja kitűzött fejlődési pályáját. Az Úszó Nemzet Program célja továbbra is az iskolai tanrendbe illesztett országos, fokozatos kiterjesztésű úszásoktatás annak érdekében, hogy minél több gyermek tanuljon meg úszni és szerezzen vízbiztonságot, ismerje meg a vízisportok okozta mozgás örömeit. Az érintett korosztályok az óvoda nagycsoporttól az általános iskola 2. osztályáig terjednek (5-8 éves gyermekek).

A tervek szerint 2028-ig az ország 330 városára kiterjesztésre kerül a Program, körülbelül 300 ezer gyermeket érintően), ennek érdekében 4,7 milliárd forint állami forrás kerül biztosításra 2023-ban.

Az **egyedi sportlétesítmény-fejlesztések** keretében olyan kisebb beruházások és felújítások valósulnak meg, amelyek elengedhetetlenek a helyi sportélet fenntartásához és fejlődéséhez. Ezen program keretében valósul meg pl. a Gesztelyi Football Club létesítmény-fejlesztése, az Újfehértói Sportcentrum beruházás, a szigetvári birkózó csarnok beruházás, a dabasi sportcsarnok fejlesztése sok egyéb fejlesztés mellett, melyekre a 2022. évben 7 milliárd forintot biztosított a magyar állam, és a 2023. évben nagyságrendileg hasonló volumenű támogatás prognosztizálható.

A **Székesfehérváron megvalósuló új multifunkcionális rendezvény- és sportcsarnok** beruházás olyan hiánypótló fejlesztés, melynek révén egy sport, illetve egyéb rendezvények megvalósítására is alkalmas, kb. 6 ezer fő befogadására alkalmas multifunkcionális rendezvény- és sportcsarnok létesül, a 2022. évben 11,7 milliárd forint, a 2023. évben 26,1 milliárd forint állami támogatás biztosításával.

A **Makói Hagymatikum** élményfürdő bővítése olyan helyi jelentőségű fejlesztés, mely a sportolás lehetőségét is megteremti a régió lakosai számára, továbbá munkahelyeket is teremt a turisztikai jelentősége okán. A fejlesztés keretében külső termálmedencével, nyári öltözővel, nyári bejárattal, ivócsarnokkal, csúszdaparkkal bővül a létesítmény, melyhez a 2022. évben 2 milliárd forintot, a 2023. évben pedig 4,2 milliárd forintot biztosít a magyar állam.

A **KEHOP 5.2.12 program** keretében állami tulajdonú sportlétesítmények energetikai korszerűsítése valósul meg, melyhez összesen 3,5 milliárd forint európai uniós és 1 milliárd forint állami támogatás társul. 28 helyszínen valósulnak meg beruházások, ezek közül 3 van még folyamatban, fejeződik be 2023-ban. Az energetikai fejlesztések műszaki tartalmai az egyes helyszíneken eltérőek (tetőszigetelések, homlokzati szigetelések, nyílászáró cserék), a közös fejlesztési elem napelemes rendszerek, illetve hőszivattyúk telepítése.

A **sportágspecifikus, sportszövetségek által meghatározott létesítményfejlesztési program**, mely a Magyar Olimpia Bizottság által 2013-ban lett meghatározva, a 2023. évben várhatóan befejeződik, melyhez 7 milliárd forint állami támogatás szükséges. A program keretében rendkívül széles spektrumon valósultak és valósulnak meg fejlesztések, így ezekre vonatkozó általános műszaki tartalom nem meghatározható, azok a sportágak szakmai igényeihez kapcsolódó fejlesztések.

6.3. Lakáspolitikai

Az **Otthonfelújítási Program** 2021. január 1-jén indult, amelynek keretében a családok az általuk életvitelszerűen lakott ingatlan felújítási költségeihez otthonfelújítási támogatást igényelhetnek. Támogatási kérelmet 2022. december 31-ig lehetett benyújtani, a napkollektor vagy napelemes rendszer telepítését tartalmazó kérelmek esetén a beadási határidő 2023. március 31-ig meghosszabbításra került. A program utófinanszírozású, a beruházási költségeket számlával kell igazolni, a támogatási kérelmet az utolsó számlák kibocsátását követő 60 napon belül kell benyújtani a Magyar Államkincstárhoz. A támogatási összeg a felújítási költségek 50 százaléka, de legfeljebb 3 millió forint, a támogatási összeg felét a számlával igazolt anyagköltségnek, illetve munkadíjnak el kell érni.

A vissza nem térítendő támogatás mellett az önerő előteremtése céljából legfeljebb 6 millió forint összegű, 10 éves futamidejű kedvezményes (3%-os) kamatozású otthonfelújítási kölcsön is igényelhető.

A program fő célja az volt, hogy elősegítse a gyermeket nevelő családok lakhatási körülményeinek és a hazai lakásállomány minőségének javulását. A támogatás az épület külső (pl. hő- és vízszigetelés, festés, tetőcsere, nyílászárócsere, kéményfelújítás), illetve belső (víz-, elektromos hálózat, a lakás fűtési/hűtési rendszerének korszerűsítése, megújuló energiatermelő rendszerek telepítése, belső tér megújítása) felújításához is felhasználható.

Az Otthonfelújítási Program rendkívül sikeresnek mondható, és számottevően hozzájárult **a használatban lévő lakásállomány** megújulásához, ugyanis annak **közel 10 százalékáa, mintegy 350-400 ezer lakás érintett**. A program keretében 1 760 milliárd forint összértékű felújítás valósulhat meg, a kifizetett állami támogatás összege pedig várhatóan eléri a 770 milliárd forintot.

7. Szegénység elleni küzdelem, társadalmi felzárkózás

A magyar kormány társadalmi felzárkózásért tett erőfeszítéseinek a 2021-ben elfogadott **Magyar Nemzeti Felzárkózási Stratégia 2030** című stratégiai program biztosítja a keretrendszerét. Az elfogadott program a szegénységben élő népesség, kiemelten a gyermekes családok, valamint a roma népesség jóllétével, társadalmi befogadásával kapcsolatos stratégiai irányokat fogalmazza meg a 2020-ig érvényben volt tíz éves stratégiát követően. A stratégia fő célja továbbra is a szegénység csökkentése, a szegénység újratermelődésének megakadályozása, és a társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása. A stratégia legfontosabb vállalása az anyagi és szociális deprivációs arány 10 százalékpontos csökkentése a gyermekes háztartások körében. További célként jelenik meg többek közt a szegénységi rés 20 százalékra történő csökkentése, a roma tanulók körében a korai iskolaelhagyók arányának 45 százalékra mérséklése, és a romák foglalkoztatási arányának 60 százalékra emelése.

A stratégiában kitűzött célokkal összhangban **tovább folytatódott a szegénység évtizedes távlatban megfigyelhető, jelentős csökkenése** Magyarországon: míg 2015-ben még a lakosság majdnem 29 százaléka volt kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának (ebbe a kategóriába azok tartoznak, akik a három szegénységet mérő dimenzió közül – relatív jövedelmi szegénységi arány, súlyos anyagi depriváció, nagyon alacsony munkaintenzitás – legalább egyben érintettek), addig ez az arány 2021-re 19,3 százalékra csökkent¹⁴. Az ilyen kockázatoknak kitett gyermekes családok aránya kiemelkedő mértékben – a 2015. évi közel 34 százalékról 2021-ben 17,7 százalékra – csökkent, amiben jelentős szerepe volt a családokat támogató adórendszernek és más kormányzati intézkedéseknek. A világválság ellenére az ilyen háztartásban élő roma népesség aránya közel 8 százalékponttal, 60,1 százalékra csökkent 2020-ról 2021-re¹⁵.

Magyarország jövedelmi szempontból továbbra is az Európai Unió közepesen egyenlőtlen országai közé tartozik¹⁶. A jövedelmi egyenlőtleniséget mérő Gini-együttható értéke az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, az előző évi 27,7-ről 2021-ben 27,3-ra csökkent az értéke. A legfelső és legalsó jövedelmi ötödök közötti különbséget vizsgáló S80/S20 mutató értéke pedig 4,0-ra csökkent az előző évi 4,2-es értékről.

A bővülő foglalkoztatás szerepe a szegénység elleni küzdelemben

A munkavállalást ösztönző adózási és ellátási rendszernek továbbra is kulcsszerepe van a szegénység elleni küzdelemben. Ennek köszönhetően a foglalkoztatási ráta (15-74 éves népesség) 2010 óta folyamatos emelkedést mutatva 50,7 százalékról 64,1 százalékra emelkedett 2022-ben, a munkanélküliségi ráta pedig a 2010-es 10,8 százalékról 3,6 százalékra csökkent¹⁷. A kedvező trendeknek köszönhetően a szociális rendszer fókuszáltságában számottevő javulás figyelhető meg: 2021-ben a foglalkoztatást helyettesítő támogatást a 2012-es csúcsnál 156 ezerrel kevesebb, 80 ezer ember vette igénybe¹⁸. A minimálbér 2023. januári, 16 százalékos emelése után a teljes állásban foglalkoztatott munkavállalók minimum havi bruttó 232 ezer forintot kereshetnek.

¹⁴ https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0033.html

¹⁵ https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0034.html

¹⁶ https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0009.html

¹⁷ https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0002.html

¹⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0021.html

A közfoglalkoztatás az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni nem tudó, jellemzően alacsonyán képzett emberek számára biztosít átmenetet jelentő munkalehetőséget. A közfoglalkoztatottak létszáma a világjárvány hatásai ellenére dinamikusan csökken az elmúlt években: 2016-ban még 202 ezer fő vett részt közfoglalkoztatási programban, 2021-ben 84 ezer fő, 2022-ben pedig már csak 72 ezer¹⁹. A teljes munkaidőben dolgozó közfoglalkoztatottak bére 2023. januártól 16 százalékkal, bruttó 116 ezer forintra nőtt.

A **Nő az esély** program a hátrányos helyzetű, elsősorban roma nők számára biztosít foglalkoztatásba ágyazott képzést. A 2007-2013-as programozási időszakban lezajlott program továbbfejlesztéseként, azzal megegyező célzott munkakörökben (óvodai dajka, kisgyermekgondozó-nevelő, gyermek- és ifjúsági felügyelő, szociális gondozó és ápoló, szociális asszisztens) 1 220 fő képzése valósul meg. A 36 hónapos projektidőszakot követően 2022-ben 66 helyszínen megtörtént a projektzárás, ami 1028 fő célcsoporttagot érintett. A szakmák megszerzésének eredményeként az eddig távozó célcsoporttagok 81 százaléka sikeresen kilépett a munkaerőpiacra. Ezek a programok fontos eszközei a hátrányos helyzetű emberek munkaerő piaci felkészítésének, a tartós munkanélküliség felszámolásának.

Az **Aktívan a tudásért** program az alacsony iskolai végzettségű vagy iskolai végzettséggel nem rendelkező, 18-55 év közöttiek alapkompenciáinak emelését célozza. Eredményképpen csökken az általános iskolai végzettséggel nem rendelkező aktív korúak száma, mérséklődik a funkcionális analfabetizmus és a résztvevők további képzési vagy foglalkoztatási programokba kapcsolódhatnak be. A 2023. június 30-áig futó programban 2022 végéig 29 829 főt vontak be. A képzéseket 16 676 fő végezte el sikeresen, akik közül 4 217-en már munkagyakorlaton is részt tudtak venni.

Felzárkózást támogató programok

A 2019-ben indult **Felzárkózó települések** (a továbbiakban: FETE) hosszú távú programja egy komplex társadalmi integrációs program, amelynek célkitűzése a felzárkóztatás elősegítése Magyarország 300 leghátrányosabb helyzetű településén. A települések bevonása fokozatos, a program eddig 118 településen kezdődött el. A program célja, hogy átfogó beavatkozási csomagot kínáljon a társadalom legsebezhetőbb rétegei számára (összhangban a CSR3 (2022) országspecifikus ajánlással). A helyi diagnózis alapján infrastrukturális (pl. lakáskörülmények javítása, szociális lakásügynökség működtetése, naperóművek telepítése - amelyek bevételeiből rászoruló családok fűtése támogatott előrefizetős órák segítségével), valamint szociális (kora gyermekkori fejlesztés, zenei és sport programok, drog prevenció, családmentor program stb.) beavatkozásokra egyaránt sor kerül. 2023-tól a program finanszírozása európai uniós forrásokra (RRF, EFOP, EFOP Plusz) támaszkodik.

A 2022-ben indult RRF program keretében főként infrastrukturális fejlesztésekre kerül sor a lakhatás, megújuló energiatermelés – energiaszegénység csökkentése, gazdaságfejlesztés, valamint pedagógiai fejlesztés területén. A „**Szociális lakások építése, felújítása, lakhatási körülmények javítása**” program keretében a következő években a program befejezéséig legalább 1600 lakás megvásárlása és felújítása, valamint legalább 400 új szociális bérlakás építése valósul meg (a mobilitás elősegítése céljából, részben a felzárkózó településeken kívül), amelyek működtetése szociális lakásügynökség keretein belül történik. A programra igénybe vett hazai és RRF-források összege 56,1 milliárd forint.

¹⁹ https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0051.html

A „**Megújuló energiatermelés és felhasználás a hátrányos helyzetű településeken**” projektben 2025. év végéig legalább 25 ezer kWp megújuló energiát megtermelni képes erőmű-kapacitás kerül létrehozásra, amely mintegy 10 ezer fő fűtését támogatja. A projekt megvalósításához szükséges hazai és RRF-források összege 12,9 milliárd forint.

A felzárkózó településeken élők munkakészségeinek fejlesztését, helyi gazdaságba való bekapcsolódását célozza a „**Helyi sajátosságokon alapuló munkaszocializáció és készségfejlesztés, a helyi gazdasági kultúra erősítése**” program, amelynek keretében az elérendő cél a kiválasztott településekről 10 ezer fő a munkaszocializációs programokban való részvétele a 2026-os befejezéséig. Az elszámolható és nem elszámolható (hazai) támogatás összege: 15,5 milliárd forint. A program finanszírozását 10,1 milliárd forint hazai és közösségi forrás biztosítja.

A gyermekek esélyeinek növelése

A **Fókuszban a gyermek** projekt 2021-ben indult el EFOP forrásból. A projekt hozzájárul a Felzárkózó települések program megalapozásához, a kevésbé fejlett régiókban a leghátrányosabb helyzetű településeken élő gyermekek esélyeinek növeléséhez, életkörülményeinek javításához, a gyermekszegénység negatív hatásainak csökkentéséhez helyben elérhető, intenzív, komplex szociális munka, család- és gyermekgondozás, valamint a tevékenységek szakmai-módszertani támogatásának biztosításával. A Projekt közvetlen célcsoportja a program leghátrányosabb helyzetű településeiben élő 0-14 éves gyermekek, családjuk és a családokkal foglalkozó szakemberek, közvetett célcsoportja a „felzárkózó települések” teljes lakossága. A program működését biztosító támogatás összege 2023-ig 7,9 milliárd forint volt, ám a folyamatban lévő ráemelés követően várhatóan eléri a 20,85 milliárd forintot.

A 2023-ban záruló EFOP-1.4.5-20 programot 2024-ben felváltó **EFOP Plusz** keretében a program működésének, koordinációjának, szociális, közösségfejlesztési, gyerekkori támogatással, valamint egészségügyi prevencióval kapcsolatos elemei valósulnak meg. A program alapja az elszegényedett kistérségeken, helyben végzett állandó és intenzív szociális munka. A további elemek erre alapozva, a helyiek segítségével, helyi szinten beazonosított szükségletek és a szolgáltatások feltérképezése alapján felállított diagnózis mentén valósulnak meg. Olyan hiánypótló szolgáltatásokat nyújt, amely előmozdítja az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést, olyan rászorulóknak, akiknek túlnyomó többsége munkavállalási és megélhetési gondokkal, valamint egészségi problémákkal küzd, és rossz lakhatási körülmények között él. A támogatás összege (a társfinanszírozással együtt) 84,76 milliárd forint.

A „**Közösségorientált pedagógia**” projekt zárásáig, 2026. június 30-ig a kiválasztott településeken legalább 100 köznevelési és szakképzési intézmény részesül a pedagógiai fejlesztésből. Ez olyan támogatásokat foglal magában, mint a köznevelési intézmények szociális diagnózisa, kibővített iskolai programok, ösztöndíjak a középiskolások számára (érettségéhez vezető középfokú oktatáshoz kapcsolódó ösztöndíjak), közösségorientált tanítási módszerek alkalmazása és karrier-tanácsadás. A hazai és RRF támogatások összege: 10,1 milliárd forint.

A „**Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistérségi komplex gyermekprogramok támogatása**” című EFOP 1.4.3-16 című felhívás keretében 1000 fő alatti településeken Jó kis hely közösségi terek jöttek létre, valamint 1000-5000 fős lakosságot számláló településeken Biztos Kezdet Gyerekházak. A Biztos Kezdet Gyerekház program ahhoz járul hozzá, hogy a hátrányos helyzetű, többségében roma származású 0-3 éves kisgyerekek, legtöbb esetben az édesanyjuk bevonásával, korai életszakaszuktól

fogva segítséget kapjanak készségeik és képességeik kibontakoztatásához az óvodai és iskolai beilleszkedésük és sikerességük megalapozása érdekében. 2022-ben több mint 160 gyerekház működött az ország területén, a korábban közösségi forrásból finanszírozott program 2023-tól már hazai költségvetési forrásból működik. A magyarországi szegénység vidéken, az aprófalvakban koncentrálódik. A projekt meghirdetésekor több mint 200 olyan 1000 fő alatti település volt az országban, ahol a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek aránya 50 százalék feletti. Ezen települések számára kínált komplex szolgáltatásokat és helyi igényekre épülő programokat a Jó kis hely PILOT program, melynek fókuszában elsősorban a 25 éven aluli korcsoportok állnak, ugyanakkor a település teljes közösségéhez szól. A 37 településen a „Jó kis helyek” a gyerekek számára eddig el nem érhető esélynövelő szolgáltatások kialakításával hozzájárulnak a település életminőségének javításán túl, a szegénység és társadalmi kirekesztettség elleni küzdelemhez is.

Szociális szakterület

Az RRF-8.4.1-21 kódszámú felhívás keretében zajló, az önellátásra korlátozottan képes emberek biztonságát és életvédelmét szolgáló digitalizációs projekt célja az 65 évnél idősebb embereknek saját lakókörnyezetükben nyújtott új típusú alanyi jogon járó, jóléti szolgáltatási rendszer kialakítása, amely lehetővé teszi az otthonukban élőknek, hogyha eseti jelleggel segítségre szorulnak, a nap 24 órájában működő diszpécserközpont szolgáltatásaival gyors és hatékony segítséget kapjanak a családjuk vagy a megjelölt kontaktszemély bevonásával.

Az Egyesült Nemzetek fogyatékos személyek jogairól szóló – CRPD – egyezményvel összhangban folytatódta az **önellátásra korlátozottan képes – fogyatékossgal élő, pszichiátriai beteg, szenvedélybeteg** – személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, **a célcsoportok** vonatkozásában engedélyesenként 50 főnél nagyobb intézményi ellátási forma teljes körű kiváltását és a lakók igényeire reflektáló, **magas minőségű, hozzáférhető közösségi alapú ellátási formák** kialakítását célzó konstrukciók. Az EFOP-2.2.2-17 kódszámú, „Intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése” című konstrukció keretében 24,15 milliárd forint forrásból a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában lévő intézményekben 1925 férőhely kiváltása valósul meg, továbbá az IRMÁK Nonprofit Kft. fenntartásában összesen 125 férőhelyen jött létre támogatott lakhatás a csobánkai Kraxner Alajos Speciális Foglalkoztató Otthon és Intézményeinek teljes kiváltása eredményeként. Szintén VEKOP-konstrukció keretében az IRMÁK Nonprofit Kft. albertirsai Speciális Foglalkoztató Otthona férőhelyeinek kiváltása valósult meg 82 fő ellátását biztosító 7 támogatott lakhatás ház, valamint szolgáltató központ létrehozásával Albertirsa településen.

Az önálló életvitel támogatására 2022. október 28-án megjelent az EFOP 2.2.25. kódszámú, „Közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése – támogatott lakhatás kialakítása, szociális alapszolgáltatás fejlesztése” című felhívás 25 milliárd forint keretösszegeből az „önálló” szolgáltatások kialakítását és fejlesztését támogatja. A fejlesztéssel egyfelől elérhető, hogy az elsősorban a jelenleg intézményi elhelyezésre váró, illetve a saját otthonukban az alapszolgáltatások támogatása mellett már önálló életvitelt folytatni nehezen tudó fogyatékossgal élő személyek és pszichiátriai betegek számára rendelkezésre álljon az önálló életvitelüket támogató, a szükségleteikre és igényeikre jobban reagáló, közösségbe integrált szolgáltatási forma. Másfelől, a szolgáltatási gyűrűt adó szociális alapszolgáltatások fejlesztése – melyek ellátnak saját otthonukban élő igénybevevőket és támogatott lakhatásban élőket is – hozzájárul a fogyatékossgal élő személyek és pszichiátriai betegek integrációjához, az intézményi elhelyezés megelőzéséhez.

A nemzetközi és a hazai szakpolitika egyöntetűen a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztését, az önálló és önrendelkező életvitel támogatását hangsúlyozza. A 2022. október 6-án megjelent **1 milliárd forint keretösszegű EFOP-1.9.10-22 Községi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése – személyi támogatási rendszer kialakítása című felhívás** célja a fogyatékos személyt középpontba helyező újszerű, rugalmas, a közvetlen célcsoporttagok által irányított személyes támogató szolgáltatás kialakítása.

A konstrukció egy olyan **személyes támogatási rendszer modellezését** kíséri meg, melynek köszönhetően a célcsoportot alkotó fogyatékos személyek számára

- 0-24 órás és hétvégi rendelkezésre állással lehetővé válik a tényleges társadalmi integráció, a közösségi részvétel,
- a családi élettel, mindennapi életvitellel kapcsolatos igényeik fedezéséhez szükséges személyes támogatás elérhetővé válik,
- lehetővé válik, hogy megkezdjék vagy folytassák a szakképzés, felnőttképzés vagy felsőfokú képzés keretében a tanulmányaikat, vagy elhelyezkedjenek a nyílt munkaerőpiacon.

Az önálló életvitelt támogató rendszer lényegi eleme, hogy a fogyatékos személy kezébe helyeződik a döntés arról, pontosan miképpen kíván megbirkózni a hétköznapi kihívásokkal. A számukra elérhetővé váló **személyes segítség megkönnyítheti az otthoni életet és megakadályozhatja az intézményi körülmények közé kerülést.**

8. Oktatás

Az oktatási rendszer fejlesztési kereteit meghatározó **köznevelési és felsőoktatási stratégiák az oktatás minőségi fejlesztését fogalmazzák meg fő célként** a sikeres, versenyképes felnőtté válás érdekében. A 21. századi technológiai környezetre épülő, versenyképes köznevelés megteremtése mentén a digitális oktatáshoz történő egyenlő hozzáférés az egyik prioritás. A köznevelésnek továbbra is kiemelt célja a társadalmi felzárkóztatás és hátrányos társadalmi helyzetű, illetve sérülékeny tanulói csoportok jó minőségű oktatáshoz való hozzáférési esélyeinek további javítása. A felsőoktatás területén 2022-ben és 2023-ban az oktatás gyakorlatorientált átalakítása, a képzések gyakorlati tartalmának bővítése áll részben a középpontban, valamint folytatódik több felsőoktatási intézmény komplex infrastrukturális fejlesztése.

Köznevelési és felsőoktatási infrastrukturális fejlesztések

A minőségi oktatás, illetve a hátránykompenzáció elősegítésének egyik fontos feltétele a **megfelelő mennyiségű és minőségű oktatási intézmény**. Ennek biztosítása érdekében a Kormányzat jelentős összegeket fordít az oktatási intézmények infrastruktúra-fejlesztéseire. A magyar Kormány által 2015-ben indított **Modern Városok Program** keretében 2020 és 2024 között a vidéki középvárosokban jelentős intézményfejlesztési, kapacitásbővítési beruházások történnek összesen mintegy 37,8 milliárd forint értékben a középfokú intézmények és kollégiumaik, valamint 48 milliárd forint értékben a felsőoktatási intézmények campusai tekintetében, melyből 63 milliárd forintot költségvetési forrás biztosít.

A köznevelési infrastruktúra fejlesztésére 2018 óta 4576 helyszínen megközelítőleg 983 milliárd forintot fordított a Kormány, és több programot is elindított, amelyek az iskolák és óvodák fejlődését szolgálják. A Nemzeti Köznevelési Infrastruktúra Fejlesztési Programban (TTT) 2023. január végéig 118 beruházás esetében fejeződött be a kivitelezés. A TTT programban eddig 43 helyszínen tornaterem, 34 helyszínen tanuszoda, 33 iskola esetében pedig tanteremfejlesztés valósult meg, valamint megépült 7 új iskola és megújult 1 új óvoda. **Jelen támogatási időszakban a TOP Plusz keretéből** mintegy 200 milliárd forint áll majd rendelkezésre az óvodák, alap- és középfokú köznevelési intézmények, illetve kollégiumok infrastrukturális fejlesztésére (és azon belül kiemelten az energetikai korszerűsítésre). A sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat nevelő-oktató intézmények és a pedagógiai szakszolgálati feladatokat ellátó köznevelési intézmények esetében sajátos jellegüknek megfelelő átalakítás, kialakítás is finanszírozható. Az intézkedéshez kapcsolódó felhívás elkészült, megjelenése 2023-ban várható. A Magyar Falu Program keretében 231 település (5 ezer fő alatti) kapott támogatást iskolaépület felújításhoz, és iskolai tornatermek, tornaszobák fejlesztésére, valamint 294 kistelepülés óvodai játszóudvar, játszótér fejlesztésére.

Felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésére központi költségvetési forrásból több komplex, és sok kisebb fejlesztés történt az elmúlt években, melyek minden esetben modern oktatási környezetet hoztak vagy hoznak létre. 2022 tavaszán a Kormány húsz felsőoktatási intézmény majdnem 200 milliárd forintnyi támogatásáról döntött, amelyet infrastruktúrafejlesztésre, valamint a tudományos parkok megújítására használhatnak fel az intézmények.

8.1. Köznevelés

Az Európai Bizottság köznevelést érintő 2019. évi országspecifikus ajánlása, hogy Magyarország „Javítsa az oktatás eredményességét és növelje a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák minőségi, inkluzív többségi oktatásban való részvételét”, míg a 2020. évi ajánlás a befogadó oktatáshoz való hozzáférés biztosítására irányult. A Köznevelési Stratégia 2030 [az Európai Unió számára készített köznevelési stratégia 2021-2030 elfogadásáról szóló 1551/2020. (VIII. 25.) Korm. határozat] helyzetértékelése azonosítja a köznevelés előtt álló legfontosabb kihívásokat: a pedagógusok diplomás átlagbérhez viszonyított átlagbére emelésre szorul; a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés színvonala nem egyenletes; a pedagógusok felkészültségének és megbecsültségének további erősítése szükséges; a köznevelési infrastruktúra (beleértve a digitális eszközellátottságot) egyenetlen.

A 2021.évi Országos kompetenciamérés eredményei azt mutatják, hogy a 10. és a 8. évfolyamon a negatív várakozás ellenére sem tértek el érdemben az előző évek átlagától, ezeken az évfolyamokon a tanulók a tantermen kívüli, digitális munkarendben is az előző évekhez hasonlóan teljesítettek. A hatodik évfolyamon matematikából az előző 12 év átlageredményéhez képest 1,7 százalék, a szövegértés terén 0,7 százalék a csökkenés mértéke, ami az adott körülmények között jó eredménynek számít.

2023-ban részben folytatódnak az előző években megkezdett fejlesztések, amelyekhez új oktatási intézkedések is csatlakoznak. A tervezett intézkedések hozzájárulnak a sérülékeny tanulói csoportok (a sajátos nevelési igényű, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók) minőségi oktatáshoz való hozzáféréséhez, a lemorzsolódás, a korai iskolaelhagyás megelőzéséhez és a végzettségi szint javításához, az iskolák infrastrukturális fejlesztéséhez, a digitális oktatás elősegítéséhez, a pedagógusellátottság biztosításához, ezáltal a köznevelési szolgáltatás színvonalának emeléséhez.

A 21. század új kihívásai, a digitalizáció térhódítása, a pedagógusokkal szembeni elvárások, a tanulók attitűdváltozása, továbbá a Magyarországon is megjelenő koronavírus-járvány új feladat elé állították a köznevelési rendszert. A köznevelés elkövetkező időszakra vonatkozó átfogó céljai az oktatás eredményességének és inkluzivitásának növelése, a köznevelési szolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, valamint a szakember-ellátottság színvonalának fejlesztése. A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (HEE) keretében finanszírozott programok, reformok és beruházások az említett kihívásokra és kitűzött célokra reagálnak.

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) keretében finanszírozott programok:

A digitális átmenet egyik fő célja a **digitális oktatáshoz való egyenlő hozzáférés feltételeinek biztosítása a tanulók és a pedagógusok számára**, amelynek keretében az 5-12. évfolyamos tanulók és pedagógusaik, valamint az iskolák korszerű személyes használatú digitális eszközöket, valamint a tanulói kreativitást és problémamegoldó gondolkodást fejlesztő eszközöket (pl. robotikai eszközök, programozási készségeket fejlesztő készletek, drónok) kapnak. Az eszközök használatával a tanulók olyan digitális kompetenciákra tehetnek szert, amelyekkel a munkaerőpiacon is versenyképesek lehetnek. A fejlesztés során prioritást élveznek azok a – jellemzően hátrányos helyzetű térségekben található – kis létszámú iskolák, amelyek a rendelkezésre álló digitális eszközök és az azok alkalmazására irányuló pedagógiai módszertani tudás tekintetében is kevésbé felkészültek, mint a nagyobb és jobban felszerelt köznevelési intézmények. A fejlesztés részeként már sor került 2022-ben 120 ezer notebook beszerzésére és kiosztására.

A kis létszámú feladatellátási helyeken a magasabb színvonalú oktatáshoz való hozzáférés támogatás célja az alacsonyan teljesítő, kis létszámú intézményekbe járó, gyakran hátrányos helyzetű, felső tagozatos tanulók számára azon lehetőség megteremtése, hogy az érintett fiatalok jól felszerelt, magas színvonalú köznevelési feladat-ellátási helyen tudjanak tanulni, és az ehhez szükséges támogatást megkapják. Az intézkedést 2023-ban pilot jelleggel legalább öt köznevelési intézményben valósítjuk meg. Az iskolahálózat feltérképezésének részletes felmérése 2023. január-februárban megtörtént, feldolgozása folyamatban van.

A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése érdekében tervezzük 2023 második negyedévében a **sajátos nevelési igényű, tartós gyógykezelés alatt álló, illetve pedagógiai szakszolgálati ellátásban részesülő gyermekek, tanulók nevelésének-oktatásának támogatását** 16 milliárd forint értékben. A fejlesztés kiemelt célja a pedagógiai szakszolgálati intézmények, a gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részesülő és a tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek, tanulók köznevelési ellátásában részt vevő intézmények eszközellátottságának és utaztatási szolgáltatásainak bővítése, fejlesztése, valamint a helyben elérhető szolgáltatások kiterjesztése. A beavatkozás keretében megvalósul a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő intézmények szakmai fejlesztése, ezen belül az intézmények szakmai megújulásának támogatása, a minőségi szolgáltatás nyújtásához szükséges eszközök biztosítása, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók társadalmi elfogadásának elősegítése.

A köznevelés minőségének javítása szempontjából fontos a jól felkészült, megfelelően képzett pedagógusok biztosítása. A változó igényekhez igazodva 2023 harmadik negyedévében tervezzük a **pedagógusok átképzését és az intézményvezetők vezetői készségeinek javítását**, amely révén pedagógusok számára válik lehetségessé ingyenesen rövid idő (2-4 félév) alatt új szak megszerzése. Az intézkedés hozzájárul ahhoz, hogy különösen a nagyobb kihívásokkal küzdő szakokon biztosítható legyen a jövőben is a megfelelő pedagógusellátottság. Az intézményvezetők és helyetteseik képzése az intézmények eredményesebb, hatékonyabb vezetésének elősegítése, és a jövőben jelentkező komplexebb humánerőforrás-gazdálkodási kihívások (pl. teljesítményértékelés) érdekében szükséges. Az intézkedésre 9,7 milliárd forintot tervezünk. Az átképzések tervezetten 2023 őszén kezdődnek.

A **Pedagógus életpályamodell** megjelenik a HET-ben is mint reform, de annak finanszírozása az EFOP Plusz keretéből és hazai forrásból valósul meg. Az intézkedés célja a pedagóguspálya vonzóbbá tétele, a pályára jelentkezők számának növelése, a pedagógusok motiválása, pályán maradásának elősegítése. Megvalósul a köznevelési rendszerben dolgozó pedagógusok több éven át tartó, folyamatos bérfelvezetése annak érdekében, hogy 2025-re a pedagógus átlagbér elérje a magyar diplomás átlagbér 80 százalékát, és 2030-ig legalább ezen a szinten is maradjon. A pályakezdők esetében a béremelés a 2025. évben a többi pedagógushoz képest átlagosan 10 százalékkal lesz magasabb. A kedvezményezett és a felzárkózó települések köznevelési intézményeiben, valamint a 10 százalékot meghaladó hátrányos helyzetű tanulói aránnyal rendelkező és integrációs pedagógiai módszert alkalmazó intézményekben dolgozó pedagógusok bére legalább 12,5 százalékkal magasabb lesz, mint a többi pedagógusok bére. A pedagógus béremeléssel kapcsolatos legfontosabb célokat törvényben rögzítjük. A béremelés első lépését 2023. januárban a Kormány önerőből már biztosította, amikor átlagosan 10 százalékkal (de a pályakezdők esetében mintegy 25 százalékkal) emelte a pedagógusok bérét. A következő emelési lépéssel 2023. január elsejétől visszamenőleg a pedagógusok átlagkeresete a diplomások átlagkeresetének mintegy 65 százalékára emelkedik.

A szegregációs kockázatok csökkentése érdekében további intézkedés tervezése van folyamatban, amely a hátrányos helyzetű tanulók ellátásában való arányosabb részvételt, a deszegregációt célzó beavatkozások további erősítését célozza. A tervezett rendelkezés szerint 2024-től az adott évi költségvetési támogatás összege csökkentett mértékű lenne azon általános iskolák esetében, amelyek több általános iskolát magában foglaló településen találhatóak, és amelyek a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű tanulók nevelésében, oktatásában a települési arányhoz képest lényegesen kisebb mértékben veszik csak ki a részüket. A törvénytervezet társadalmi egyeztetése folyamatban van.

További szakpolitikai intézkedések:

Továbbra is számos célzott intézkedés szolgálja a **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű – köztük roma** – tanulók esélyeinek javítását. A Tanodákat civil vagy egyházi szervezetek működtetik. A köznevelés rendszerén kívül, alulról jövő kezdeményezésként létrehozott tanodák képesek voltak megszólítani a hátrányos helyzetű tanulókat és családjaikat. A Tanoda a helyi sajátosságokra, a gyermekek, fiatalok önkéntes részvételére és egyéni szükségleteire építő, innovatív szemléletű, hátránykompenzáló kezdeményezés. Olyan, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó, komplex szolgáltatást nyújt, amelyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres, a társadalmi perifériára szoruló gyermekek és fiatalok korlátozottan vagy egyáltalán nem érhetnek el. A Tanodák minden évben **közel 5700** gyereknek/fiatalnak nyújtanak segítséget.

A hátrányos helyzetű tanulók általános iskolai és középiskolai sikerességének elősegítését szolgáló **Útravaló Ösztöndíjprogram** út a középiskolába, út az érettségihez és út a szakmához alprogramok keretében a 2022/2023. tanévben közel 10 ezer tanuló részesült ösztöndíjban és mentori támogatásban. Az ösztöndíj támogatás (és mentorálás) a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 intézkedési terve alapján azonosított lemorzsolódást megelőző iskolai sikerességet támogató eszköz. A tanuló elsősorban szociális jogosultság alapján kerülnek be a programba, az ösztöndíj mértéke azonban teljesítményalapú, függ az előző év végi tanulmányi eredménytől.

A **Roma Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíj** program célja, hogy kettő tanéven keresztül támogassa a kiváló tanulmányi eredményű roma nemzetiségi tanulókat ahhoz, hogy sikeres érettségi vizsgát követően felsőfokú oktatási intézményben folytassák tanulmányaikat. A 2022/2023. és a 2023/2024. tanévben 26 tanuló részesült havi 30 ezer forint/fő ösztöndíj támogatásban.

Az oktatási és gyermekjóléti szakterület tevékenységére és együttműködésére épülő, hazai forrásból modellezett **Kollégium Plusz program** új intézkedésként jelenik meg a felzárkózási politika intézkedései között. A 2017-ben elindult PILOT program által a már korábban is működő kollégiumok számára nyílik lehetőség egy fenntartható, esélynövelő funkció bevezetésére és alkalmazására. A 2017-ben indult a modellprogram jelenleg **8 helyszínen, átlagosan 210 gyermeket ér el**, főként a leghátrányosabb helyzetű régiókat érintően.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, illetve rászoruló, középfokú oktatásban résztvevő tanulók iskolai sikerességét, a lemorzsolódás megelőzését komplex módon szolgáló **Arany János Tehetséggondozó Program (AJTP), Arany János Kollégiumi Program (AJKP)** megvalósítása továbbra is folyamatos. Tanévenként megközelítőleg 4 ezer fő hátrányos helyzetű tanuló vesz részt a programokban.

A **Tanítsunk Magyarorszáért mentorprogram** célja a hátrányos helyzetű fiatalok oktatási rendszerből történő lemorzsolódásának csökkentése, valamint munkaerő-piaci integrációjának támogatása. A mentorprogram keretében a felsőoktatásban aktív jogviszonnyal rendelkező hallgatók mentorálnak

általános iskolákban résztvevő tanulókat. 2023-ban országszerte már több mint 100 általános iskolában jelen van a program. A program 17 felsőoktatási intézményben több mint 1000 mentorral, több mint 4 ezer mentorálttal működik. A program bővülését és szakmai munkáját az alapítók által létrehozott Tanítsunk Magyarországotért Alapítvány segíti.

8.2. Felsőoktatás

A Kormány célja a globális kihívásokra válaszolni képes, **a hosszabb távú gazdasági és társadalmi célokkal is összhangban álló minőségi felsőoktatási rendszer kialakítása**, amely minél több diák számára nyújt versenyképes tudást, és emellett alkalmas a kutatói utánpótlás megerősítésére. További prioritás a magyar egyetemek nemzetközi versenyképességének, oktatási színvonalának növelése, Magyarország regionális tudásközponttá válása.

2021-ben a 30-34 éves fiatalok körében a felsőfokú végzettségűek 32,9 százalékos aránya mintegy 8,3 százalékponttal volt kevesebb, mint az EU átlag (41,2 százalék). Az arány valószínűleg a magas lemorzsolódási arány következtében relatíve alacsony. A lemorzsolódási arány csökkenése érdekében több intézkedést is hozott a Kormány, illetve tervez a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz) keretében.

2023-ban több mint 126 ezren, 27 százalékkal többen jelentkeztek egyetemre és főiskolára, mint 2022-ben. A jelentkezők 62 százaléka modellváltott felsőoktatási intézménybe adta be a jelentkezését. Ma már 42 ezer külföldi hallgató tanul a magyar felsőoktatási intézményekben, amelyek egyre jobb helyezéseket érnek el a világranglistákon. 2022-ben már 11 magyar egyetem került be a világ legjobb 5 százalékába, vagyis 28 ezer egyetem közül a legjobb 1400 közé. A kormány célja, hogy a felsőoktatásban a matematikai, természettudományi, mérnöki és informatikai (MTMI) területek részaránya 2030-ig elérje az 50 százalékot, minden második hallgató MTMI-képzést válasszon. 10 egyetemistából 8 állami ösztöndíjat kap.

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) keretében finanszírozott programok:

A HET egyetemek megújítását célzó reformjai keretében a Kormány megvalósítja a **felsőoktatás ágazati modernizációját**. A reform egyszerre célozza a felsőoktatás képzési rendszerének gyakorlati fókuszú átalakítását, teremti meg egyes területeken a szakképzéssel és az innovációval való képzési és szabályozási együttműködését, továbbá erősíti meg a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelően a felsőoktatáshoz kapcsolódó továbbképzés, ráképzés és átképzés rendszerét. A reform keretében valamennyi jogforrás, szabályozó és eljárásrend felülvizsgálata, valamint a felsőoktatási képzési területek felsőoktatási képzési jegyzékben való megújítása valósul meg. A munkaerő-piaci igényeknek megfelelő felsőoktatási képzésekhez kulcsfontosságú a **felsőoktatás képzések gyakorlatorientált átalakítása**, amelynek keretében az államilag elismert felsőoktatási intézmények több, mint felének (36 darab) esetében a belső gyakorlóléhelyek infrastrukturális fejlesztése, digitális infrastruktúra- és kompetenciafejlesztés, felsőoktatási hallgatók és dolgozók készségfejlesztése, nemzetköziesítési tevékenység valósul meg. Az infrastruktúrafejlesztés keretében cél a felsőoktatási intézmények gyakorlati képzéseikhez, oktatáshoz, minőségi intézményi szolgáltatások nyújtásához kapcsolódó épületinfrastruktúra és eszközállomány fejlesztése, figyelemmel a zöld és digitális átállás elősegítésére. A megvalósuló fejlesztések emellett elősegítik a képzési kapacitások modernizálását, valamint a tudásbázisok növelését és hozzáférésük javítását, hozzájárulnak a hazai felsőoktatási rendszer nemzetközi versenyképességének növeléséhez és elősegítik a hazai intézmények fokozottabb bekapcsolódását az Európai Felsőoktatási Térségbe. A projektek előkészítő tevékenységei

megvalósultak, minden Kedvezményezett felsőoktatási intézmény megkezdte a projektek megvalósítását. A képzési tevékenységek esetében 2022. október 30-ig teljesítették a felsőoktatási intézmények az első mérföldkövet.

További szakpolitikai intézkedések:

A Kormány 2022. július végén az egyetemekkel és a hallgatói érdekképviseléssel folytatott konzultáció után elvi döntést hozott a **felsőoktatási felvételi rendszer megújításáról**. A felvételi rendszer módosítása a megújult felsőoktatás esetében azért is vált szükségessé, mivel 21 modellváltott és 16 egyházi fenntartású egyetem esetében – ahova már a hallgatók háromnegyede jár – egy új szerződéses keretrendszer alakult ki, melyben a magánintézmények állami közfeladatot ellátva 6 éves teljesítmény és minőség alapú szerződés szerint végzik feladatukat. Megszűnik a felvételi követelményként előírt egy emelt szintű érettségi kötelezettsége. A felsőoktatásért felelős miniszter az érettségi tárgyak egy bővebb körét (érettségi mátrix) határozza meg képzési területenként és szintenként, amelyből a felsőoktatási intézmény választja ki az érettségi pont számításához az elvárt érettségi vizsgatárgyak körét, és hogy kér-e egy adott szakhoz emelt szintű érettségi vizsgát.

Az **idegen nyelvre vonatkozó nyelvvizsga-követelmények hatályon kívül helyezésre kerültek**, nem szükséges középfokú nyelvvizsgát szerezni az oklevélszerzéshez. Az intézkedés egyik fő célja a felsőoktatásból lemorzsolódók (diplomát nem szerzettek) arányának csökkentése. A nyelvvizsga előírásának hatályon kívül helyezésével egy időben a nemzeti felsőoktatási törvény előírja, hogy a felsőoktatási intézmény feladata, hogy gondoskodik az adott szakon (alapképzésben, mesterképzésben, osztatlan képzésben illetve felsőoktatási szakképzésben) szerezhető szakképzettség gyakorlásához szükséges idegen szaknyelvi ismeretek oktatásáról és a szaknyelvi ismeretek megfelelő méréséről. A létrejött szabályozás jelentős mértékben hozzájárul az egyetemi autonómia kiszélesítéséhez és oda telepíti a döntés lehetőségét, ahol az ezzel kapcsolatos felelősség is nyugszik.

Hosszútávú stratégiai cél a **duális képzésben résztvevők számának jelentős növelése, a felsőoktatási képzések gyakorlati tartalmának kiszélesítése**. A duális képzésekben tanuló hallgatók számára ma komoly többletterhelést jelent, hogy miközben egyetemi tanulmányaik mellett igen nagy óraszámban dolgoznak, a legtöbb esetben a hagyományos képzési rendben tanuló hallgatókra vonatkozó tanulmányi és vizsgakövetelményeknek kell megfelelniük. E többletterhek csökkentése érdekében terveink szerint a duális képzésben résztvevő hallgatók számára könnyített tantárgy- és vizsgafelvételi lehetőséget kezdeményezünk, kedvezőbb átsorolási szabályokat határozzunk meg. Integrált képzési modellt kívánunk kialakítani, melyben a duális hallgatók akár gyakorlati vizsgajegyves tárgyaikat is a képzésükben együttműködő vállalatnál teljesíthetik.

A felsőfokú végzettségűek arányának növelése elsősorban a végzési arány növelésével, vagyis a lemorzsolódás mértékének csökkentésével érhető el. Ennek érdekében a felsőoktatási intézmény hallgatói és oktatói, egyéb oktatást segítő személyzete mentori tevékenységével elsősorban tanulási fókuszú, tanulási környezetet támogató, **speciális képzési tartalmat fejlesztő, korai lemorzsolódást megelőző, megakadályozó szolgáltatások és programok** valósulnak meg GINOP Plusz forrásból hangsúlyozottan az ágazati stratégiában szereplő **kiemelt képzési területeken (orvos- és egészségtudományi, MTMI, agrár- és pedagógus képzésben)**.

A „**Minőségi digitális felsőoktatás biztosítása**” című projekt az EU Technikai Támogatási Eszköze (TSI) keretében valósul meg. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által vezetett és megvalósított projekt az Európai Bizottság Strukturális Reformtámogatási Főigazgatósága (DG REFORM) pénzügyi támogatásával, szoros együttműködésben valósul meg a Kulturális

és Innovációs Minisztérium (KIM) és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) részvételével. Az OECD és az EHEA nemzetközi bevált gyakorlataira alapozva a jelentés egy lehetséges modellt mutat be a teljesítményalapú önkreditációs rendszer magyarországi bevezetésére. A projekt zárójelentése 2023 márciusában jelent meg az OECD iLibrary-jén, amely értékeli a magyar felsőoktatási minőségbiztosítási rendszert, pontosabban annak erősségeit és gyengeségeit a digitális felsőoktatás minőségének biztosításában. A digitális felsőoktatás új minőségi normái, gyakorlatai és támogatásai nemzetközi feltérképezéséből származó kulcsfontosságú megállapítások alapján a jelentés ajánlásokat és szakpolitikai lehetőségeket kínál a magyarországi felsőoktatási akkreditációs rendszer folyamatban lévő reformjának támogatására, mint a MAB által a felsőoktatási intézmények akkreditációjához használt értékelési keretekbe integrálandó lehetséges digitális oktatási indikátorok listája. A projekt záró konferenciája 2023. március 29-én került megrendezésre Győrben.

A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (a továbbiakban: NKFIH) a KIM irányítása alatt álló irányító szervezet, amely az *RRF-2.1.2-21 Gyakorlatorientált felsőoktatási képzések infrastruktúra- és készségfejlesztése*, valamint az *RRF-2.3.1-21 Nemzeti laboratórium létrehozása és komplex fejlesztése* megvalósításáért felelős. A Kedvezményezettnek DNSH vállalásait vizsgálva a KIM és az NKFIH úgy ítéli meg, hogy azok minősége inhomogén, jelentős részük inkább formailag felel meg az elvárásoknak, amelyben komoly kiaknázatlan tartalmi potenciál fedezhető fel. Az NKFIH a **környezeti dimenziók integrálása az államháztartásba – a „ne okozzon jelentős kárt” (DNSH) elvének megvalósítása az állami finanszírozási programokban** TSI projekt keretében vállalja, hogy részt vesz az RRF szintű módszertani fejlesztésekben, bővíti az általa kezelt konstrukciók megvalósításáért felelős vezetőinek szervezési feladatait, amelyek eredményeit már saját konstrukciónak megvalósítása során validálja, egyúttal kormányzati szintű előterjesztéseket fogalmaz meg a pályázat vitatott tárgyában.

Az **Útravaló Ösztöndíj program Út a diplomához** alprogram a roma és hátrányos helyzetű hallgatók felsőfokú végzettség megszerzését célzó program. Az alprogram ösztöndíj-támogatási és önköltség-támogatási komponensből áll. A 2022/2023. tanévben összesen 377 (ebből 171 fő) hallgató részesült támogatásban.

A felsőfokú végzettséggel rendelkező romák számának növelése, valamint társadalmi szerepvállalásuk erősítése érdekében összesen 11 felsőoktatási **Roma Szakkollégiumban** segítik több száz, elsősorban roma fiatal egyetemi, főiskolai tanulmányait. 2023-ban több mint 300 roma vagy hátrányos helyzetű hallgató kezdte meg tanulmányait a szakkollégiumokban.

8.3. Szakképzés

A 2020 januárjában hatályba lépett szakképzési törvény jelentősen átalakította a hazai szakképzés rendszerét. Az új rendszer kialakítását és működtetését a Kormány folyamatosan monitorozza, a hatékonyabb és zavartalan működés érdekében rendszeresen felülvizsgálja a jogszabályi környezetet. **A szakképzés megújításának elsődleges célja volt, hogy rugalmasabbá és gyakorlatiasabbá tegye a rendszert**, ennek egyik alapvető feltétele az oktatók nagyobb megbecsülése. 2020 júliusában a Kormány átlagosan **30 százalékkal emelte meg a szakképzésben dolgozók bérét**, ezzel is ösztönözve a saját területükön kiemelkedő teljesítményt nyújtó szakemberek oktatói tevékenységét. **Idén januártól tovább nőtt a szakképzésben oktatók bére**, akik a köznevelési intézményekhez hasonlóan 10 százalékos béremelésben részesültek. Egy költségvetési törvénnyel összefüggő folyamatban lévő törvénytervezet megfogalmazza, hogy a szakképzésben oktatók átlagbérét legalább azonos arányban kell növelni az elkövetkezendő években végbemenő pedagógus

béremelés mértékével. Jelenleg folyik a szakképzésben **oktatók** – Szakképzés Európai Minőségbiztosítási Referenciakerete (EQAVET) szerinti – **teljesítményértékelése**, amely alapul szolgál az év során a további bérfeljesztéshez.

Jelenleg folyamatban van a 2020-ban megújított szakképzési rendszer finomhangolása. Ennek következtében hatékonyabbá válhat a vállalat és az iskola kapcsolatrendszere, több tanuló és partnercég kapcsolódhat a duális képzési formákba. Emellett felzárkóztatást segítő és a lemorzsolódást csökkentő céllal szélesíti a szakképzésbe jutás lehetőségét, többek között a végzettséggel nem rendelkezők számára. A módosítások során a Kormány nagyban támaszkodik a **Szakképzési Innovációs Tanács (SZIT)** javaslataira. A 2018-ban megalakult testület célja, hogy rendszeres fórumot biztosítson az érdemi párbeszédhez a kormányzat és a szakképzési rendszer meghatározó szereplői között. A SZIT tagjai a kormányzati oldal mellett a kamarák, nagyvállalatok, szakszervezetek, érdekképviselői szervek, oktatási szervezetek, intézményfenntartók és tanulói képviseletek delegáltjai. Az egyes gazdasági ágazatok részéről a szakképzés tartalmi szerkezetének fejlesztése és korszerűsítése, a munkaerő-piaci igények és a képzési kínálat összehangolása feladatköreiben az **ágazati készségtanácsok (ÁKT)** vesznek részt. Az új szakmai elvárásoknak megfelelő szakmasztruktúra kialakításában a 2019-ben működésüket hivatalosan is megkezdő ÁKT-k jelentős részt vállaltak.

Az ÁKT-k feladata, hogy elősegítsék a munkaerő-piaci igények és a képzési rendszer összhangjának megteremtését, valamint véleményezési, illetve javaslattételi munkával hozzájáruljanak a szak- és felnőttképzési rendszer működtetéséhez, szükségés átalakításának folyamatához.

A „**21. századi szakképző intézményfejlesztési program**” célja a vonzó tanulási környezet létrehozása a szakképzési centrumok intézményeiben, a minőségi szakmai oktatás feltételeinek megteremtése, a képzés során használt épületek, tantermek, tanműhelyek, laboratóriumok, valamint a tangazdaságok, közösségi terek **infrastrukturális és energiahatékony fejlesztése**, az eszközök korszerűsítése. A programot előkészítő, RRF-2.0.0-2021-00001 azonosító számú projekt keretében elindult a 21. századi szakképző intézményfejlesztési program beruházási és fejlesztési koncepcióinak műszaki szempontú összeállítása, megtörtént a részt vevő intézmények gépészeti rendszerének energetikai felmérése, a tanúsítványok elkészítése, valamint kidolgozásra került a beruházások megtakarítási rátáját indukáló primerenergia-megtakarítás módszertana és a horizontális szempontok érvényesítéséhez a hatástanulmány. Szakpolitikai szinten kiválasztásra kerültek a fejlesztésben részt vevő szakképzési centrumok. A megvalósításra vonatkozó végleges felhívás egyeztetése folyamatban van. A beruházás teljes tervezett költsége 96,2 milliárd forint.

A 2021-2022 során kialakított **akkreditált vizsgaközpontok** nagyfokú szakmai függetlenséget élveznek, a szakmai oktatás és a vizsgaszervezés az új rendszerben elválik egymástól. Emellett 2025 végéig állam által fenntartott, és az együttműködési megállapodással rendelkező, nem állami szakképzési alapfeladatot ellátó oktatási intézmények akkreditáció nélkül is szervezhetnek szakmai vizsgákat. Létrejön az országosan elérhető, központi, a legkorszerűbb eszközökkel felszerelt **Országos Központi Akkreditált Vizsgaközpont (OKAV)** hálózat, amely a színvonalas szakmai vizsgáztatás alapfeltételeit teremti meg az olyan szakmáknál és szakképesítéseknél, amelyek esetében nem áll rendelkezésre a vizsgáztatást lefolytató akkreditált vizsgaközpont. Az építési beruházás és eszközbeszerzés mellett az OKAV-hálózat keretében kialakításra kerül egy adatbázis, mely a hálózat központi épületében vizsgáztatható szakmák és szakképesítések képzési és kimeneti követelményei, valamint programkövetelményei és a központi épület vizsgatermeinek felszereltsége által meghatározott gyakorlati kérdések, tételsorok rendszerezett gyűjteménye. A programot előkészítő, RRF-2.0.0-2021-

00001 azonosító számú projekt keretében az OKAV központi épülete beszerzésre került, a megvalósítás az RRF-2.2.3-22-2022-00001 azonosító számú projekt keretében megkezdődött. A beruházás teljes költsége 12 milliárd forint.

A szakképzési rendszer átfogó, teljes képzési kínálatát lefedő tartalmi megújítása érdekében elkezdett **„Szakképzési digitális tananyagfejlesztés”** folytatódik. A szakképző intézményekben oktatók, tanulók számára készülő digitális tananyagok segítik a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelő szakmai tartalmak oktatását és a szükséges kompetenciák megszerzését, valamint az innovatív digitális szakmai oktatás támogatását a szakképző intézményekben. Azáltal, hogy a korszerű digitális tartalmak aránya növekszik, jobb minőségűvé és inkluzívabbá válik a szakmai oktatás, a szakképző intézményekből korszerűbb és piacképesebb szakmai tudással kikerülő tanulók pedig hozzájárulnak a gazdasági szereplők versenyképességéhez. A program előkészítése az RRF-2.0.0-2021-00001 azonosító számú projekt keretében megtörtént, a megvalósítás az RRF-2.2.1-22-2022-00001 azonosító számú projekt keretében megkezdődött. A beruházás teljes költsége 20 milliárd forint.

8.4. Felnőttképzés

A megújított felnőttképzési rendszer 2020 óta arra törekszik, hogy olyan eredményes felnőttképzési rendszer alakuljon ki, amely hozzájárul a tudás- és munkaalapú társadalom és gazdaság létrehozásához. **A felnőttképzés elsődleges célja, hogy a magyar munkaerő rugalmasan tudjon reagálni a technológiai változások jelentette kihívásokra**, ezáltal biztosítva a munkahelyek stabilitását és új munkahelyek létrehozását. **Fontos cél a munkaerő piaci igények eredményes és gyors kielégítése**, biztosítva, hogy a magyarok a képességeikhez és érdeklődésükhöz legjobban illeszkedő képzésekben vehessenek részt, és ezeknek megfelelő munkakörökben tudjanak elhelyezkedni. Ezen célokat szem előtt tartva, a fenti kihívásokra válaszul **számos újítás történt a korábbi stratégiai célok mentén 2022-ben a felnőttképzés jogszabályi és irányítási rendszerében**, a programkövetelményekre vonatkozó és más szabályozási elemekre vonatkozó rendelkezések tekintetében. A felnőttképzés és szakképzés **megújult irányítási struktúrája** hatékonyabb és célzottabb beavatkozások megtervezését, végrehajtását, közös nyomon követését és értékelését teszik lehetővé, összefogva a felsőoktatási, a szakképzési és az innovációs területekkel.

A Kormány célja a **Szociális Jogok Európai Pillére cselekvési tervre vonatkozó nemzeti cél teljesítése**, miszerint növekedjen a 25-64 év közötti felnőtt lakosság képzésben való részvétele. A szakpolitikai beavatkozásokat a strukturális alapok biztosította, a GINOP Plusz forrás segíti, illetve a felnőttképzési szakterület sikeresen pályázott két beavatkozás esetében is az Európai Bizottság szakpolitikai reformot támogató (TSI, Technical Support Instrument) forrásaira az élethosszig tartó tanulást elősegíti egyéni tanulási számla, valamint a mikrotanúsítványok hazai rendszerének kialakítására vonatkozóan. A felnőttképzési terület az RRF források tekintetében, közvetett módon vesz részt a zöld és a digitális átállást célzó intézkedések végrehajtásában, amelyeket a mikrotanúsítványok rendszerének bevezetése is támogat.

A **„munkavállalók és vállalatok alkalmazkodóképességének és termelékenységének javítása a munkaerő fejlesztésén keresztül”** megnevezésű program támogatja a munkaerő kompetenciafejlesztését, képzését felnőttképzők bevonásával, ezáltal hozzájárul a hazai munkaerő versenyképes növekedéséhez. A 70 milliárd forintos keretösszegű programot a foglalkoztatási és a felnőttképzési szakterület közösen kezeli. *(További részletek a foglalkoztatási fejezetben olvashatók.)*

A célok teljesítése érdekében az Európai Bizottság (DG Reform) jóváhagyta és támogatta a Kormány által benyújtott Technikai Támogatási Programot a magyar **Egyéni Tanulási Számla** (Individual Learning Account) bevezetésének támogatására benyújtott projekttervet. A felnőttkori tanulásban résztvevők számának növelése érdekében - a tanácsi ajánlással összhangban - megvizsgáljuk Magyarországon az Egyéni Tanulási Számla (ETSZ) rendszer bevezetésének lehetőségét, javasolt struktúráját és várható előnyeit. Az ETSZ egy közvetett finanszírozási eszköz, amely bevonja az érdekelt feleket (vállalkozások, szociális partnerek, önkormányzat, egyház, civil szervezet, az egyén, az állam) a képzés finanszírozási folyamatába, és az egyén döntésére bízva a képzési támogatás felhasználását - egy minőségbiztosított képzési lista keretein belül. Az ETSZ sok előnyt ígér (jogokkal és felelősséggel is felruházza az egyént), de a bevezetés módja, a minőségbiztosítás, a megfelelő módszertan és a monitoring alapvető a sikeres működéshez. A projekt hivatalos nyitórendezvénye 2023. január 24-én zajlott le.

A magyar Kormány 2022. októberében az Európai Bizottság (DG Reform) számára nyújtott be kérelmet az egységes, nemzeti szintű **mikrotanúsítvány rendszer kidolgozása** („Felkészülés a magyar nemzeti standardokra épülő mikrotanúsítvány rendszer bevezetésére”) érdekében, a pozitív döntés 2023. januárban született meg. A projekt időtartama 18 hónap, szakmai céljai illeszkednek a már megnyert Egyéni Tanulási Számla bevezetését előirányzó beavatkozáshoz, illetve a felsőoktatási szakterület pilot jellegű, mikrotanúsítvány rendszer kipróbálását célzó RRF beavatkozásához. A rövid, más módon jogviszonyt nem keletkeztető képzési szerződések a felsőoktatás, a felnőttképzés és a szakképzés esetében is felnőttképzési jogviszony keretében kerülhetnek adminisztrálásra, így a képzések után kiállított mikrotanúsítványok a felnőttképzési-folyamatos felnőttkori tanulási rendszerbe illeszkednek majd.

9. Egészségügy

Az egészségügyi ellátás jelenlegi és következő években tervezett fejlesztése nagymértékben Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve keretében valósul meg.

Ennek első eleme a korábban soha nem látott méretű **orvosi béremelés**, mely az eredetileg tervezett 300 milliárd Ft uniós támogatás helyett végül teljes mértékben hazai költségvetésből történhetett meg, fontos mérföldkőként egyúttal lehetővé téve a **hálapénz kivezetését**. Az egészségügyi szolgálati jogviszonyról szóló törvénnyel 2021 elején elindult béremelés a harmadik évben, 2023-tól már átlagosan két és félszeres béreket tesz lehetővé az orvosok számára. A négylépcsős 2019-2022 közötti szakdolgozói béremelés eredményeként az ápolói alapbérek átlagosan 72 százalékkal emelkedtek a 2018-as illetménybázishoz viszonyítva, így a 2018-as bér 30 százalékkal emelkedett átlagosan. A tervek szerint az **egészségügyi szakdolgozók** alapbérének emelése 2023. július 1-jétől, és 2024. március 1-jétől, két ütemben folytatódik és kiegészül az egészségügyben dolgozók béremelésével, így összesen 83 ezer szakdolgozó és 24 ezer további egészségügyben dolgozó részesül benne. Bármilyen, a jogszabályban meghatározott térítési díjon felüli pénzbeli, gazdasági vagy természetbeni ellenszolgáltatás elfogadása ugyanakkor nem elfogadottá vált és a Büntető Törvénykönyv az egészségügyről szóló törvényben meghatározottak szerint jogtalan előnyt ígérőket egy évig terjedő szabadságvesztéssel sújtja.

A HET keretében négy további önálló egészségügyi intézkedés került elkülönítésre, melynek szakpolitikai felelőse az egészségügyért felelős miniszter. Az orvosi bérrendezésen túl elsődlegesen a **struktúraátalakítást szolgáló egyes jelentős infrastrukturális beruházások, valamint rendszerszintű beavatkozások – alapellátás átalakítása, digitális átállás – megvalósítására kerül sor**. Az egészségügyi fejlesztések mellett a HET egészségügyi komponense tartalmazza a szociális ágazat hatáskörébe tartozó, Az önellátásra korlátozottan képes emberek biztonságát és életvédelmét szolgáló digitalizációs program című intézkedést is.

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) H komponensének részletes bemutatása:

	Intézkedés	Nettó uniós forrás (milliárd Ft)	Hazai önrész (milliárd Ft)	Összesen (milliárd Ft)
1.	Alapellátás fejlesztése a házi orvosok szerepének erősítésére, a lakóhelyközeli szolgáltatások bővítésére és a szakellátás tehermentesítésére	68,48	17,01	85,49
2.	A 21. századi egészségügy feltételeinek megteremtése	239,16	73,05	312,21
3.	Az egészségügy digitális átállásának támogatása	96,21	27,11	123,32
4.	Az orvosok jövedelemviszonyainak rendezése, a hálapénz kivezetése	0,00	300,00	300,00
5.	<i>Az önellátásra korlátozottan képes emberek biztonságát és életvédelmét szolgáló digitalizációs program (szociális szakterület fejlesztése)</i>	86,73	24,81	111,54
	HET H komponens összesen (1-5. sor)	490,58	441,98	932,56
	Ebből egészségügyi fejlesztések összesen (1-4. sor)	403,85	417,17	821,02

4. sz. táblázat

1. **Alapellátás fejlesztése** A beavatkozás célja az alapellátási rendszer megerősítése a nagy népbetegségek hatékonyabb megelőzése, a biztonságos, jó minőségű ellátáshoz való hozzáférés biztosítása. Sor kerül a háziorvosi praxisközösségek rendszerének kiterjesztésére, az alapellátás prevenció és krónikus betegségmentes szerepének erősítésére és a telemedicinális tevékenységek elterjesztésére. A fenti keretösszeget teljes mértékben lefedő **projekt** tervezett megvalósítói az Országos Kórházi Főigazgatóság és konzorciumi partnere, a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő.
2. **A XXI. századi egészségügy feltételeinek kialakítása** A beavatkozás célja a járó- és fekvőbeteg szakellátás és az azt támogató sürgősségi ellátás, ill. vérellátás infrastrukturális megerősítése az ellátás hatékonyságának növelése érdekében. Ennek érdekében egyes kiemelt jelentőségű járó- és fekvőbeteg szakellátó intézmények, illetve a vérellátás épített infrastruktúrájának és eszközparkjának, valamint a mentőállomások hálózatának fejlesztésére kerül sor.
3. **Az egészségügy digitális átállásának támogatása** A beavatkozás célja az egészségügyi rendszer fenntarthatóságának, finanszírozhatóságának biztosítása, költséghatékonyságának erősítése a párhuzamosságok csökkentésével, profiltisztított ellátóhelyek létrehozásával. A legfontosabb fejlesztési célok között az egynapos és ambuláns ellátási kapacitások, az ágykihasználtság növelése, az átlagos ápolási napok számának csökkentése az egészségügyi adatvagyron biztonságos kezelésének megteremtése, valamint magasabb minőségű szolgáltatások nyújtása szerepelnek, a lakosság egészségi állapotának javítása érdekében.

Rendszerszintű fejlesztések

Az egyenlő és folyamatos hozzáférés biztosítása érdekében az Országgyűlés 2022. decemberben az **egységes alapellátási ügyeleti rendszer** felállítása érdekében döntött az egészségügyi alapellátásról szóló törvény módosításáról. Az ügyelet a csatlakozott vármegyéknél egységesen a 1830-as központi telefonszámon érhető el.

Az elfogadott tervek szerint Magyarország 174 járásában minden munkanapon 16 óra és 22 óra között, munkaszüneti és ünnepnapokon reggel 8 és 14 óra között hozzáférhető lesz a háziorvosi ügyelet. Minden munkanapon 22 óra és másnap reggel 8 óra között, valamint minden munkaszüneti és ünnepnapon 14 óra és másnap reggel 8 óra között az ország 81 településén, 102 ügyeleti központ által történik majd az ügyeleti ellátás, így teljesülhet az a cél, hogy a mindenki számára egyenlő hozzáférés földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül biztosítva legyen.

Az Országos Mentőszolgálat (továbbiakban: OMSZ) által működtetett egységes ügyeleti rendszer a beteg állapotának megfelelő helyszíni ügyeleti ellátást az ország valamennyi településén, minden rászoruló számára biztosítja, azonban a korábbinál magasabb minőségben és szélesebb elérhetőséggel. Az ügyeleti beosztás elkészítését az OMSZ által biztosított tervező szoftver segíti. Az ügyelet szervezését a vármegyei kórház végzi, szükség esetén (főként járáshatáron átnyúló szolgálat esetén) a kollegiális szakmai vezető közreműködésével. Ahol ügyeleti telephely nem került kialakításra, ott ugyanúgy igénybe vehető a segítség, hiszen a beteg a központi telefonszám hívásával a triázs rendszer alkalmazásával szakszerű tanácsot kap, vagy szükség esetén a tartózkodási helyére sürgősségi ügyeleti autó, vagy életveszély esetén azonnal mentő kerül kiküldésre, bármely településen tartózkodjon az ellátásra szoruló.

Az új ügyeleti rendszer kialakításához az EFOP-1.8.23-21 projekt keretében a 2021. júliusban indult Hajdú-Bihar vármegyei pilotprogram pozitív tapasztalatai adták az alapot. Ennek során felmérték

a betegigényeket, így a 22 óra előtt és után eltérő ellátás szükségét is a tapasztalatok jelölték ki. További közvetett előzménynek tekinthető az EFOP-1.8.22-20-2022-00002 Alapellátás fejlesztése a háziorvosi és házi gyermekorvosi szolgálatok kapuőri funkciójának megerősítésére projekt, mely lehetőséget adott a háziorvosok szerepének erősítésére, a lakóhelyhez közeli szolgáltatások bővítésére és a szakellátás tehermentesítésére. Az ügyeleti rendszer hatékony működésének eredményeképpen csökken a mentőhívások száma és a kórházi sürgősségi osztályok felesleges betegbeáramlása. A háziorvosok számára szintén tehermentesítést jelent, ugyanis számukra nem szükséges az éjszakai ügyeleti ellátásban való részvétel. Elsőként a korábbi pilot projekt helyszínén, 2023. februártól indult az ügyeleti rendszer, amihez márciustól Szabolcs-Szatmár-Bereg és Győr-Moson-Sopron, áprilistól Borsod-Abaúj-Zemplén, májustól pedig Komárom-Esztergom és Békés vármegyék csatlakoznak.

Párhuzamos fejlesztésként az ország bármely részéből 24 órában elérhető az Egészségvonal szolgáltatás, melynek célja, hogy a contact center vagy az egeszsegvonal.gov.hu lakossági portál segítségével a páciensek tudatosabban használják az ellátási útvonalakat. A Nemzeti Egészségügyi Telefonos Ügyfélszolgálati és Online Információs Központ az év minden napjának 24 órájában telefonon és online különböző platformokon elérhető Információs Központ Magyarország területén élő lakosság számára az 1812 rövid hívó-számmal érhető el. Az „Egészségügyi ellátórendszer szakmai módszertani fejlesztése” című kiemelt projekt "Nemzeti Egészségügyi Információs központ létrehozása" című alprojektje az NNK részéről 2021. december 31-én lezárult, így 2022 elejétől a koronavírus alatt elérhető szolgáltatást váltotta.

A fekvőbeteg szakellátásban 2023. január 1-től új finanszírozási rendszer lépett hatályba, mely az ellátások valós költségét és a lakosságszámot egyaránt figyelembe veszi. A februári teljesítmények elszámolásától kezdődően e szabályok szerint történnek az egészségügyi szolgáltatók elszámolásai. Három fő eleme a) a szakmafedezeti kiegyenlítés, az eltérő szakmák kiegyenlítésével javul az érintett kórházak likviditása b) az éves keretek súlyozott megállapítása, 20-80 százalékban a lakosságszám, illetve az esetszámok alapján c) az eltérő költségigényű progresszivitási szintek figyelembe vétele.

Prevenációs programok

A szűrővizsgálatok köre az EFOP-1.8.1-VEKOP-15-2016-00001 "Komplex népegészségügyi szűrések" program keretében fontos előrelépéssel gazdagodott. Minden egészségbiztosítási jogviszonnyal rendelkező 50-70 éves életkor közötti nő és férfi 22 hónap gyakorisággal jogosulttá válik ingyenesen vastagbélszűrésre, ha nem volt széket immunkémiai vizsgálatuk és nincs igazolt vastag-, végbél daganata vagy gyulladáisos bélbetegsége.

A „Helybe visszük a szűrővizsgálatokat” program 2018-tól indult, azóta több, mint 42 ezer fő vizsgálata történhetett meg. Fő elemeként általános vizsgálatok elvégzésére 10 darab mobil egység (busz) folyamatos rendszerbe állításával segíti a szervezett népegészségügyi szűrővizsgálatok elérhetőségét, a megjelenési arányok növelését, továbbá hozzájárul ahhoz, hogy a kis lélekszámú, a közlekedési adottságok, vagy egyéb hátráltató tényezők miatt a szűrésekhez, vizsgálatokhoz nehezen hozzáférő településeken élők részére könnyen és gyorsan elérhetővé váljanak az alapellátáson túl bizonyos egészségügyi szolgáltatások. Jelenleg, 2019-től a „Felzárkózó települések” hosszú távú programjához illeszkedik, az éves ütemtervben meghatározott települések kiemelt fókusszal szerepelnek.

Szintén a prevenciót szolgálja a 2014 óta, elsődlegesen iskolákban elérhető HPV-oltás, mely a lányok esetében a kampányoltásoknak köszönhetően mára 81 százalékos átoltottságot eredményezett.

A 12. életév betöltése után ingyenesen elérhető oltások 2020 óta a fiúk számára is elérhetők, ezzel a vírus "cirkulációja" még tovább csökkenhetett.

Az időközben lezárult EFOP-1.9.5-VEKOP-16 A kora gyermekkori intervenció ágazatközi fejlesztése projekt a Védőnői Országos Információs Rendszert (VOIR) vezette be. Az elektronikus ügyintézés támogatta továbbá a KÖFOP-1.0.0-VEKOP-15-2017-00051. számú „Az egészségügyi ellátási rendszer pénzügyi irányítási és közigazgatási funkcióinak megújítása” projekt, melynek célja a korábbi (pl. eGen, HENYÍR) rendszerek kiváltása volt egyetlen központi rendszerrel, amivel egyszerűsödhetnek és gyorsulhattak az érintett hatósági eljárások.

2020-at megelőzően több, az egészségfejlesztés megerősítését, a szenvedélybetegségek megelőzését célzó program került megvalósításra, amely költségvetési és uniós forrásokból került finanszírozásra.

2020-tól kezdődően számos program célozta az egészségfejlesztést, a mentális egészség megőrzését iskolai szinten. Ezzel párhuzamosan célzott programok kerültek támogatásra, amely a kábítószer-probléma megelőzésére irányult a leginkább veszélyeztetett célcsoportok (gyermekvédelem, szegregátum) körében. Ezen programok 2023-ban is folytatódnak.

Folyamatban van az országos egészségfejlesztési irodák hálózata jogállásának és finanszírozásának rendezése, amely megvalósíthatja a prevenció hazai intézményének teljes körű integrálását az egészségügy rendszerébe.

A Tiszta ivóvíz projekt a vízbázist és az ivóvízbiztonságot veszélyeztető hatásokat tárja fel a vízkivételtől a fogyasztóig, vagyis a dunai vízbázistól egészen a csapig. A projekt megvalósítására a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal biztosít támogatást.

10. Fenntartható gazdaság

10.1. Környezetvédelem, vízgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás terén tervezett fejlesztések

A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: Ht.) hatályos szabályozása alapján a hulladékgazdálkodás országos tervezése az **Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2021-2027** (a továbbiakban: **OHT**) és az ennek részét képező Országos Megelőzési Program (a továbbiakban: OMP) megalkotásával történik. Az OHT ismerteti hazánk hulladékgazdálkodási helyzetét, hulladékaromként bemutatja a 2018-as bázis évre vonatkozó helyzetet, az Országos Hulladékgazdálkodási Terv II. alatt elért eredményeket, azonosítja a hiányosságokat és felvázolja az adott hulladékaromra vonatkozó általános és specifikus cselekvési irányokat. Emellett átülteti a gyakorlatba a Klíma- és Természetvédelmi Akciótervben (a továbbiakban: KTA) foglalt célokat, amelyek – egyebek mellett – hozzájárulnak az éves szinten képződő műanyag hulladék mennyiségének csökkentéséhez, a természeti erőforrásokkal történő takarékos gazdálkodáshoz és a másodnyersanyag felhasználás elősegítéséhez. Az OHT részét képezi a Cselekvési Program, amely a konkrét szükséges beavatkozásokat azonosítja, megjelölve az adott beavatkozáshoz kapcsolódó célkitűzést, intézkedést, indikátort, forrásigényt és támogatási lehetőséget. Az OHT részét képező OMP tartalmazza a hulladékképződés megelőzésével kapcsolatos célkitűzéseket és az ezek elérése érdekében megvalósítandó intézkedéseket. A tervet két évente felül kell vizsgálni, az első felülvizsgálat 2023-ban fog megtörténni, melynek előkészítése folyamatban van. Az OHT által megfogalmazottak megvalósítására fordítható forrás összege a KEHOP Plusz és a DIMOP Plusz Operatív Programok keretében összesen 257,9 millió EUR.

A Kormány által 2020 februárjában meghirdetett KTA egyik fő eleme az illegális hulladéklerakás felszámolása, valamint az üveg- és műanyag palackok, valamint a fémdobozok visszaváltásának biztosítása. Az intézkedés másik célja az EU körforgásos gazdaságra történő átállást célzó, 2018-as irányelvének megfelelően a hulladékok keletkezésének a megelőzése, a hulladékok minél nagyobb arányú feldolgozása és hasznosítása, valamint a hulladéklerakás visszaszorítása. A KTA megvalósítását szolgáló **RRF G. komponense** támogatja az ipari szektorban a hasznosítást, az innovatív másodnyersanyag piac erősítését. A műanyag hulladék innovatív kezelési eljárással történő hasznosítása tekintetében évente 40 ezer t műanyag hulladék kezelése valósulhat meg. Intelligens, fenntartható iparfejlesztés esetén a projekt kerete 86 milliárd forint, megvalósulása esetén várhatóan hulladékgazdálkodási infrastruktúra fejlesztés lehetséges 43 milliárd forint értékben.

Az Európai Parlament és a Tanács az **egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről** szóló (EU) 2019/904 irányelvén (a továbbiakban: SUP irányelv) túlmenően, illetve ahhoz kapcsolódóan hazánk előírja az egyszer használatos műanyag ételtárolók ingyenes rendelkezésre bocsátásának tilalmát, valamint 2024. július 1-jei hatályba lépéssel az összes egyszer használatos műanyag italtartó pohár forgalomba hozatalát megtiltja (míg a SUP irányelv szerinti tilalom kizárólag az expandált polisztirolból készületekre terjed ki). A SUP irányelv hazai jogrendbe történő átültetése 2021 folyamán megtörtént. 2023. január 1-től tilos az egyszer használatos műanyag ételtárolókat díjmentesen a fogyasztó rendelkezésre bocsátani. 2018. július 4-én lépett életbe a 2018/851 irányelv a tagországok **kiterjesztett gyártói felelősségi rendszereiről** (EPR rendszer), amely definíció szerint „a tagállamok által hozott olyan intézkedések együttese, amelyek célja annak

biztosítása, hogy a termékek gyártói viseljék a pénzügyi felelősséget, illetve a pénzügyi és szervezési felelősséget a termék életciklusa során a hulladékká válást követően a hulladékkezelésért.” Ezek a Ht. 2021. évi módosításával rögzítésre kerültek a hazai jogrendbe, a részletszabályok kialakítása is megtörtént, a rendszer indulása 2023. július 1-re tervezett. 2023. július 1-jétől az **állami hulladékgazdálkodási közfeladat koncessziós rendszerben történő ellátása** során egyik kiemelt cél a települési hulladék újra használatra való előkészítésére és újrafeldolgozására, valamint ugyanezen hulladékáram lerakási arányára vonatkozóan meghatározott célértékek teljesítése. A 2025-re, 2030- ra, 2035-re kitűzött célok (derogáció nélkül: 2035-re 65 százalékos hulladék újrafeldolgozási és 10 százalékos lerakási arány) jelentős kihívást jelentenek, tekintettel a hulladékgazdálkodási infrastruktúra fejlesztési szükségletére. A hulladékgazdálkodási rendszer új modelljében a koncesszor lesz felelős az állami hulladékgazdálkodási közfeladat ellátásáért és ő valósítja meg az ezzel összefüggő fejlesztéseket a települési hulladékok, valamint kiterjesztett gyártói felelősségi rendszer hatálya alá tartozó termékekből képződő hulladékok gyűjtése és előkezelése területén. 2022. július 28. napján a Magyar Állam és a MOL Nyrt. mint koncesszor között koncessziós szerződés jött létre, melynek alapján a koncesszornak, illetve a nevében eljáró koncessziós társaságnak közel 200 milliárd forint összegű beruházást kell megvalósítania a koncessziós időszak első 10 évében.

Az NHKV Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. közreműködésével történik **az országos azbesztmentesítési program megvalósítása**, melynek keretében a lakosság pályázhat azbeszt tartalmú építési-bontási hulladék elszállítására, kezelésére. A pályázat célja a jogszerű hulladéklerakás támogatása és az illegálisan lerakott hulladékok felszámolása. Magyarországon az egészségkárosító hatása miatt 2005 óta tilos felhasználni az építőiparban az azbesztet, és az épületek bontásakor jogszabályok írják elő az azbesztmentesítést. Az I. ütem 2022 augusztusától (lakossági pályázati időszak) 2023 júniusig (átvétel és szállítás, projektzárás) tart, míg a II. ütem várhatóan 2023 júliusában indul a pályázati felhívás megjelenését követően.

Több hulladékgazdálkodással kapcsolatos fejlesztés is zajlik a KEHOP 3. prioritásán keresztül 2021-2023-ban, Szabolcs-Szatmár-Bereg (KEHOP-3.2.1-15-2017-00025) megyében, a fővárosban (KEHOP-3.2.1-15-2017-00024), valamint a Közép-Duna (KEHOP-3.2.1.-15-2016-00002) vidéken, összesen 23,9 milliárd forintért. A fejlesztések alapvetően az elkülönített hulladékgyűjtés fejlesztését, a települési hulladékkezelő létesítmények hálózatának rendszerszerű fejlesztését, valamint a hatósági kötelezésben foglaltak alapján kármentesítési munkálatok elvégzését célozzák. A KEHOP-3.1.1, települési hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerek fejlesztése megnevezésű felhívás keretein belül megvalósuló beruházások, a biológiai lebomló hulladék eltérítése a hulladéklerakóktól (KEHOP-3.1.2), valamint az előkezelési, hasznosítási és ártalmatlanítási alrendszerek fejlesztése 2015-től 2023-ig folyamatosan zajlik, 31,3 milliárd forintos kerettel, mely projektekként mintegy félmillió embert érnek el és évente 22 ezer tonna hulladékot tudnak feldolgozni.

Víziközmű-fejlesztések

Nemzeti Víziközmű-közfeladat Stratégia (NVS) intézkedései a közműves ivóvízellátást, az ehhez kapcsolódó ivóvízbázis-védelmet, az ivóvízkezelést, -tárolást, -szállítást és -elosztást, felhasználási helyekre történő eljuttatást, mindezekhez kapcsolódóan a tűzvíz biztosítását, a közműves szennyvízelvezetést (egyesített rendszer esetén a csapadékvíz-elvezetést is ideértve) a szennyvíz felhasználási helyekről történő összegyűjtését, elvezetését, tisztítását, a keletkező szennyvíziszap kezelését és a tisztított szennyvíz hasznosítását, elhelyezését tartalmazza. A hatások jellege alapján a fenti három beavatkozási terület kiegészítésre került a „víziközmű-szolgáltatás hatékonyságát növelő

feladatok” elnevezésű beavatkozási területtel, amelyek megvalósítása elősegíti az egyes vízi közmű létesítmények fenntarthatóbb és biztonságosabb üzemeltetését. A társadalmatisítás lefolytatását, valamint a dokumentum 2021. november 4-ei Kormány általi elfogadását követően az NVS megküldésre került az Európai Bizottság részére, amely 2023. január 27-én további észrevételeket fogalmazott meg az NVS-sel kapcsolatban, amelyekre tekintettel az NVS felülvizsgálata zajlik. A stratégia KEHOP forrásokból, 240 milliárd forint értékben tervezi költséghatékonyabb, fenntarthatóbb és energiahatékonyabb rendszerek kialakítását.

Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervének második felülvizsgálata, az EU Víz Keretirányelve előírja, hogy a vizek jó állapotának elérése érdekében a tagállamoknak vízgyűjtő-gazdálkodási tervet (VGT) kell készíteniük, majd 6 évente felülvizsgálniuk. A terv tartalmazza az összes lényeges releváns információt, amely a víztestekről jelenleg rendelkezésre áll, a monitoring programokon alapuló állapotértékelések eredményét. Jelenleg Magyarország 3. vízgyűjtő-gazdálkodási terve már elfogadás alatt áll. A mindösszesen 1620,2 milliárd forintos kerettel rendelkező VGT3 a 2021. december 22 és 2027. december 22. közötti időszakra vonatkozóan mutatja be, hogy milyen, a jó vízminőségi állapot elérését akadályozó problémák jelentkeznek, valamint ezek hatásait, továbbá, hogy milyen környezeti célok tűzhetőek ki, és ezek eléréséhez milyen műszaki és szabályozási intézkedésekre, illetve pénzügyi támogatásokra, ösztönzőkre van szükség. **Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének D. komponense keretében** szélesebb körű tájékoztatás valósul meg annak érdekében, hogy a vízhasználók jelenlegi és jövőbeli generációja tudatában legyen a fenntartható vízgazdálkodás jelentőségének, és birtokában legyen a megvalósításhoz szükséges korszerű megoldások ismeretének. A tájékoztatás módja sokrétű: kiadványok, filmek terjesztése, valamint találkozók, vagy képzési programok szervezése. 2023. második negyedévében módosítják az öntözéses gazdálkodásról szóló 2019. évi CXIII. törvényt, 2024. harmadik negyedévéig pedig cél 100 fenntartható vízgazdálkodási közösségek létrehozása a hatékony vízfelhasználás előmozdítása és nyomon követése érdekében. 2026-ra 50 ezer hektárra emelkedhet a víztakarékos gazdálkodást megvalósító gazdák által művelt terület nagysága, valamint ekkorra fejeződik be a meghirdetett képzések lebonyolítása is.

A KEHOP 2. prioritása keretében **víziközmű beruházások - főként szennyvíztisztító telep és csatornahálózat fejlesztés** - valósul meg Dunaújvárosi, Pusztaszabolcsi és Dunaalmási szennyvízelvezetési agglomeráció (6,1 Mrd Ft), Pécs (7,9 Mrd Ft), Észak-Magyarországi (10,1 Mrd Ft), Bicskei, Csákvári és Újbaroki szennyvízelvezetési agglomeráció (7,8 Mrd Ft), Bácsbokodi, Tiszakécskei és a Cibakházai szennyvízelvezetési agglomeráció (5,3 Mrd Ft), Zsámbéki, Perbáli, Telki, Budajenői szennyvízelvezetési agglomeráció (6,3 Mrd Ft), Csengődi, Gyömrői, Szeremlei szennyvízelvezetési agglomeráció (8,5 Mrd Ft), Hajdúhadházi, Tunyogmatolcsi, Balkányi, Hajdúnánási és Kemecei szennyvízelvezetési agglomeráció (13,2 Mrd Ft), Mándoki, Gávavencsellői, Vásárosnaményi, Cigándi, Nagyhalászi és Tiszateleki szennyvízelvezetési agglomeráció (9,1 Mrd Ft), Békésszentandrási, Dévaványai és Mezőberényi szennyvízelvezetési agglomeráció (5,9 Mrd Ft), Cegléd (8 Mrd Ft), Sátoraljaújhegyi és Kenézlői szennyvízelvezetési agglomeráció (8,3 Mrd Ft) térségében, mindösszesen 104 milliárd forint értékben. **Az ivóvízminőség-javítás érdekében** projektek indultak, Pincehely, Tamási, Kistormás, Kölesd (5,1 Mrd Ft) és Aba (0,97 Mrd Ft) települések ivóvízminőségét javítják, Budapest Főváros víztermelő kútjainak fejlesztése, vízminőségi és kapacitáskockázatok kezelése (16,1 Mrd Ft) folyamatban van, összesen 22,1 Mrd Ft értékben. A komáromi ipari park víziközmű-hálózat fejlesztése valósul meg hazai forrásból 12,1 milliárd forintért.

Természetvédelem, természetes élővizek

2018-ban az Országgyűlés elfogadta a 2018-2030 időszakra szóló és a 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát, amely hosszú-, közép- és rövidtávú klímapolitikai célokat és cselekvési irányokat határoz meg. A stratégia végrehajtását négy darab, egyenként hároméves időszakot felölelő éghajlatváltozási cselekvési terv biztosítja, amely szerkezetében és tematikájában követi a stratégia hármass felépítését: egy-egy mitigációs (kibocsátás-csökkentési), adaptációs (alkalmazkodási) és szemléletformálási pillérrel fogalmaz meg konkrét intézkedéseket. A cselekvési tervekben szereplő intézkedések végrehajtása hozzájárul az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséhez, a klímaváltozás elkerülhetetlen negatív hatásaihoz történő alkalmazkodáshoz és a szemléletformáláshoz.

A LIFE Enhanced Capacity Building in Hungary projekt a Magyar Fejlesztésösztönző Iroda koordinálásával, az Energiaügyi Minisztérium, a Miniszterelnökség és az Agrárminisztérium részvételével fog megvalósulni 2023 és 2026 között. A projekt célja a sikeres magyar LIFE pályázatok számának növelése és minőségük javítása, a potenciális pályázók és a nemzeti kapcsolattartók képzése által. A projektakciók közé tartoznak információs napok, projektmenedzsment tréningek egyetemi innovációs versenyek szervezése, jó gyakorlatok cseréje a nemzeti kapcsolattartók számára tanulmányutakon keresztül, illetve célzott információterjesztési kampányok digitális csatornák segítségével. A klímasemlegesség felé vezető út egyik legfontosabb mérföldköve az MVM Mátra Energia Zrt. Visontán található erőművének klímabarát átalakítása, amely jelenleg a teljes hazai CO₂- kibocsátás közel 10 százalékáért felel, ezáltal a legjelentősebb üvegházhatású gázkibocsátó létesítményünk. A LIFE-IP North-HU-Trans „Útiterv Magyarország utolsó szénrégiójának biztonságos, hatékony és alacsony széndioxid-kibocsátású átalakításához” című, mintegy 5.2 milliárd forint keretösszegű projekt kiemelt célja a Nemzeti Energia- és Klímaterv vonatkozó elemeinek végrehajtása, valamint a mátrai erőmű és környezete fenntartható, igazságos átmenetének biztosítása. A Kormány a **LIFE Integrált Projekt megvalósításához szükséges költségvetési feltételek megteremtése érdekében megalkotta a 1170/2021. (IV.9.) Kormányhatározatot.**

Az Európai Unióban működő négy makroregionális stratégia közül hazánk a 14 ország mintegy 115 milliós lakosságát magába foglaló **Duna Régió Stratégia (EUSDR) megvalósításában** vesz részt. Magyarország társkoordinátori feladatot lát el az EUSDR „fenntartható energia használatának ösztönzése” (PA2; Csehországgal), a „vizek minőségének helyreállítása és megőrzése” (PA4; Szlovákiával), valamint a „környezeti kockázatok kezelése” (PA5; Romániával) prioritási területeken. A rendszeres szakpolitikai egyeztetések, a regionális helyzetelemzések és tanulmányok, a tudásmegosztás és kapcsolatépítés, a közös transznacionális projektek révén az EUSDR segíti a regionális különbségek mérséklését és hozzájárul a Duna régió három nyugat-balkáni országának – Bosznia-Hercegovina, Montenegró és Szerbia –, valamint Ukrajna és Moldova európai integrációjához. A fenntartható energia (PA2) prioritási terület megbízásából 2022-ben az orosz gáz felhasználás csökkentésének a Duna régióra gyakorolt hatásairól készült el egy, a fűtés-hűtési rendszerek dekarbonizációjáról szóló tanulmány. Az EUSDR vízminőség (PA4) prioritási területen a Duna vízgyűjtő szennyvíziszap kezeléssel, mikroműanyag- és veszélyes anyagokkal történő szennyezésével kapcsolatos tanulmányok és nemzetközi projektek valósultak meg 2022-ben. A környezeti kockázatok (PA5) prioritási terület magyar vezetésű Katasztrófakezelési Munkacsoportja támogatásával egy év alatt három, a klímaváltozásra történő felkészülést támogató nemzetközi projekt valósult meg. A Magyarországon megjelent és elterjedt, vagy elterjedőben lévő és sok esetben (pl. a mezőgazdaság számára) komoly gazdasági kockázatot jelentő özőnállatfajok kapcsán hiánypótló összefoglaló

kiadvány készítését finanszírozta 2022-ben az EUSDR nemzeti koordináció az EU 2030-ig szóló Biodiverzitás Stratégiájával és az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló (1143/2014/EU) rendelet céljaival összhangban.

A Magyarország szinte minden térségére kiterjedő, döntően a rendszerváltást megelőző időszakban keletkezett szennyezett területekre vonatkozóan **kármentesítési beavatkozási tervek készülnek**. Az intézkedés célja az elmúlt évszázad intenzív iparosításából hátrahagyott környezeti károk országos felmérése, azonosítása és a szükséges kármentesítési beavatkozási munkálatok megtervezése. Az intézkedés révén lehetőség adódik a sérült, károsodott környezet újrahasznosításával további nemzetgazdasági fejlesztések megvalósítására, egyben a lakosság egészségének megóvására, a stratégiai jelentőségű víz és talajkészletünk jó állapotának megőrzésére. 2022-2023-ban 5,5 milliárdos költségvetéssel 11 darab beavatkozási terv várható. **Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése** című felhívásra támogatási kérelmeket 2022.február 4. – 2022. december 31. között lehetett beadni. A felhívás az erdőtüzek és az egyéb természeti veszélyek elleni védelmet hivatott támogatni, erdőművelési és erdőhasználati megoldásokkal. Különböző szélességű tűzpázták, tűzivíz-tárolók kialakítására, fenyő tisztítási anyag kihordására, tuskósr felszámolására, tókák létesítésére, erdészeti károsítók elleni biológiai, vagy vegyszeres védekezés támogatására, illetve klímaállomás beszerzésére volt lehetőség. A támogatás eredményeképpen csökkenhet az erdőtüzek és az egyéb abiotikus és biotikus erdőkárok kialakulásának kockázata. Fontos a mezőgazdasági termelést a megváltozott környezeti feltételekhez igazítani, a környezet- és klímatudatos gazdálkodási gyakorlatok alkalmazása révén, amelyek fejlesztik a táj mozaikosságát és a biodiverzitás sokszínűségét, javítják a talajok állapotát és vízháztartását vagy éppen a fenntarthatóbb növényvédőszer-használatot. Az Agrárminisztérium a környezet- és klímatudatos mezőgazdaság fejlesztésének folyamatában ezt úgy fordíthatja gyakorlattá, hogy a kötelező és korlátozó szabályok helyett még több hangsúlyt fektet az önkéntes és ösztönző jellegű programokra. A 2023-ban a KAP Stratégiai Terv keretében induló **Agro- ökológiai Program** ilyen ösztönző támogatási forma, amely önkéntes vállalatokon alapuló, egyéves támogatás, 2023 és 2027 között összesen 368,9 milliárd forint értékben. 2023-ban várhatóan 73,8 milliárd forint és 2,5 millió hektár mezőgazdasági terület lesz érintett az intézkedésben. Az RRF-4.3.1-21 fejlesztés célja a Hanságban található védett, illetve **Natura 2000 élőhelyek ökológiai állapotának fenntartása, javítása** a 4950 hektár kiterjedésű célterületen, a térség felszínalatti és felszíni víztározó képességének fejlesztése révén. A területkezelés természetvédelmi célkitűzéseit előtérbe helyezve a tervezett tevékenységek egyes mederszakaszok és kezelősávok szükséges mértékű felújítását, valamint a vízkormányzást és vízvisszatartást biztosító műtárgyak felújítását, új műtárgyak építését tartalmazzák. Az így felújított vízgazdálkodási rendszersegítségével lehetővé válik a csapadékvizek és a térségbe érkező folyóvizek megtartása, elkerülhetővé válik, hogy ezek felhasználatlanul eltűnjenek a területről, felszíni és felszín alatti vízkészletek formájában a térségben tartva biztosítani tudják a Natura 2000 terület ökológiai vízigényét. A támogatási szerződés aláírása 2022. június 9-én megtörtént. A megvalósítás tervezett határideje: 2026. június 30, jelenleg a projekt részletes előkészítése – kiviteli tervek elkészítése, részletes megvalósíthatósági tanulmány összeállítása, engedélyek beszerzése – zajlik.

A 266/2022. Korm. rendelet a fluortartalmú üvegházhatású gázokkal és az ózónréteget lebontó anyagokkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 14/2015. (II. 10.) Korm. rendelet módosítása, melynek értelmében valós alternatívaként jelenik meg a regenerált hűtőközegek, azaz a rendkívül magas globális felmelegedési potenciállal bíró fluortartalmú üvegházhatású gázok (F-gázok) kereskedelme, másodlagos piaca. A módosítás biztosítja annak

a lehetőségét, hogy a visszanyert hűtőközeg körforgásban tartással eredeti céljára felhasználható maradjon. Az új szabályozás a gyakorlatban jobban ösztönzi az üzemeltetőket, berendezés-tulajdonosokat, hogy a visszanyert F-gázok esetében a regenerálást, mint az ártalmatlanítás valós alternatíváját válasszák, így azok csak a legszükségesebb esetben váljanak hulladékká. A módosítás elősegíti a körforgásos gazdaság, a klímavédelem és a környezetvédelem céljait. A jogszabály-módosítás 2022 augusztusában lépett hatályba.

10.2. Energiapolitika

Magyarország rövid- és középtávú energetikai megoldandó feladatai között kiemelt helyen szerepel az ellátásbiztonság erősítése, az energiaszuverenitás növelése, a megújuló energiaforrások nagyobb mértékű hasznosítása, az elektrifikáció térnyerése és az azzal kapcsolatos kihívások kezelése.

A Helyreállítási Terv elfogadott beruházásai hozzájárulnak a villamosenergia-hálózat fejlesztéséhez, a megújuló energia hasznosításának további elterjesztéséhez és a hálózaton elérhető energiatárolási kapacitások növeléséhez, segítve mindezekkel a zöld átmenet felgyorsítását és erősítve az energiaellátás biztonságát.

A zöld átállást célzó szakpolitikai intézkedések

A Helyreállítási Terv kiegészítéseként megkezdődött a **REPowerEU fejezet kidolgozása**. Az energetikai beruházásokat tartalmazó fejezet előkészítéséhez háttérszámítások készültek és egyeztetések folynak az Európai Bizottsággal. A RePowerEU fejezetről elvi döntést hozott a Kormány. A beruházások négy kormányzati célkitűzést szolgálnak: a növekvő energiaigények kielégítéséhez szükséges hálózatfejlesztést, iparfejlesztés energetikai szempontú támogatását, energiatárolásunk növelését és az alternatív mobilitás elterjesztését. A Terv új fejezetének elfogadásával mintegy 4 ezer milliárd forint összértékű energetikai célú beruházás valósulhat meg.

A **villamosenergia-hálózat fejlesztését** célzó intézkedések közül az **átviteli rendszerirányító és elosztók klasszikus és intelligens hálózatfejlesztéseinek** célja a villamos energia átviteli és elosztó hálózat kapacitásfejlesztése annak érdekében, hogy legalább 2 925 MW addicionális időjárásfüggő megújuló energiatermelő kapacitás biztonságosan integrálható legyen a villamosenergia-rendszerbe. 103 milliárd forint értékben megkötésre kerültek a támogatási szerződések, mely támogatási keret 2022-ben 60 milliárd forinttal megemelésre került. Zajlik a beruházások megvalósítása, melyeket 2026. június 30-áig kell befejezni. Minden engedélyes részesül a támogatásból a hálózati kapacitásuk arányában.

A **villamosenergia hálózat korszerűsítésének** részeként Debrecen, Kecskemét, Nyíregyháza, Eger, Ivánca és Göd térségében valósulnak meg iparfejlesztésből fakadó kapacitásemelések hazai forrásból, mindösszesen 130 milliárd forint értékben.

Az átviteli- és elosztórendszer megbízható működését integrált energiatároló berendezések segítik. A "**Hálózati integrált energiatárolási beruházások támogatása**" célja a villamos energia tárolók telepítése az átviteli- és elosztóhálózati engedélyeseknél integrált hálózati elemként. A beruházás a Nemzeti Energia- és Klímaterv céljainak megfelelően hozzájárul az energiaszektor zöldítéséhez és versenyképesebbé tételéhez. A 33 milliárd forint keretösszegű pályázat vissza nem térítendő támogatást nyújt a kormány és a Modernizációs Alap közös finanszírozásában, legkésőbb 2026. június

30-i megvalósítással. A beruházás eredményeképpen 66 MWh telepített hálózati integrált tárolói összkapacitás létesül majd.

A Helyreállítási Terv vissza nem térítendő energetikai komponense további három beruházást nevesít: 1) Hálózati integrált tárolók telepítése Mavir-nál és elosztóknál - támogatási keret 58 milliárd forint, 2) Hálózati tárolók telepítése energiapiaci szereplőknél - támogatási keret 62 milliárd forint, és 3) okos mérők telepítése - 20 milliárd forint értékben. Mindhárom beruházás esetében a pályázati felhívás tervezetek elkészültek, illetve a szükséges állami támogatási notifikációs eljárások is elindultak. A beruházások eredményeként 120 MWh villamos energia tárolásra alkalmas telepített új integrált hálózati elem kapacitás és 256 MWh villamos energia tárolására alkalmas, kiszabályozási piacon megjelenő új telepített létesítmény kapacitás jön létre és 290.680 darab okos mérő kerül telepítésre.

Lakossági napelemes rendszerek támogatása és fűtési rendszerek elektrifikálása napelemes rendszerekkel kombinálva intézkedés célja az átlagjövedelem alatt keresők számára történő 100 százalékos vissza nem térítendő támogatás nyújtása napelemes rendszer telepítésére vagy napelem mellett fűtési rendszer korszerűsítésére. A teljes beruházás összes (nem magán) költsége 173 milliárd forint (áfa mentes összeg). A 2021-ben meghirdetett „Lakossági napelemes rendszerek támogatása és fűtési rendszerek elektrifikálása napelemes rendszerekkel kombinálva” című pályázati felhívásra 43 379 darab pályázat érkezett be. 34.833 családdal került aláírásra támogatási szerződés, a végrehajtás folyamatban van. A pályázaton napelemes rendszer telepítésére és a fűtési rendszer elektrifikációjára lehetett támogatást kapni. **Megújuló alapú zöldáram-termelés elősegítése 0,5 MW beépített teljesítményt meg nem haladó** villamosenergia termelő rendszerek telepítésével című felhívásra (KEHOP-5.1.2-17-2021-00007) 28 darab naperőmű létesítése van folyamatban 2023-ig, mintegy 6,7 milliárd forint értékben. A **4 MW beépített teljesítményt meghaladó villamosenergia-termelő rendszerek** (KEHOP-5.1.1-17-2021-00008-00012) támogatásával 24 MW, illetve 20 MW teljesítőképességű naperőmű épül Debrecenben, Kunmadarason és Szegeden mindösszesen 53,5 milliárd forintért.

A **szabályozási módosítások** keretében 2022. január 1-től energetikai felülvizsgálati kötelezettség lépett életbe a 70 kW feletti névleges teljesítményű fűtési és légkondicionáló rendszereknél, 2023-ra új bioüzemanyag-bekeverési arányok lettek meghatározva, a szénhidrogén kutatás és kitermelés fokozása érdekében a szabályozás egyszerűsítésére és az engedélyezés gyorsítására került sor, valamint megtörtént a geotermikus energiahasznosítás szabályozási környezetének egyszerűsítése.

Az **energetikai felülvizsgálat kötelezettség** 2022. január 1-től emelkedett jogerőre az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény keretében. Ennek keretében a 70 kW feletti névleges teljesítményű fűtési és légkondicionáló rendszereknél rendszeres energetikai felülvizsgálatot (inspekciót) kell végezni. Az inspekció célja, hogy a fogyasztókat energiahatékonysági célú beruházások megvalósítása nélkül, a rendszerek optimalizálására tett javaslattal ösztönözze a kedvezőbb energiahasználat irányába. Az inspekció egyfajta kiegészítés a beruházási szemléletre épülő Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszerhez - amelyet egy évvel korábban, 2021. január 1-én vezettünk be -, valamint az alternatív szakpolitikai intézkedésekhez képest. Az inspekció bevezetésének kötelezettségét az épületek energiahatékonyságáról szóló 2010/31/EU irányelv (EPBD) írja elő fűtési rendszerek esetén a 14. cikkben, légkondicionáló rendszerek esetén a 15. cikkben.

A Kormány a 821/2021. (XII. 28.) Korm. Rendeletben 2023-ra előírta a **bekeverési arányokat**: a kötelező bioüzemanyag-részarány mértéke a 2023. január 1. és 2023. december 31. közötti időszakban 8,4 százalék. Ezen belül a 95-ös kísérleti oktánszámú motorbenzin esetében a kötelező

bioetanol-részarány mértéke minimum 6,1 százalék, amelyből legfeljebb 1 százalékpont teljesíthető biometanollal vagy bio-metil-tercier-butiléterrel; a dízelgázolaj esetében a hidrogénnel kezelt növényi olajok részarányának mértéke minimum 0,2 százalék; fejlett bioüzemanyagok, biogázok kötelező minimális részaránya 0,2 százalék.

Az energiaszuverenitás, ellátásbiztonság növelése érdekében a Kormányzat célul tűzte ki, hogy a hazai földgáz kitermelés 2023-as évben 500 millió m³-rel növekedjen, elérve az évi 2 milliárd m³-es szintet. A szénhidrogén kutatás és kitermelés fokozása érdekében a szabályozás egyszerűsítésére és az engedélyezés gyorsítására került sor, 2023. január 1. hatályba lépéssel. A **geotermikus energiahasznosítás szabályozási környezetének egyszerűsítése** érdekében 2023. március 1-jétől nem minősül zárt területnek a geotermikus energia tekintetében az ország egész területe a természetes felszíntől mért 2500 m alatti földkéregrészen, a törvény bevezeti a termálvíz kitermeléssel történő geotermikus energia kinyerés és hasznosítás hatósági szerződéses modelljét. A termálvíz kitermeléssel történő geotermikus energia kutatásának, kinyerésének és hasznosításának engedélyezése az elsődlegesen gyógyászati vagy elsődlegesen mezőgazdasági célú termálvíz kitermelés kivételével – a jelenlegi megosztott (vízügyi hatóság, bányafelügyelet) hatásköri rendszer helyett – egységesen a bányafelügyelet, Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága hatáskörébe került. A geotermikus energia kinyerése és hasznosítása – az energiaügyi miniszter egyetértésével – a bányafelügyelettel kötendő szerződés alapján történhet, de a felszín alatti vizek, illetve a geotermikus potenciál védelme érdekében elvárás a bányavállalkozótól, hogy a kitermelt vizet visszasajtolja.

A 2022 márciusában megjelent **hatodik METÁR-tender** keretében a megújuló erőmű mellett tárolói kapacitás kiépítése is pályázati feltételként került meghatározásra. A METÁR támogatás célja, hogy a Nemzeti Energia- és Klímatervvvel összhangban költséghatékonyan ösztönözze a környezetbarát, megújuló alapú villamosenergia-termelést, az új beruházások indítását. 2022-ben a felhívásra érkező 24 pályázat közül 12 volt érvényes, ezek mindegyike nyert. A kis támogatási kategóriában (5 MW-19,99 MW) hat, összesen 85 MW, míg a nagy támogatási kategóriában (20 MW-49,99 MW) szintén hat nyertes pályázat, összesen 186 MW született. A kis támogatási kategóriában kilowattóránként 25,73 forint, míg a nagy támogatási kategóriában 24,92 forint, a két kategóriában együttesen 25,16 forint volt a nyertes ajánlati árak átlaga. A tender költsége mintegy 0,5 milliárd forint.

Magyarország ellátásbiztonságának diverzifikáció révén történő biztosítása érdekében 2022. december 17-én Orbán Viktor miniszterelnök, a georgiai és a román miniszterelnök, valamint az azerbajdzsáni elnök négyoldalú nemzetközi megállapodást írt alá, ami a **Middle Green Corridor** projekt megvalósítását célozza. A projekt az Azerbajdzsánból, Georgián, a Fekete-tenger alatt és Románián keresztül kiépítendő kábelén középtávon azerbajdzsáni zöld/megújuló villamosenergia Magyarországra szállítását készíti elő. A projekt megvalósíthatósági tanulmányát – a Világbank finanszírozásával – egy olasz tanácsadó cég, a CESI végzi, 2022 áprilisától, várhatóan másfél év alatt készül el. A miniszterekből álló, évente egyszer ülésező Irányítóbizottság (Steering Committee) alakuló ülését 2023. február 3-án, Bakuban tartotta. 2023. február 24-én megtartotta alakuló ülését a végrehajtás operatív koordinációját végző Middle Green Corridor Munkacsoport is.

Pakson egy egységes integrált központot alakítanak ki, amely 12 államigazgatási szervnek ad majd helyet, integrálja a közigazgatási, rendészeti, idegenrendészeti, igazságszolgáltatási és katasztrófavédelmi feladatokat ellátó szervezeteket. 2021-2022-es évben zajlott az engedélyes tervek és kiviteli

tervek készítése. A szükséges forrás rendelkezésre állása esetén - közbeszerzési eljárás lefolytatását követően - a kivitelezés megkezdhető, összesen 30,1 milliárd forint értékben.

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozduláshoz hozzájárul a meglévő **fosszilis energiahordozókon alapuló közösségi távfűtő rendszerek megújuló energiaforrásra való részleges vagy teljes átállítása**, továbbá megújuló alapú új távhőtermelő rendszerek kialakítása. Ennek keretében 2021. szeptember 13. és 2023. november 30. között 7,6 milliárd forint összegben vannak folyamatban kivitelezési munkálatok a távhő-szektor energiahatékonysági fejlesztéseinek megvalósítására vonatkozóan, amelyek a KEHOP-5.3.1-17-2017 kódszámú felhívás forrásából valósulnak meg. A megújuló alapú helyi hő és hűtési igény fejlesztések megvalósítására vonatkozóan 9,9 milliárd forint összegben vannak folyamatban a kivitelezési munkálatok. A „Biomassza-tüzelésű fűtőmű megvalósítása és a kecskeméti távhőrendszerbe integrálása” kapcsán 2023-ban 7,9 milliárd forint értékben fejlesztenek, továbbá a „Kaposvári Bőhőtermelő (KBH) létesítése” projekt kapcsán 4,2 milliárd forintért valósul meg beruházás.

10.3. Közlekedés

A közlekedésfejlesztési beruházásokra vonatkozó országspecifikus ajánlás céljaként mindegyik esetben CSR3 (2019) azonosítható: „Állítsa a beruházásorientált gazdaságpolitika középpontjába a kutatást és az innovációt, az alacsony szén-dioxid- kibocsátású energiagazdaságot, a közlekedési infrastruktúrát, a hulladékgazdálkodást, valamint az energia- és erőforrás-hatékonyságot, figyelembe véve a regionális különbségeket is. Javítsa a versenyt a közbeszerzések terén.” Az ENSZ fenntarthatósági célok közül mindegyik beruházási elem teljesíti az „SDG9: Ipar, innováció és infrastruktúra” célt. A szociális jogok európai pillérei közül leginkább „20. Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés” kapcsán tetten érhető a fejlesztések eredménye, hiszen a fejlettebb közlekedési infrastruktúra révén könnyebben, gyorsabban megközelíthetővé válnak pl. az oktatási, egészségügyi vagy kormányzati intézmények.

Vasúti infrastruktúrafejlesztések

Az unió **zöld átállást** segítő prioritásaival összhangban a Kormány kiemelten kezeli a hazai vasúti infrastruktúra korszerűsítését és fejlesztését. Ennek eredményeképpen lezárult az **ETCS 2 vonatbefolyásoló rendszer kiépítése Sopron – Szombathely – Szentgotthárd állomások között**. Az összesen – javarészt kohéziós, kisebb részt hazai forrásból származó – 10 milliárd forintból megvalósult projektnek köszönhetően a 111 km-es vasútvonalon ETCS L2 vonatbefolyásoló rendszer került használatba, ami elősegíti a vonalkapacitás és a menetrendszerűség növekedését. Továbbá befejeződött a **Szombathely-Kőszeg vasútvonal korszerűsítése** is.

A kivitelezése folyamatban van és a tervek szerint idén megvalósul, a Hálózatfinanszírozási Eszköz (CEF) által támogatott (a teljes 25,6 milliárd forintos költségből 16 milliárdot a CEF biztosít) beruházás mely a **szűk keresztmetszetek felszámolására és az átjárhatóság fejlesztésére irányul a Budapest (Kelenföld) – Hegyeshalom vonalon**. A projekt eredményeként, és a kapcsolódóan kialakított menetrend életbe lépése esetén 16 perces menetrendi megtakarítás érhető el Budapest-Bécs viszonylatban, valamint a vonal nemzetközi átjárhatósága és stabilitása növekszik. A CEF támogatásával megvalósulhat a **nyugat-magyarországi TEN-T vasútállomások alkalmassá tétele polgári és katonai kettős felhasználásra**. A jelenleg előkészítés alatt álló projekt célja, hogy az országos vasúthálózat dunántúli, TEN-T törzshálózaton lévő 12 állomásának infrastruktúrája megfeleljen az Európai Unió és a NATO által elvárt szintű katonai mobilitási feltételeknek, lehetővé téve a katonai

egységek és eszközök szabad mozgását Európán belül, és egyúttal ugyanaz az infrastruktúra polgári célokat is szolgáljon. Szintén CEF támogatással, tervezetten összesen 17,7 milliárd forintból, 2027 végéig történik meg a **kapacitásnövelés a magyar–ukrán vasúti határforgalomban**. A projekt eredményeként a záhonyi határkörzetben az átrakó kapacitás fejlesztésével a körzet áteresztő képessége javul fog az ukrán gabonamentést szolgáló európai korridoron.

A vasúti személyszállítás más személyszállítási módokkal szembeni versenyképességének javítása érdekében a menetidő javítása mellett szükséges a **jegyértékesítés modernizálása** és a legkorszerűbb értékesítési módok adaptálása is, ezért szükséges a **digitális és online jegyértékesítési formák** előtérbe helyezése az jegyértékesítésben. Ennek érdekében a MÁV-START Zrt. 5,2 milliárd értékben szerez be új, a mai igényeknek megfelelő jegykiadó automatákat, melyek telepítése és üzembeállítása 2023 második negyedévében teljes egészében megvalósul.

A vasúti pályák fejlesztése mellett a gördülőállomány is korszerűsítésre szorul, ezért a hazai szakpolitika erre is nagy hangsúlyt fektet a hazai vasúti személyszállítás előmozdítása érdekében. A MÁV-START Zrt. piaci, illetve az EUROFIMA által biztosított 169,9 milliárd forintos hitelből tervezi **115 darab villamos mozdony beszerzését**, annak érdekében, hogy a minőségi távolsági (megyeszékhelyek összeköttetését biztosító) közlekedési szegmens szolgáltatási színvonala javítható legyen. Az infrastruktúrafejlesztések eredményeképpen valamennyi vasúti fővonalon lehetővé válik a 160 km/h sebességű közlekedés, ami determinálja a vontatójárművek szükséges képességeit. A növekvő sebesség az eljutási idők csökkenésével, a vasút versenyképességének jelentős növekedésével jár. A környezettudatos járművek beszerzésével csökken a károsanyag-kibocsátás. Az első lehívás 2023-ban várható. A vállalat továbbá 228,7 milliárd forint kohéziós forrásból **40 darab nagykapacitású (KISS) motorvonatot szerzett be**, amelyek tavaly forgalomba is álltak, 2023-ban pedig az összes (40 db) jármű korlátozásmentes használatbavételi bizonyítványt kap. A beszerzés célja a közösségi közlekedés színvonalának fejlesztése Budapest elővárosi közlekedési szegmensben. Az új motorvonatoknak köszönhetően 3,5 millió utasóra/év, valamint a visszatáplálás miatt jelentős energia megtakarítás várható.

A MÁV-csoport elkötelezte magát a sikeres IC+ program folytatása mellett is, hogy a hazai és az európai uniós forrásokból megvalósított vasúti infrastruktúrafejlesztésekhez kapcsolódóan megfelelő mennyiségű és minőségű személykocsi állomány álljon rendelkezésre. Ennek érdekében a MÁV-START Zrt. **kidolgozta 500 darabból álló IC+ vasúti személykocsiból álló fejlesztési programját**. Ennek keretében 2023. március végével a 70 darabos, saját fejlesztésű IC+ Prémium és Többcélú személykocsi flotta teljes egészében elkészült. A program folytatásaként előkészítés alatt áll 105 darab IC+ 2. osztályú személykocsi, 17 darab IC+ 2. osztályú alacsonypadlós személykocsi, illetve 35 darab IC+ vezérlő kocsi beszerzése. A Szeged és Hódmezővásárhely között kiépített **Tram Train** rendszer 2022. év végéig a 12 darab jármű forgalomba állt, 2023-ban az összes (12 db) jármű korlátozásmentes használatbavételi bizonyítványt kap, a padló alatti eszterga üzembe helyezése megtörténik.

Közúti infrastruktúrafejlesztések

A közúti infrastruktúrával kapcsolatos fejlesztések kiemelten fontosak, elsősorban közúti hálózatfejlesztési, közlekedési minőségjavító – és ezáltal balesetsökkentési –, illetve hatékonyabb üzemeltetési (mérnökségi telep fejlesztés) szerepük okán. Magyarország a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, ezen belül is az útfejlesztések terén jelentős előrelépést tett az elmúlt bő egy évtized során. A meglévő úthálózat fejlesztésén túl, nagy hangsúly került a vidéki térségek 2x2 sávon történő megközelíthetőségére is, amelynek eredményeként **Magyarország 25 megyei jogú városából**

20 város 2x2 sávós bekötése 2022-ig megvalósult. Az elmúlt 12 év, valamint a jelenleg is zajló fejlesztések eredményeként, **2024 elejéig a magyarországi települések 72,9 százalékáról 30 percen belül elérhetővé válik valamely 2x2 sávós út,** továbbá a hazai lakosság 88,9 százaléka 30 percen belül el tudja érni valamelyik 2x2 sávós utat²⁰. Szintén fontos eredménye az elmúlt időszak gyorsforgalmi úti fejlesztéseinek, hogy Magyarország 7 szomszédos országa közül jelenleg már csak Ukrajna nem elérhető gyorsforgalmi úton. **2019-2022. év között összesen 420 km új gyorsforgalmi út átadására került sor Magyarországon** (a legmagasabb érték 2020-ban volt, ekkor egy év alatt 162 km került átadásra). 2019-2021. években minden évben az átadott gyorsforgalmi út hossza meghaladta a 100 km-t.

A 2022-2023. évben átadott, illetve átadásra kerülő, 5 milliárd forint beruházási költség feletti fejlesztések (összesen 18 db) közül kiemelhető:

A „Kaposvár megközelítése: 67.sz. főút Látrány elkerülő szakasz fejlesztése” című projekt eredményeként **megvalósul Kaposvár Megyei Jogú Város teljes, 2x2 sávós bekötése a gyorsforgalmi úthálózatba** (M7 autópályába). A meglévő 67. sz. főút Látrány elkerülő út 10,2 km hosszú, 2x2 sávós főúti fejlesztésére kerül sor. A tervezési sebesség 110 km/h, a koronaszélesség 20,50 m, a teljes útszakaszon vadvédelem kerül kiépítésre. A szakaszon 2 darab vadátjáró, az 1 darab turbó kialakítású körforgalmi csomópont, 1 darab csökkentett paraméterű külön szintű csomópont létesül, valamint 1 darab külön szintű földút átvezetés épül. Kapcsolódó beruházásként a 67. sz. főút Kaposfüred és Látrány közötti szakaszának (33,2 km) 2x2 sávra történő bővítése 2019. december 14-én, míg a Kaposfüred elkerülő út (3,1 km) 2x2 forgalmi sávra történő bővítése 2022. december 19-én átadásra került. Jelenleg még folyamatban van a Látrány elkerülő szakasz kivitelezése, amely tervezetten 2023 év végéig elkészül. A teljes Látrány elkerülő beruházási költsége 41,6 milliárd forint.

A „83. sz. főút 2x2 sávra bővítése Pápa-Győr között (a 8315 j. Repülőtéri bekötőúttal)” című projekt eredményeként **Pápa városa is bekötésre kerül a gyorsforgalmi úthálózatba.** A 83. sz. főút Pápa – Győr (M1) autópályája között új nyomvonalon, 36,1 km hosszú, 2x2 sávval, a településeket elkerülve kerül megvalósításra. Az út 20,50 méter koronaszélességgel épül, 23 darab műtárgy megépítésével, Pápa – Győr között külön szintű csomópontokkal, Győr bevezető szakaszon szintbeni csomópontokkal. Jelenleg még folyamatban van a kivitelezés, amely tervezetten 2023. év végéig elkészül. A teljes beruházás költsége bruttó 122,2 milliárd forint, amely költségeit uniós, IKOP források biztosítják.

A közúti elérési idő csökkentése és a közlekedésbiztonság növelése érdekében a közúthálózat bővítése mellett a már meglévő hálózat karbantartására is jelentős forrásokat allokál Magyarország. Ennek eredményeként a rossz, vagy nem megfelelő minőségű burkolatállapotú utak aránya 2016-ról 2022-re 62,2 százalékról 49,5 százalékra csökkent, míg a jó, vagy megfelelő állapotú utak aránya ugyanekkor 17,8-ról 34,4 százalékra emelkedett²¹. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program „**Gazdaságfejlesztést és munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés**” felhívására alapozva, összesen 31,4 milliárd forint kohéziós forrásból a Magyar Közút Nkft. által 2022-ben és 2023-ban 89 útszakaszon, mintegy 160 km beavatkozási hosszban burkolat felújítás és körforgalmú csomópont építés valósul meg. Továbbá a Magyar Közút Nonprofit Zrt. Szekszárd Város Önkormányzatával közös konzorciumban 4 milliárd Ft összegben Tolna vármegyében 4 szakaszon

²⁰ Trenecon Kft. által 2020. januárban a NIF Zrt. megrendelésére elkészített, „a 2x2 sávós úthálózat elérhetősége” című kimutatás alapján.

²¹ ¹ Magyar Közút adatai

útburkolat felújítást 9,6 km hosszon, 2 szakaszon kerékpárút építést mintegy 8,8 km beavatkozási hosszon valósít meg.

Az útfejlesztési beruházások az elmúlt időszakban jellemzően azonos, csak kismértékben módosuló jogszabályi háttér alapján kerültek előkészítésre, illetve valósultak meg. A tervezetten 2023. évben elfogadásra és kiadásra kerülő, az állami építési beruházások rendjéről szóló új, ún. „beruházási kerettörvény” jelentős változtatásokkal jár majd. Az útfejlesztési beruházások kapcsán is megemlítendő ugyanakkor, hogy a Magyarország szomszédságában zajló háború idején a rezsisökkentés megvédése és a honvédelmi célok teljesítése érdekében szükséges költségvetési intézkedésekről szóló a 1281/2022. (VI. 4.) Korm. határozat, amelyben foglaltak alapján az állami beruházások felülvizsgálat céljából – ide nem értve a kivitelezés alatt levőket – felfüggesztésre kerültek, amelynek költségvetési hatásaként 2022-ben és 2023-ban összesen 1 150 milliárd forint megtakarítás elérendő, illetve érvényesítendő. Ennek nyomán számos, előkészített fejlesztés megvalósítása került felfüggesztésre, illetve átütemezésre.

Fenntartható városi közlekedés

A megyei jogú városok fejlesztését célzó Modern Városok Program (a továbbiakban: MVP) 2015-ben indult, azóta is eredményesen zajlik. Az MVP 272 projektjének megvalósításához, összesen 4 ezer milliárd forintot meghaladó fejlesztési forrással tervez, melyből 2237 milliárd forint kifizetése megtörtént. Ebből, az MVP jogcímcsoport előirányzatáról kifizetett összeg összesen 624 milliárd forint. A projektek döntő többsége ütemezetten halad, a tervek szerint 2025-ig megvalósulnak. Az elmúlt évek történései, a pandémia, az Ukrajna területén fennálló fegyveres konfliktus, illetve humanitárius katasztrófa, továbbá az építőanyagárak, és az energiaárak drasztikus emelkedése okozta gazdasági környezet változása okán, számos projektnek komoly kihívásokkal kellett szembenéznie. Ezek következtében egyes projektek előrehaladása elhúzódik, a tervezett ütemezések módosulnak, illetve egyes projektek további megvalósításának felülvizsgálata vált indokolttá. Figyelemmel a nem várt eseményekre, célszerű lehet a teljes program jövőjének újragondolása is. Az **MVP keretében 64 darab közlekedésfejlesztési projekt valósul meg a program teljes időtávján**, melyek jellemzően a belső úthálózat és a tömegközlekedés fejlesztésére; autópályával való összeköttetés segítésére, gyorsforgalmi utak építésére, repülőterek fejlesztésére és kerékpárutak kiépítésére irányulnak. A 2022-es évben MVP jogcímen összesen 11,3 milliárd forint került kifizetésre közlekedésfejlesztési célra.

A magyar kormány kiemelt célja, hogy a régióban vezető szerepet vállaljon az elektromobilitás területén, élen járjon a megvalósításban, a sikeres modellek bevezetésében, kiemelt hangsúlyt fektetve a kutatás-fejlesztés-innováció területére. Ennek okán Magyarország Kormánya 2019 szeptemberében elfogadta Magyarország új buszstratégiai koncepcióját (a továbbiakban: **Zöld Busz Program**), és a **Zöld Busz Mintaprojekt megvalósításáról döntött. A Zöld Busz Program – mely a HET részét is képezi – célja a közösségi közlekedésben résztvevő autóbusz állomány cseréje** a hazai buszgyártás ösztönzésével, az üzemeltetett buszok átlagéletkorának, a buszos közlekedés károsanyag-kibocsátási értékeinek és fenntartási, üzemeltetési költségeinek csökkentésével, továbbá az utazási szolgáltatások minőségének javításával. Magyarországon, a megyei jogú városokat beleszámolva összesen 47 város érintett a programban.

A Zöld Busz Program az elektromos buszbeszerzés mellett közvetetten ösztönzi a városokat infrastruktúrájuk fejlesztésére, a hazai és külföldi buszgyártókat és töltőgyártókat termelési kapacitásuk és a kutatás fejlesztésre fordított forrásaik növelésére A Zöld Busz Program keretében

2020-2029 időtávon **35,9 milliárd forint került allokálásra az Energia és Klímapolitikai Modernizációs Rendszer (EKMR)** jogcímcsoport egy részének felhasználásával a helyi személyszállítási közszolgáltatási feladatokat ellátó autóbuszok tiszta és energiahatékony piacának ösztönzéséhez. A Zöld Busz Program keretében 2020. november 30-án elérhetővé vált az **első pályázati felhívás**, amely a helyi és a főváros elővárosi közösségi közlekedését ellátó, 25 ezer fő lakos feletti önkormányzatok és ezen önkormányzatok helyi személyszállítási közszolgáltatói számára biztosít forrást elektromos autóbuszok és/vagy önjáró trolibuszok beszerzésének támogatására. A 2021. május 31-i beadási határidőig **11 pályázat érkezett összesen 18,37 milliárd forint támogatási igénnyel**. A Zöld Busz Program Projektirányító Bizottsága 2021. július 29-i döntésének értelmében **mind a 11 pályázó támogatásban részesül, így 123 darab elektromos meghajtású autóbusz és 4 darab önjáró trolibusz beszerzése valósulhatott meg, előbbieket esetében töltőinfrastruktúra kiépítésével**.

A HUMDA Magyar Autó-Motorsport és Zöld Mobilitás-fejlesztési Ügynökség Zrt. a Nemzeti Hidrogénstratégia 2030 stratégiai dokumentum megvalósítása részeként tervezi, hogy markáns demonstrációs programokkal jelenik meg az ország több területén. Ezzel kapcsolatos egyeztetések az elkövetkező hónapokban megkezdjük.

Kerékpáros közlekedés előmozdítása

A kerékpározás mellett, hogy városban 5-7 km-es távolságon belül a leghatékonyabb egyéni közlekedési eszköz, a szabadidő aktív eltöltésének is az egyik legkedveltebb módja. A kerékpározás egészséges, környezetbarát, csökkenti a zaj és légszennyezettséget, továbbá a városi dugók egyik ellenszere is.

A magyar Kormány 2017-ben indított **átfogó kerékpárhálózat fejlesztési programot**, melynek keretében a rendelkezésre álló uniós források mellett 2021-ig éves szinten átlagosan 10 milliárd forint hazai forrást, valamint a Modern Városok Program keretében további összegeket is biztosított a szakterület részére. Ennek eredményeképp az elmúlt években páratlan ütemben fejlődött a magyarországi kerékpáros útvonalhálózat. Elkészült a **Budapest és Balaton közötti bicikliút**, a Tiszafüred-Poroszló kerékpárút átadásával bezárult a **Tisza-tavi kerékpáros kör** és a **Balaton Bríngakör** megújítása is szépen halad. A Modern Városok Program két legjelentősebb kerékpározást érintő fejlesztése a **Győr és Pannonhalma közötti kerékpárút** elkészülése, illetve a **békéscsabai Wenckheim turista- és kerékpárút** kialakítása. A fejlesztések eredményességét igazolja, hogy a legfrekvenciáltabb turisztikai útvonalakon éves szinten 100-150 ezer kerékpáros teker.

A turisztikai fejlesztések mellett elsősorban uniós források felhasználásával a TOP és a VEKOP keretein belül **éves szinten 100-150 km kerékpárút épült** az elmúlt években elsősorban helyi, térségi igények kielégítése érdekében.

2021-ben és 2022-ben 2 milliárd Ft támogatásból mintegy **14 ezer elektromos rásegítésű kerékpár** vásárlását támogatta a Kormány, illetve 2022-ben elindult a teherszállító kerékpárok vásárlását támogató pályázat is, melynek keretében **2022-ben 270 darab elektromos rásegítésű teherszállító kerékpárt** vásároltak magyar vállalkozások.

Mindent egybevetve **2017 óta mintegy 100 milliárd Ft hazai és uniós forrást fordított Magyarország a kerékpározás fejlesztésére**.

11. Vidék- és területfejlesztés

Vidékfejlesztési támogatások

A 2021 és 2027 közötti időszakban soha nem látott mértékű forrás áll rendelkezésre a mezőgazdaság és az élelmiszeripar fejlesztésére. Magyarország Kormánya ugyanis 80 százalékos nemzeti kiegészítő finanszírozást biztosít az uniós fejlesztési források mellé a vidékfejlesztésben, aminek köszönhetően a 2021-2027-es időszakban a Közös Agrárpolitika (a továbbiakban: KAP) II. pillére keretében mintegy 4300 milliárd forint fordítható a magyar mezőgazdaság, élelmiszeripar és a vidéki települések fejlesztésére. A megemelt forráskeretnek köszönhetően a **Vidékfejlesztési Program** (a továbbiakban: VP) alapján már 2021-ben elindult a **„Megújuló vidék, megújuló agrárium”** program, amelynek végrehajtása – új pályázati felhívások meghirdetésével és korábbiak újbóli megnyitásával – folytatódott 2022-ben és folytatódni fog 2023-ban is.

A **mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakításának és korszerűsítésének** megkönnyítésével a hazai hozzáadott érték előállításának szempontjából komoly fejlesztések megvalósítására adtak lehetőséget a 2021-ben meghirdetett „Kertészet – ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatása” és az „Állattartó telepek fejlesztésének támogatása” megnevezésű felhívások, melyek a termelők nagyfokú érdeklődésére tekintettel 2022-ben újból megnyitásra kerültek. Az eddig meghozott támogatói döntések eredményeként összesen 1078 gazdaságban indulhattak meg a fejlesztések.

A **fogyasztók biztonságos élelmiszerellátásának erősítését és az állattartás fejlesztését** célozták a „Kiskérődző állatjóléti támogatás”, a „Méh állatjóléti támogatás” és a „Baromfi állatjóléti támogatás” elnevezésű felhívások. Az elnyerhető támogatás feltétele ezen intézkedések esetében, hogy a termelők az általános szabályozáson túlmutató állatjóléti követelmények teljesítését vállalják, az állatok javát szolgáló szigorú higiéniai és takarmányozási előírásokat teljesítsék. A három felhívás összesen 30 milliárd forint keretösszeggel került meghirdetésre, összesen 7 072 termelő nyújtott be támogatási kérelmet, a támogatási kérelmek feldolgozása jelenleg folyamatban van. Szintén az állattartás fejlesztését szolgálja a 2023-ban meghirdetett „Tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás” című felhívás, mely 28 milliárd forint keretösszeggel kerül megnyitásra.

Ugyancsak 2022-ben a VP alapján jelent meg a „Nem mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja – Lovas létesítmények fejlesztése” megnevezésű kiírás. A „Mezőgazdasági kisüzemek támogatása” című kiírás újból elérhetővé vált, segítve a **legkisebb üzemmérettel rendelkező termelők fejlesztési terveinek megvalósítását**.

A mezőgazdasági termelők által előállított **magasabb hozzáadott értékű és minőségű mezőgazdasági termékek és élelmiszerek minőségrendszerekben való részvételének ösztönzése** érdekében 2023 elején megjelent a „Mezőgazdasági termelők EU-s és nemzeti minőségrendszerhez történő csatlakozásának támogatása” című felhívás 2 milliárd forintos kerettel.

Az Európai Bizottság 2022 novemberében elfogadta a KAP támogatási forrásainak felhasználásáról szóló Stratégiai Tervet, amely 2023-tól a támogatási rendszer alapja, és amely a KAP I. és II. pillérét is tartalmazza. A II. pillér, tehát a vidékfejlesztés tekintetében a program legfontosabb fejlesztési prioritása az **erőforrás hatékony, magas hozzáadott értéket termelő mezőgazdaság és élelmiszeripar megteremtése**. A gazdasági fejlődést szolgáló szakpolitikai célok elérésére a KAP II. pillér 52 százaléka, mintegy 1500 milliárd forint ráfordítása van tervben. A gazdaságfejlesztési természetű intézkedések sok esetben környezeti és klímacélokat is szolgálnak, ennek megfelelően külön zöld beruházások is

szerepelnek a Stratégiai Tervben. Cél a mezőgazdasági üzemek energia-önellátásának növelése, az energiatartósság csökkentése, az energiatartósság javítása. Kiemelt helyen jelenik meg a tervben a digitális, precíziós technológiák alkalmazásának támogatása, amely eszközül szolgál a környezetbarát termesztési, tenyésztési és termelési technológiák alkalmazásához, a termőtalaj védelméhez, a talaj kedvező fizikai állapotának, víztartó képességének fenntartásához, az öntözővíz felhasználás hatékonyságának növeléséhez. Uniós elvárás volt, hogy a rendelkezésre álló forrás több mint harmada zöld intézkedésekre kerüljön felhasználásra, ezért a Stratégiai Terv alapján **zöld intézkedésre** hozzávetőlegesen 1000 milliárd forint keretösszeg felhasználása lehetséges. A mezőgazdasági művelés alatt álló, a klímaváltozás hatásainak leginkább kitett területeken megvalósítandó cél a víz utánpótlásának biztosítása, melynek alapvető eszköze az öntözés. Az AM támogatja az **öntözővíz felhasználásának hatékonyságát** javító beruházásokat, a víz visszatartás létesítményeinek kialakítását a fenntartható vízkészlet-gazdálkodás biztosításával, emellett folytatódik az öntözési közösségek együttműködésének a támogatása is.

A KAP Stratégiai Terv alapján az új vidékfejlesztési támogatási intézkedések meghirdetésének ütemezése 2023 harmadik negyedében történik meg, az első konstrukciók megjelenése 2023 végén, 2024 elején várható.

Közvetlen támogatások

2023-tól ismét az összes közvetlen támogatási jogcím igénybevételének feltételei közé kerül az **aktív mezőgazdasági termelői státusz**. A megerősített környezeti feltételek előírásai [a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotra vonatkozó előírások (a továbbiakban: HMKÁ) és a Jogsabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (a továbbiakban: JFGK)] szintén az összes közvetlen támogatás tekintetében alapkövetelménnyé válnak. Éves keret 2023-2026 között: 1347,4 millió euró.

A SAPS és zöldítés jogcímeit felváltva, az **alaptámogatás** lesz 2023-tól a közvetlen támogatási rendszer alapja. Célja változatlan: a mezőgazdasági üzemek számára egy kiszámítható, alapszintű hektáronkénti jövedelemtámogatás biztosítása, ezáltal a termelők pénzügyi stabilitásának növelése, kockázatainak csökkentése. Az alaptámogatás a jövőben is a termelők legszélesebb körét lefedő beavatkozás marad, amely minden jogosult (mintegy 5 millió) hektár után igénybe vehető, és amely nagyságrendileg 160-165 ezer termelőhöz jut el. Lényeges előrelépés fenntarthatósági szempontból, hogy – szakítva a több évtizedes tiltással – már a mezőgazdasági táblák közé ékelődő, termelésre nem használt, agro-ökológiai jelentőségű területek is részesülhetnek az alaptámogatásban. Minden olyan aktív mezőgazdasági termelő (természetes és jogi személy egyaránt) jogosult lehet, aki kérelmet nyújt be, legalább 1 hektár támogatható területtel rendelkezik és az igényléssel érintett földterület vonatkozásában jogszerű földhasználónak minősül. Emellett meg kell felelnie a kondicionalitás feltételeinek. A támogatás várható fajlagos értéke 147 euró/hektár körül alakulhat, amely 125 és 169 euró között mozoghat, attól függően, hogy mekkora lesz a jogosult területek nagysága.

A **generációváltás előmozdítására** még nagyobb figyelmet tudunk fordítani a jövőben. A közvetlen támogatások keretében e célra fordított uniós források összege közel másfélszeresére – évi 18,6 millió euróra – emelkedik. Az új szabályokkal élve jóval kedvezőbb feltételekkel hirdethető majd meg ez a már jól ismert jogcím. A plusztámogatásra vonatkozó területi korlát 90-ről 300 hektárra nő, az egy hektárra jutó fajlagos támogatási összeg pedig szintén érdemben emelkedik. A támogatás várható fajlagos értéke 157 euró/hektár körül alakulhat, amely 78 és 236 euró között mozoghat, attól függően, hogy mekkora lesz a jogosult területek nagysága.

A kifizetések a mezőgazdasági üzemek számára egy kiszámítható, hektáronkénti vagy állatlétszám-alapú jövedelemtámogatást biztosítanak, ezáltal a termelők pénzügyi stabilitását növelik, piaci kockázataikat pedig csökkentik. Továbbra is kiemelt szakpolitikai cél a **termeléshez kötött támogatási rendszer** maximális, 13+2 százalékos kiadási arány mellett történő folytatása.

Újjonnan bevezetésre kerülő egyik jogcím az újraelosztó (redisztributív) kifizetés. A teljes közvetlen támogatási keret 14 százalékát, azaz mintegy 189 millió eurót fordít az AM erre a célra évente. Az intézkedés célja a kis és közepes gazdaságok irányába történő forrásátcsoportosítás elősegítése, mégpedig az üzemek első hektárjainak emelt szintű támogatása révén. Ez a hektáralapú kiegészítő kifizetés tehát az adott gazdaság első hektárjaira járó alaptámogatáson felül biztosít többletforrást. Így aki alaptámogatásra jogosult területtel rendelkezik, jogosulttá válik a kiegészítésre, feltéve, hogy üzemmérete nem haladja meg az 1200 hektárt. Annak érdekében, hogy a méretükből eredően leginkább sérülékeny gazdaságok kapják a legnagyobb segítséget, a redisztributív kifizetés várható fajlagos értéke két lépcsőben kerül megállapításra. Az első hektárookra (1-10 hektárig) magasabb (átlagos mintegy 80 euró/hektár), az azt meghaladó hektárookra (de legfeljebb 150 hektárig) pedig alacsonyabb összeg (átlagosan mintegy 40 euró/hektár) jár majd.

A mezőgazdasági termelést a megváltozott környezeti feltételekhez kell igazítani, ennek fontos eszköze a környezet- és klímatudatos gazdálkodási gyakorlatok alkalmazása, amelyek fejlesztik a táj mozaikosságát és a biodiverzitás sokszínűségét, javítják a talajok állapotát és vízháztartását vagy éppen a fenntarthatóbb növényvédőszer-használatot. Az Agrárminisztérium (AM) a környezet- és klímatudatos mezőgazdaság fejlesztésének folyamatában ezt úgy fordíthatja gyakorlattá, hogy a kötelező és korlátozó szabályok helyett még több hangsúlyt fektet az önkéntes és ösztönző jellegű programokra. A 2023-ban a KAP Stratégiai Terv keretében induló **Agro-ökológiai Program** (a továbbiakban: AÖP) ilyen ösztönző támogatási forma, amely egy önkéntes vállalatokon alapuló, egyéves támogatás. Az AÖP-ben az AM olyan választható előírásokat határozott meg, amelyek a gazdálkodók számára már részben ismertek, érthetőek, ugyanakkor környezeti szempontból is hasznosak. Annak érdekében, hogy a gazdálkodók többsége megtalálja a számára legkedvezőbb lehetőséget, hasznosítási módoként fogalmaztunk meg választható előírásokat. Ezek a mezőgazdasági gyakorlatok a talaj- és vízvédelemre, a biológiai sokféleség védelmére, valamint az éghajlatváltozás mérséklésére fókuszálnak. A támogatás hektáronkénti összege minden évben attól függ, hogy hány hektár jogos igénylést állapít meg a kifizető ügynökség, azaz a Magyar Államkincstár. Amennyiben 2,5 millió hektár termőterület venne majd részt a programban, az hektáronként 80,85 eurót jelentene. Az AÖP keretösszege Magyarország teljes évi közvetlen támogatási keretének 15 százaléka.

Digitális Élelmiszeripari Stratégia

A Digitális Élelmiszeripari Stratégiáról szóló 1479/2022. (X. 11.) kormányhatározat célja az élelmiszerláncban belül a lánc többi elemével összekapcsolódva, mégis az élelmiszeriparra fókuszálva olyan támogatási, szabályozási, képzési segítséget nyújtani, mely a hazai élelmiszeripar hatékonyságát, versenyképességét tovább tudja fokozni. Az ágazat stabil alapokon áll, a korábbi időszakok megváltozott körülményei között is jól vizsgázott, ugyanakkor a jelenlegi globális válság erősen érinti. A digitális eszközök és szolgáltatások használatának növelésével az élelmiszeripar tovább erősödhet növelve az exportképességet és biztonságos, jó minőségű hazai termékkel látva el a fogyasztókat.

A Mezőgazdasági Adminisztratív Adatpolitika (MAAP) részeként 2022-ben, 2,5 milliárd forint hazai forrásból megkezdődött a **Nemzeti Agráradat Központ** fejlesztése. Az új fejlesztés a hazai

agrártechnológiai adatok összegyűjtésével, azok adatfeldolgozásával kiemelten támogatja az agrárközigazgatás elektronikus rendszereinek és szolgáltatásainak fejlesztését, így téve lehetővé a KAP és a kapcsolódó EU-s és hazai szakpolitikák tervezését és megvalósítását. A Központ keretében kialakítandó rendszer a teljes feldolgozatlan, alapélelmiszer előállítás folyamatát támogatja, úgy, hogy az érintett gazdálkodók, adminisztratív terheit csökkenti, miközben a közigazgatás számára részletes adatokkal biztosítja a szükséges kötelezettségek, valamint stratégiai döntések végrehajtását a Vidékfejlesztési Program IH számára. Az adatszolgáltatások révén beérkező tisztított adatok tárolására kialakítandó adatbázis az EU-s források kötelező monitoringozására is alkalmas lesz, valamint a környezeti hatás monitoring rendszer üzemeltetéséhez szükséges adatokat is tartalmazni fogja.

A Magyar Falu Program

A **Magyar Falu Program** (a továbbiakban: MFP) bevezetésével egyedülálló, célzott kormányzati beavatkozás történt az 5 ezer fő és ez alatti állandó lakosságszámú településeken, Magyarország teljes területét érintve. A 2019. évben indult Program a lakosság több mint 30 százalékát, a települések több mint 91 százalékát érinti. Az MFP valós igényeket elégít ki, és megoldást nyújthat a kistelepülések hátrányainak mérséklésére, a helyi életminőség javítására, és ezáltal a népesség csökkenés megállításának egyik kiemelt eszközévé válhat.

A Program - az intézkedések - 4 pillérré támaszkodik:

- 1) Falusi CSOK *(2019. évtől folyamatos a végrehajtása, évenként változó „felülről nyitott” költségvetési támogatással)*
- 2) Falusi útalap *(2019. évtől folyamatos a végrehajtása, évenkénti változó költségvetéssel)*
- 3) Magyar Falu Pályázati Rendszer, amely 26 alprogramján keresztül a helyi életminőség javítását célozza. A támogatást a kistelepülési önkormányzatok, önkormányzati társulások, egyházi szervezetek, tankerületek és civil szervezetek vehetik igénybe. *(2019. évtől folyamatos a végrehajtása, évenkénti változó költségvetéssel)* Falusi Civil Alap. *(2020. évtől folyamatos a végrehajtása, évenkénti változó költségvetéssel)*
- 4) Kistelepülési üzletek fejlesztési és működési támogatása, *(2021. évben indult, 50 milliárd forint költségvetéssel)*

Az MFP végrehajtására évenként változó költségvetési támogatás áll-állt rendelkezésre. A 2021. évi XC. törvény alapján 2022. évben a Falusi útalap, a Magyar Falu Pályázati Rendszer, továbbá a Kistelepülési Üzletek Fejlesztési támogatására 93,0 milliárd forint állt rendelkezésre.

A **Falusi Útalap** keretében a Magyar Közút Nonprofit Zrt. lebonyolításában 2019-2022. években 642 útszakaszon 1454 km beavatkozási hosszban mintegy 220 milliárd forint költség ráfordítással valósultak meg útfelújítások az országos közúthálózaton. A felújítási munkák alapvetően a járműforgalom által használt útburkolat felújítását célozzák. 2022. évben is folytatódott a Magyar Falu Program Falusi útalap projektjeinek előkészítése. Rendelkezésre álló 2022. évi forrás 17,9 milliárd forint. Természetesen ezen programok naptári éveken túlmutató beruházásokat és ezért kötelezettségvállalásokat is jelentenek. A 2022. évi Magyar Falu Program keretében megvalósuló, kistelepüléseket érintő mellékúthálózat felújításának tervezése (3,5 milliárd forint) támogatási szerződés keretén belül 180 darab útszakasz (426 km hosszban) kiviteli terve készül el, amelyek megvalósítása, kivitelezése folyamatosan, ütemezetten történik. 2022. évben 60 milliárd forint értékben 150 útszakasz (mellékúthálózat felújítása) átadása történt meg, döntően a 2020-2021. évi szerződések keretében.

Az MFP **Pályázati Rendszer** támogatásainak felhasználásával a kistelepülések helyi életminőség javítását célzó kisléptékű fejlesztéseket tudnak megvalósítani. A pályázati rendszer komplex, társadalmi és gazdasági célterületekre kiterjedő intézkedés, melyen keresztül az elmúlt években 26 különböző alprogramon keresztül meghirdetett támogatási tevékenységre nyújthattak be pályázatot a kistelepüléseken működő önkormányzatok, önkormányzati társulások, egyházi szervezetek, tankerületek, és civil szervezetek. A pályázati kiírások minden esetben 100 százalékos hazai támogatással, 100 százalékos előleg formájában nyújtanak vissza nem térítendő támogatást. A támogatási rendszer évenként meghatározott költségvetése emellett nagyfokú rugalmasságot tett lehetővé, így egyik évről a másikra új elképzelések megvalósítására nyílt lehetőség, valamint a fejlesztési keretek hatékony összevonása, racionalizálása valósult meg. 2019-2022-ig terjedő időszakban több mint 730 milliárd forintnyi támogatási igény került benyújtásra. A pályázók falvak szinte mindegyike részesült támogatásban 2019-2022. között, így a pályázati rendszeren keresztül kiutalásra került támogatás összege meghaladta a 278 milliárd forintot. 2022-ben 13 pályázati kiírás/felhívás keretében nyújtottak be kérelmeket a pályázók 195 milliárd forint értékben. A pályázati keretösszeg terhére megvalósuló projektek keretében út- és járdafelújítások, önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése, iskolaépületek és szolgálati lakások felújítása, az önkormányzatok feladatellátásához szükséges eszközbeszerzések, bértámogatás, illetve egyházi közösségi terekhez kapcsolódó fejlesztések valósulnak meg. Összesen 4419 projekt került támogatásra, a teljes támogatási összeg meghaladja a 62 milliárd forintot. A nyújtott támogatások hozzájárulnak a vidéki térségek épített környezetének javulásához, a helyi életminőség és a szolgáltatások színvonalának és elérhetőségének növeléséhez. A támogatott projektek túlnyomó része 1-2 éven belül realizálódik, jelenleg az összes projekt több mint 76 százaléka megvalósult és a támogatás elszámolási kérelem benyújtásra került a kedvezményezettek részéről.

2020-ban indult **Falusi Civil Alap** létrehozásával már az 5 ezer fő alatti településeken működő, a civil törvény hatálya alá tartozó falusi civil szervezetek számára is megjelentek a kisebb (2-6 millió forint) összegű pályázatok lehetősége. Négy tevékenységre lehetett pályázatot benyújtani: Ingatlan beruházás, felújítás, gépjármű beszerzés, egyéb eszközbeszerzés, programszervezés. 2020-2022 között összesen közel 20 milliárd forint támogatásban részesültek a kistelepülési civil szervezetek összesen mintegy 6 ezer nyertes pályázat keretében. A nyertesek közt önkéntes tűzoltó-egyesületek, polgárőr-egyesületek, sportegyesületek, művészeti, hagyományőrző, faluszépítő, szociális munkát végző egyesületek, alapítványok is megtalálhatók. 2022 évben 1489 darab támogatott pályázat 4,88 milliárd forint támogatásban részesült.

2021-ben kidolgozásra került a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a **Kistelepülési Üzletek támogatásáról** szóló 62/2021. (II. 12.) Korm. rendelet. A támogatás célja a kistelepülésen olyan új (induló) vagy már működő vállalkozások támogatása, melyek a napi fogyasztási cikkek kiskereskedelmi forgalmazásával foglalkozó üzletet üzemeltetnek, vagy ilyen üzlet nyitását tervezik 2 ezer vagy az alatti lakosságú településen. Cél egyrészt a már meglévő szolgáltatás színvonalának emelése és a rentábilis működtetés támogatása, a foglalkoztatás növelése, másrészt a szolgáltatás-hiányos (kiszolgált nem rendelkező) településeken új üzletek nyitása. A foglalkoztatás és a munkahelyteremtés elősegítése érdekében a támogatás az üzletben foglalkoztatott személy/személyek munkabérének munkáltatót terhelő költségeire (munkáltatói közteher) is igénybe vehető. A támogatás eredményeként 2022. évben 35,83 milliárd forint költségvetési támogatással 1467 darab kiskereskedelmi tevékenység keretében napi fogyasztási cikket értékesítő üzletet kialakítása, fejlesztése, felújítása, bővítése valósul, illetve kezdődött meg. A támogatások összege - a vállalkozók

által vállalt minimális önerővel együttesen - meghaladja az 48 milliárd forintot. A költségvetési törvény alapján a program végrehajtására 50 milliárd forint állt rendelkezésre. A program keretében 2022. év végén 724 darab kistelepülési üzlet - a munkahelyek megtartása és a munkahelyteremtés érdekében - további 563 millió forint járulék támogatásban is részesült.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (2021-2027)

A **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz** (a továbbiakban: TOP Plusz) célja az országon belüli területi egyenlőtlenségek csökkentése, a régiók és vármegyék fejlettségi pozíciójának javítása az Európai Unió átlagához képest. Az ország minden vármegyében és a fővárosban megvalósuló fejlesztéseket is támogat, de kiemelten kezeli a 4 legkevésbé fejlett régiót (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország) alkotó vármegyét és a legkevésbé fejlett, a 290/2014. (XI. 6.) Korm. rendelet szerint komplex programmal fejlesztendő 36 járást. Alapvetően önkormányzati fejlesztéseket támogat, de nem kizárólag azokat, intézkedéstől függően állami, civil és nonprofit szervezetek is lehetnek kedvezményezettek. A TOP Plusz saját forráskerettel rendelkező vármegyei és fővárosi tervdokumentumokon, ún. integrált területi programokon (ITP-k) és városi stratégiákon keresztül valósul meg.

A TOP Plusz **forráskerete** hazai társfinanszírozással együtt **5,25 milliárd euró (1962,5 milliárd Ft²²)**. E keretösszegeből 5,01 milliárd euró (1873,2 milliárd Ft) a vármegyei önkormányzatok által készített vármegyei integrált területi programok megvalósítását szolgálja, a fennmaradó 238,75 millió euró (89,3 Mrd Ft) pedig Budapest integrált területi programjának végrehajtását. A TOP Plusz teljes forráskeretének 17,1 százaléka nemzeti hozzájárulás. (A vármegyei keret esetében 15 százalék, míg a fejlett régióknak számító Budapest esetében 60%). A TOP Plusz vármegyei keretösszegének területi felosztása határozott determinációkat érvényesít: a vármegyékre jutó forráskeret legalább 65 százalékát a 4 legkevésbé fejlett régióba juttatja, 10 százalékát kifejezetten a komplex programmal fejlesztendő járásokba.

A TOP Plusz **szerkezeti felépítése és támogatott tevékenységei:**

1. prioritás: Élhető vármegye

A helyi közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások, a települési zöld és kék infrastruktúra, a klíma-alkalmazkodás és körforgásos gazdaság, a barnamezős rehabilitáció, rozsdaovezetek, helyi közösségi és kulturális, sport és szabadidős terek és szolgáltatások fejlesztése, „okos település” megvalósítása, szociális városrehabilitáció az arra kijelölt városrészen.

2. prioritás: Klímabarát vármegye

Energiahatékonyságot javító és a megújuló energiaforrásokra alapozott önkormányzati fejlesztések, valamint az önkormányzati gyógyfürdők, gyógyhelyek energetikai korszerűsítése.

3. prioritás: Gondoskodó vármegye

A helyben elérhető, költséghatékony, fenntartható és magas színvonalú önkormányzati közszolgáltatások biztosítása, kiemelten a gyermekjóléti alapellátás, a bölcsődei és az óvodai ellátás, a köznevelés, az egészségügyi és a szociális alapellátás területén. Az egészségügyi és szociális beruházásokhoz való hozzáférést, továbbá a társadalmi integrációs célok elérését elősegítő közösségi

²² 373,9 Ft/euro tervezési árfolyam

tevékenységek, humán programok megvalósítása. Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések megvalósítása, a foglalkoztatottság és foglalkoztathatóság növelése érdekében.

4. prioritás: Budapest infrastrukturális fejlesztések

Élhetőbb városi környezet megteremtése a fővárosban, zöldfelületek rekonstrukciója, esélyteremtő szolgáltatások, szociális célú városrehabilitáció és az épületállomány energiahatékonysági paramétereinek javítása.

5. prioritás. Budapest humán fejlesztések

A szociális szolgáltatások kapacitásainak megerősítése, a lakhatáshoz és a lakhatást segítő szolgáltatásokhoz való hozzáférés segítése, Fővárosi Foglalkoztatási Paktum létrehozása, a szociális, egészségügyi és munkaerő-piaci szolgáltatások és támogatások összehangolt biztosítása, a lakásfelújításokat támogató energiaügynökségi modell létrehozása.

6. prioritás: Versenyképes vármegye

Helyi gazdaságfejlesztés a kapcsolódó infrastruktúra (ipari parkok, inkubátorházak stb.) fejlesztésével, térségi és helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztése. Széleskörű turisztikai szolgáltatás-fejlesztés, a gyógyfürdőkhez kapcsolódó, aktív- és ökoturisztikai fejlesztések.

A fejlesztések várható eredményei révén kiemelten a négy legkevésbé fejlett régióban, valamint a legkevésbé fejlett járásokban javulnak a gazdaságfejlesztés helyi feltételei, a foglalkoztatás, a települési infrastruktúra és közszolgáltatások minősége, erősödik a települések népességmegtartó. Mindez elősegíti a járások közel 80 százalékát kitevő vidéki térségek népességmegtartó képességének, versenyképességének növelését, a fenntartható városfejlesztés révén a városok térségszervező erejének növelését, továbbá Budapest élhetőségének javítását.

A TOP Plusz végrehajtása annak elfogadása előtt, kifejezetten tagállami költségviseléssel 2021 év végén megkezdődött, a közben zajló bizottsági egyeztetések szempontjából kockázatmentesnek ítélt pályázati felhívások megjelentetésével. Az azóta eltelt időszakban a TOP Plusz keretében 13 pályázati felhívás jelent meg, összesen 1.020 milliárd Ft keretösszeggel. A beérkezett pályázatok száma közelíti az 5 ezret, közülük több mint 2900 kedvező elbírálásban részesült. Újabb 3 pályázati felhívás előkészítése aktuálisan zajlik. 2023-2024-ben várhatóan a teljes keretösszeg meghirdetésre kerül.

12. Fenntartható fejlődési célok

Magyarország jól halad az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (SDG-k) teljesítésében, hiszen az ország pontszámával (79,01)²³ **a régiós átlagot (77,2) megelőzve a világ 163 országa tekintetében a 21. helyen áll.** Az ország számos mutató tekintetében jól teljesít vagy javulást mutat. A legjobb eredményeket hazánk a szegénység felszámolása (SDG 1), az ipar, innováció és infrastruktúra (SDG 9), az egyenlőtlenségek csökkentése (SDG 10), valamint a béke, igazság és erős intézmények (SDG 16) mutatók tekintetében mutatja. A tiszta víz és alapvető köztisztaság (SDG 6), valamint a tisztességes munka és gazdasági növekedés (SDG 8) mutatókat leszámítva minden másik területen változatlan maradt (10 mutató tekintetében) vagy javult (4 mutató tekintetében) az ország teljesítménye. Legkevesebb jól az éghajlatváltozás elleni fellépés (SDG 13) mutatóban teljesített.

(Az egyes mutatókhoz kapcsolódó intézkedések részletes ismertetését a szakpolitikai fejezetek és a (.) számú intézkedéstábla részletesen tartalmazzák)*

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 és végrehajtásának a 2021-2024. évekre szóló kormányzati intézkedési terve, a „Felzárkózó települések” hosszú távú program és a „Szegregált élethelyzetek felszámolása” komplex programok a legfontosabb intézkedések a szegénység felszámolása (SDG 1) érdekében. A cél eléréséhez hozzájárul az élelmiszerárstop és az üzemanyagárstop bevezetése, továbbá a 2022-ben indult Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv keretében főként infrastrukturális fejlesztésekre kerül sor a lakhatás, megújuló energiatermelés – energiaszegénység csökkentése, gazdaságfejlesztés, valamint pedagógiai fejlesztés területén (Szegénység c. fejezet). Az élelmezést érintő (SDG 2) cél eléréshez, ezen belül különösen a helyes táplálkozáshoz és az egészséges életmódhoz járul hozzá az ökológiai gazdálkodás ösztönzése, valamint a mezőgazdasági kisüzemek fejlesztése. Az egészség és jólét (SDG 3) indikátor célját támogatja az orvosok jövedelmi viszonyainak rendezése, a hálapénz kivezetése, az egészségügyi infrastruktúra és alapellátás fejlesztése, a rendszerszintű beavatkozások és az egészségügy digitális átállásának támogatása, mindenek előtt pedig a XXI. századi egészségügy feltételeinek kialakítása (Egészség c. fejezet). Az indikátor célját támogatja továbbá a Családvédelmi Akcióterv intézkedéseinek meghosszabbítása. A Nemzeti Köznevelési Infrastruktúra Fejlesztési Program, a megújított Felnőttképzési Adatszolgáltatási Rendszer, a digitális oktatáshoz való egyenlő hozzáférés feltételeinek biztosítása a tanulók és a pedagógusok számára, az Útravaló Ösztöndíjprogram, a Tanoda, valamint a pedagógus életpályamodell célja a minőségi oktatás (SDG 4) biztosítása (Oktatás c. fejezet). A nemek közötti egyenlőséget (SDG 5) kívánja megerősíteni a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra való visszatérésének támogatása, a bölcsődei ellátást nyújtó férőhelyek fejlesztése. A tiszta víz, alapvető köztisztaság (SDG 6) érdekében közműfejlesztés (ivóvízellátás, infrastruktúra fejlesztések, szennyvízelvezetés és –kezelés) és Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervének második felülvizsgálata valósult meg. A megfizethető és tiszta energia (SDG 7) elérhetőségét segíti a lakossági napelem használat és fűtéskorszerűsítés támogatása, az átviteli rendszerirányító és elosztók klasszikus és intelligens hálózatfejlesztései, az energiatárolók létesítése, (villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítése, megújuló energiatermelés) (Energia c. fejezet). A tisztességes munkát és gazdasági növekedést (SDG 8) mozdítja elő a foglalkoztatás növelése, munkaerőpiaci alkalmazkodás és a hátrányos helyzetű célcsoportok támogatása, a vállalkozások munkaerő támogatása, innovatív kapacitásbővítő program, foglalkoztatási együttműködések és a gazdaságélénkítő programok

²³ <https://dashboards.sdgindex.org/static/profiles/pdfs/SDR-2022-hungary.pdf>

(Foglalkoztatás c. fejezet). Az ipar, innováció és infrastruktúra (SDG 9) fejlődését támogatja a már említett infrastruktúrát fejlesztő programokon túl a Nemzeti Laboratóriumok létrehozása és komplex fejlesztése (lásd még Kutatás-fejlesztés és innováció c. fejezet), Startup, KKV és Nagyvállalati finanszírozás, a gazdaság és a vállalkozások digitalizációs fejlesztése, valamint a mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztése. További intézkedésként indul a Baross Gábor Újraiparosítási Hitel- és Tőkeprogram és a Gyármentő Program. (Vállalkozásfejlesztés c. fejezet). Az egyenlőtlenségek csökkentését (SDG 10) segíti elő a helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése, az Integrált térségi gyermekprogramok, valamint a rászoruló személyek támogatása.

A fenntartható városok és közösségek (SDG 11) megerősítését célozza az Országos Levegőterhelés-csökkentési Program, a közutak, a vasút és a közlekedés fejlesztése, a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése és az elektromos gépjárművek beszerzésének támogatása (Közlekedés c. fejezet). A felelős fogyasztást és termelést (SDG 12) segíti az 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP5), a mezőgazdasághoz, állattartáshoz és ökológiai gazdálkodáshoz kapcsolódó fejlesztések támogatása. A fellépést az éghajlatváltozás ellen (SDG 13) támogatja a Vízgazdálkodás Szemléletformálás reform és egyéb fenntarthatóság és fenntartható gazdasághoz kötődő intézkedések. Az ökológiai beruházások és vízgazdálkodás (biodiverzitás, élőhelyvédelem, élőhelyek helyreállítása, fajmegőrzési beavatkozások) intézkedés a szárazföldi ökoszisztémák védelmét (SDG 15) erősíti (Környezetvédelem c. fejezet). A béke, igazság és erős intézményekhez (SDG 16) járul hozzá az automatizált döntéstámogató rendszer kifejlesztése, az Országos Kereskedelmi Nyilvántartás létrehozása, továbbá különböző korrupciómegelőzési, illetve korrupcióellenes intézkedések. (Közigazgatás c. fejezet). A partnerség a célok eléréséért (SDG 17) támogatására jöttek létre a Magyarország 2020 és 2025 közötti időszakra vonatkozó Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégiája (NEFE2025) keretében megvalósuló nemzetközi fejlesztési együttműködési programok, valamint az adatváltozás-kezelési szolgáltatás (e-Bejelentő) elindítása.

Az adatszolgáltatások késése miatt a többszörös válságok, köztük a COVID-19 világjárvány teljes hatását nem tükrözi teljes mértékben az ideai SDG-index. Az iskolabezárásoknak a tanulási eredményekre gyakorolt következményei, valamint a világjárvány egészségre gyakorolt közvetlen és közvetett hatásait, az ukrajnai háborút és annak számos országra gyakorolt hatásait az ideai SDG-index még nem mutatja be.

13. EU-források

A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (HEE) a Partnerségi Megállapodás keretében kínált megosztott irányítással végrehajtott uniós alapokkal ellentétben a tagállamok számára folyósított extra forrás annak érdekében, hogy a COVID-19 által okozott negatív gazdasági és társadalmi hatásokat enyhítse. Az állami rendszereket érintő beruházások és reformok megvalósításán keresztül az eszköz hosszú távú célja emellett a fenntartható és inkluzív fellendülést elősegítése a zöld és a digitális átmenet támogatásával. A kohéziós források és a HEE közötti kapcsolat a kölcsönös szinergia és komplementer jelleg érvényesítésén alapul, hiszen mind a kohéziós programok, mind a HEE források által finanszírozott reformok és beruházások az ágazatok komplex, összehangolt fejlesztéseinek részét képezik.

A két támogatási forrás között a támogathatóság és a végrehajtás alapján az általános lehatárolási elvek a következők:

- A HEE hangsúlyozottan a 2026. augusztus 31-i végrehajtási határidővel megvalósítható érett projekteket támogat. A szinergiák révén a HEE által finanszírozott projektek későbbi fázisának megvalósítása esetlegesen az OP-k és az EU közvetlen irányítású programjai, valamint pénzügyi eszközei segítségével támogathatók. Egyes beruházások esetében a HEE források által támogatott szakasz fizikai lezárultát követően a kohéziós források folytathatják azon területek támogatását, melyek elszámolhatók a kohéziós programokban, a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv 1. számú mellékletében, illetve a programokban meghatározott lehatárolás szerint.
- A HEE beavatkozási területének megfelelően elsősorban közberuházásokat támogat zöld és digitális gazdasági területen, míg a kohéziós programoknál közberuházások mellett a vállalati és magánszektor támogató fejlesztések hangsúlyosabban jelennek meg.

A lehatárolás a különböző szakpolitikai területen a Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervvel a következő indikatív elvek szerint történt:

- **Körforgásos gazdaság, hulladékgazdálkodás** területén a HET az ipari szektorban a műanyagok kémiai újrahasznosítása révén támogatja az innovatív másodnyersanyag-piacot erősítő beruházásokat. A gazdaságfejlesztést célzó GINOP Plusz is támogatja a másodnyersanyag és termék-előállítás, de kémiai újrahasznosítás ott nem kap forrást. A komplementaritást biztosítja, hogy a HET forrásokból megvalósuló fejlesztés végtermékeit felhasználhatják a kohéziós politika másodnyersanyag-előállítás programjában résztvevő vállalkozások.
- **Energetika** területén a HET klasszikus és intelligens hálózatfejlesztési beruházásokat támogat, melyek időbeli és meghatározott műszaki lehatárolást követve később a KEHOP Plusz keretében folytatódnak. Ugyancsak a Helyreállítási Tervben támogatott a szociális naperőművek létrehozásának támogatása felzárkózó települések esetében, valamint rászoruló háztartások számára napelemes rendszerek kialakítása és fűtési rendszereik elektrifikálása. Tehát míg a HET források közvetlenül támogatják a lakosság energetikai beruházásait, addig kohéziós források ESCO-n keresztül érik el a végfogyasztót, akik nem lehetnek az RRF forrásból már részesült természetes személyek. Ezáltal a lakóépület-állomány megújítása szinergikusan mindkét forrásból az ország üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentését eredményezi.

- **Vízgazdálkodás** területén a HET vízügyi komponense főművi vízpótló rendszerek kialakítását támogatja vízhiányos területek vízpótlása és vízvisszatartás céljából, valamint az ezen rendszerekhez kapcsolódó monitoring rendszerelemek kiépítését és a mezőgazdasági termelésben gazdálkodók szemléletformálását. Emellett a HET támogatásoknak célja a víztől függő ökoszisztémák és vizes élőhelyek fenntartása. A KEHOP Plusz csak eltérő területen és más műszaki tartalommal valósíthat meg vízpótlási és ehhez kapcsolódó szemléletformálási beruházásokat.
- A gazdaságfejlesztésen belül a **K+F+I** területén a HET keretében azon kutatási területek Nemzeti Laboratóriumai kerülnek támogatásra, mely laborok kohéziós forrásból nem kapnak támogatást, így valósul meg a kiegészítő jelleg a GINOP Plusz tervezett intézkedéseivel.
- **Munkaerőpiaci beavatkozások** területén a HET a felzárkózó településeken nyújt munkaszocializációt és készségfejlesztést célzó beavatkozásokat a Felzárkózó Települések program (FETE) megvalósítóinak országos közfoglalkoztatási programjában foglalkoztatott munkavállalók számára, míg a többi közfoglalkoztatott az EFOP Plusz keretében kap támogatást. A HET FETE programjában résztvevő végső kedvezményezettek nem részesülhetnek ugyanazon fejlesztési célokra a kohéziós politika programjainak forrásaiból, így tehát komplementer támogatás valósul meg, a lehatárolási szabályok folyamatosan monitorozott alkalmazásával, a kettős finanszírozás elkerülésének biztosításával. A felzárkóztatási programok jó gyakorlatainak megosztásával és a felzárkóztatás eszköztárának folyamatos felülvizsgálatával és bővítésével a források együttesen járulnak hozzá a leghátrányosabb helyzetű állampolgárok életminőségének javulásához.
- **Közlekedésfejlesztés:** A HET a budapesti HÉV infrastruktúra fejlesztését, a Zöld Busz Programot, valamint a tanácsi határozatban szereplő vasúti vonalszakaszok, illetve országos és nemzetközi kerékpáros útvonalak fejlesztését támogatja. A lehatárolást az IKOP Plusz és a HET között tehát az adott infrastruktúra nyomvonalak, azok szakaszainak elosztása biztosítja, valamint időbeli és műszaki tartalmi lehatárolás, melynek során a HET források kimerülését követően IKOP Plusz adhat keretet a program által is támogatható HET beruházásoknak.
- **Humán fejlesztések:** A HET több komponense támogat humán fejlesztéseket, köztük köznevelési, szakképzési, felsőoktatási infrastrukturális és szolgáltatásfejlesztéseket. A TOP Plusz és a HET forrásaiból is támogatásra kerülnek új bölcsődei férőhelyek, a két finanszírozó forrás közt települési lakosságszám-alapú és fenntartó szerinti lehatárolást alkalmazva. Az oktatás digitális infrastruktúrájának fejlesztése, informatikai eszközök beszerzése elsősorban a HET keretében, illetve hazai források felhasználásával történik, a DIMOP Plusz önálló informatikai eszközbeszerzést nem támogat. A felsőoktatás területén az infrastrukturális fejlesztéseket szintén a HET támogatja, míg a digitalizáció támogatása során az általános állampolgári kompetenciák, valamint ágazati adatvagyon fejlesztése a DIMOP Pluszban, az intézményi digitális fejlesztések a HET-ben valósulnak meg központi digitális képzési tartalomfejlesztés és szakmai továbbképzési programok által. A felsőoktatási akkreditációs rendszer fejlesztése kizárólag a HET keretében támogatott. A szakképzés digitális tartalomfejlesztési területén a GINOP Plusz és a HET források meghatározott szakmák szerinti lehatárolása történik, így a tananyagok digitalizálása a szakképzés valamennyi ágazatát érintően meg fog valósulni a különböző források felhasználásával. Emellett a HET szakképzési

vizsgaközpontok fejlesztése is meghatározott szakmák szerint egészíti majd ki a GINOP Plusz beruházásait.

- Az **egészségügyi** intézmények költséghatékony működését, energiapazarlásának csökkentését a HET és a kohéziós források együttesen, intézményfejlesztési stratégiákban összehangoltan támogatják szakmai tartalmi lehatárolás mellett. Az egészségügyi alapellátás területén a HET a házi orvosok kibővített hatásköréhez, valamint praxisközösségek működéséhez szükséges eszközpark fejlesztését támogatja, műszaki tartalmi lehatárolást megvalósítva a TOP Plusz helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztéseitől.

14. Intézményi folyamatok

A korábbi évekhez hasonlóan a 2023.évi Nemzeti Reform Program csak olyan intézkedéseket mutat be, melyeket az azokért felelős szakterület már kidolgozott, és amelyek végrehajtásáról már döntés született – így társadalmi egyeztetésük már előzetesen lezajlott. A magyar Kormány a HET-ben vállalja a HET végrehajtása során érintett érdekeltekkel folytatott konzultáció kereteinek meghatározását. A HET tervezete a pályázati honlapon volt megismerhető 2020. december 2-tól. **Magyarország** a HET intézkedései Bizottság általi elfogadottságának, illetve a jogszabályok minőségének és végrehajthatóságának javítása érdekében **2022 októberében módosította a 2010. évi CXXXI. törvényt a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről. A jogszabály ugyanakkor nem vonatkozik a keretdokumentumokra, így a Nemzeti Reform Programra sem.**

A 2023. évi Nemzeti Reform Program intézkedéseinek társadalmi egyeztetése így az adott intézkedésért felelős minisztériumokkal együttműködésben történt. A szakterületeknél kialakított gyakorlatok változhatnak az intézkedések sajátosságainak megfelelően. Az érintett minisztériumok a törvények, programok és egyéb intézkedések előkészítésére és tervezésére vonatkozó jogszabályoknak megfelelően folytatták le a szükséges egyeztetéseket. A jogszabályok esetében az egyeztetés jellemzően a 2010. évi CXXXI. törvény rendelkezései alapján történt. A törvény (Jet) hatálya alá tartozó jogszabálytervezetek 90 százalékát társadalmi egyeztetésre kell bocsátani azok előzetes hatásvizsgálati összefoglalóival együtt. A társadalmi egyeztetés mellőzésének indokaként nem szolgálhat, hogy a tervezet sürgős elfogadásához kiemelkedő közérdek kapcsolódik. A véleménynyilvánításra legalább 8 napot, majd a vélemények mérlegelésére pedig legalább 5 napot kell biztosítani. A vállalás végrehajtása tárgyában a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) minden évben január 31-ig nyilvános jelentést tesz közzé. A KEHI ellenőrzi, hogy a Jet. szabályait a kötelezett minisztériumok teljesítik-e. A KEHI mulasztás esetén pénzbírságot szab ki. A KEHI az ellenőrzések eredményéről és a pénzbírságokról úgyszintén jelentést készít. A folyamatot részletesen a *4.5 Igazságszolgáltatási rendszer, társadalmi egyeztetés* című fejezetben mutatjuk be. A társadalmi egyeztetés a honlapon megadott elérhetőségen keresztül biztosított véleményezéssel (általános egyeztetés), valamint a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter által bevont személyek, intézmények és szervezetek által történő közvetlen véleményezéssel (közvetlen egyeztetés) történik.

Az **uniós programokból** finanszírozott intézkedések esetében a 2014-2020-as programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI.5.) számú Korm. határozatban foglaltak szerint zajlott le a társadalmi egyeztetés folyamata. Az egyeztetés mind a tervezésre, mind a kiválasztási folyamatra vonatkozik. Az európai uniós projektek, pályázatok társadalmi egyeztetése érdekében az irányító hatóságok megkérlik a felhívás tárgya szerint érintett társadalmi és szakmai szervezetek véleményét. Az uniós programok esetében a nyilvánosságra hozatalon túl az egyes operatív programok Monitoring Bizottsága előzetesen véleményezi és jóváhagyja az éves fejlesztési kereteket. Az operatív programok monitoring bizottságába a szociális partnerek, valamint a civil szervezetek és nem-kormányzati szervezetek is jelölnek tagokat. Így a projektek kiválasztása, értékelése folyamán végig figyelemmel kísérik a folyamatot a szociális partnerek és a civil szervezetek. A HET keretében az egyes projektek – amelyek egy részének előkészületei már megkezdődtek – pályázati felhívásainak egyeztetése a strukturális alapok pályázataihoz hasonlóan történik. Felállt az RRF Monitoring Bizottság is, amely a felhívásokat a társadalmi egyeztetéssel párhuzamosan véleményezi. A felhívás-tervezetek a www.palyazat.gov.hu oldalon kerülnek közzétételre.

A munkaerőpiac, bértárgyalások terén a **szociális párbeszéd alábbi fórumai** működnek:

A **Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán (VKF)** által a kormány szervezeti keretet biztosít a versenyszféra országos munkaadói, illetve munkavállalói szereplőinek, hogy rendszeres egyeztetéseket folytassanak a kötelező legkisebb munkabér, a garantált bérminimum, valamint a bérajánlás következő évi összegéről, illetve mértékéről. A VKF üléseire 2022-ben nyolc alkalommal került sor, amelyen belül a felek három fordulóban tárgyalták a minimálbér témakörét. A 2023. évi minimálbér és garantált bérminimum összegéről szóló megállapodás aláírására 2022. december 21-én került sor. A tárgyalások eredményeként a minimálbér 2023-ban 232 ezer forintra, a garantált bérminimum 296.400 forintra nőtt. A bértárgyalásokon kívül napirendre tűzött témakörök között szerepelt például a kormányzat koronavírus járvány, valamint az orosz-ukrán háborús helyzet hatásaira reagáló és egyéb, a gazdaság élénkítését segítő intézkedései, egyeztetés az Munka törvénykönyve módosításáról. A Kormány az **Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács (OKÉT) működtetése** által intézményes keretet teremt a közszolgálati alkalmazottak összességét érintő jövedelempolitikai, bérpolitikai, munkaügyi, foglalkoztatási kérdésekben az országos szintű szociális párbeszéd működéséhez, megállapodások megkötéséhez. Segíti az érdekképviselői szervezetek jogalkotásról szóló törvényben foglalt véleményezési jogának érvényesítését. 2022-ben két alkalommal került sor OKÉT plenáris ülés megtartására, amelyeken a felek a 2023. évi állami költségvetés közszolgálatokat érintő várható hatásairól, valamint a közszolgálatban tervezett 2023. évi keresetnövekedésről egyeztettek. A **Közalkalmazottak Országos Munkaügyi Tanácsa (KOMT)** a Kormány a közalkalmazottakat képviselő szakszervezetek és a közalkalmazottakat foglalkoztató intézményeket fenntartó önkormányzatok megbízott képviselőinek munkaügyi, foglalkoztatási, bér- és jövedelempolitikai kérdések országos, ágazatközi egyeztető fóruma. Intézményes keretet teremt a közalkalmazottak összességét érintő munkaügyi kérdésekben az országos szintű szociális párbeszéd működéséhez. 2022-ben a KOMT egy alkalommal tartott plenáris ülést, amelyen sor került a közalkalmazotti szakszervezetek reprezentativitásának megállapítására.

Egyéb területeken a **társadalmi egyeztetés alábbi jó gyakorlatai** azonosíthatók:

- Az **adattváltás-kezelési szolgáltatás uniós projekt** előkészítése során széleskörű társadalmi egyeztetés volt az érintett közmű- és telekommunikációs szolgáltatókkal, hat munkacsoport került velük kialakításra és a munkacsoport végigkövették a szolgáltatás tervezését, előkészítését, szabályozását és bevezetését.
- A **„Munkásszállások kialakítása” munkaerőpiaci program** létrehozását megelőzően több helyi önkormányzat kifejezte abbéli szándékát, hogy a területén működő vállalkozások igényei alapján, a tulajdonában álló ingatlanjainak átépítésével, illetve új ingatlanok építésével munkásszállást létesítene, és ehhez állami támogatást szeretne igénybe venni. A program első két kiírásának tapasztalatai alapján – az észrevételek, visszajelzések figyelembevételével – jelentős könnyítések kerültek bevezetésre: például 40 százalékról 20 százalékra csökkent a biztosítandó önerő mértéke, 3 hónapról 4 hónapra került meghosszabbításra a beruházás megkezdésére nyitva álló határidő, a támogatás alanyi köre kiterjesztésre került előbb a helyi önkormányzat, önkormányzati társulás 100 százalékos tulajdonában álló gazdasági társaságokra, majd a magántulajdonban álló gazdasági társaságokra is.
- A **Nemzeti Tehetség Program**: a 2022-ben kiírásra kerülő pályázatokról és a forrásfelosztásra vonatkozó javaslatról a Nemzeti Tehetségügyi Koordinációs Fórum 2022. január 20-i ülésén

előterjesztést fogadott el. A pályázatok meghirdetését megelőzően megtörtént a szaktárcák és civil szervezetek közötti egyeztetés a pályázati felhívások tartalmi elemeiről.

- A **Nemzeti Vízközmű-közszolgáltatási Stratégia (NVS)** és a kapcsolódó Környezeti Értékelés tervezete közzétételre került a kormányzati honlapon 2021. augusztus 13-án. A véleményezésre megállapított határidőn belül, azaz 2021. szeptember 12-ig 4 észrevétel érkezett be. Ezek jelentős részben elfogadásra és átvezetésre kerültek az NVS-ben és a Környezeti Értékelésben. Az észrevételek folyamán az NVS kiegészítésre került a minimális vízszükséglet ellátási kötelezettségének kifejtésével a hátrányos térségekben. Az információk aktualizálásra, a számadatok pontosításra, a fogalmi meghatározások kiegészítésre kerültek, továbbá a Szennyvíz Irányelv kapcsán az Európai Bizottság hatásvizsgálati eljárásának jelenlegi helyzete is bemutatásra került.
- A **lakossági napelemes rendszerek támogatása**: a pályázati felhívást az interneten keresztül lehetett véleményezni, valamint 2021 őszén szakmai konzultáció zajlott a felhívás tervezetről 20-30 szakmai szervezet részvételével.
- A **nyelvvizsga törvény eltörlése**: a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájával és a felsőoktatási intézményekkel történt egyeztetés.
- A **sajátos nevelési igényű, tartós gyógykezelés alatt álló, illetve pedagógiai szakszolgálati ellátásban részesülő gyermekek, tanulók nevelésének-oktatásának támogatása**: az érintett intézmények fenntartóival 2020-ban egyeztetés, igényfelmérés történt. A részletes felmérés 2023. január-februárban megtörtént, feldolgozása folyamatban van.
- **IKIR rendszer kiterjesztése és továbbfejlesztése**: rendezvények, roadshow-k szervezése a helyi önkormányzatok képviselőinek elérése érdekében, amelynek célja a megújult IKIR rendszerről való tájékoztatás. Továbbá minden hónapban megjelenik az (elektronikus) Önkormányzati Hírlevélben egy cikk az aktuális témákkal a rendszerhasználatról. Ezenkívül a fontosabb mérföldkövekről és eseményekről az IKIR honlapon is tájékozódhatnak a rendszer használói.
- **A HET 213-216. mérföldköveiben tett vállalások végrehajtása**: A törvénytervezet 2023. január 18. és február 3. között került társadalmi egyeztetésre. Az egyeztetés keretében érdemi írásbeli észrevételeket tett intézményekkel és szervekkel az Igazságügyi Minisztérium képviselői szóbeli egyeztetést folytattak (2023. február 7-én az OBT, az OBH, és a Kúria képviselőivel; 2023. február 8-án az Amnesty International Hungary, az Eötvös Károly Intézet és a Magyar Helsinki Bizottság képviselőivel; 2023. február 10-én a Magyar Közigazgatási Bírák Egyesülete, a Magyar Bírói Egyesület, a Munkaügyi Bírák Országos Egyesülete és a Bírósági Dolgozók Szakszervezete képviselőivel). A társadalmi egyeztetés során tett észrevételek, valamint az Európai Bizottság észrevételei alapján a tervezet átdolgozásra került.